

Lemin kunta

Tilinpäätös 2023

Kuvaaja: Kati Ahonen. Lemin kesätori: Vaskiseitsikko Novus

Kunnanhallitus 25.3.2024 § 46

Yhteistyötoimikunta 24.4.2024 § 2

Tarkastuslautakunta 16.5.2024 § 30

Kunnanvaltuusto

SISÄLLYSLUETTELO

1	TOIMINTAKERTOMUS.....	5
1.1	OLENNAISET TAPAHTUMAT TOIMINNASSA JA TALOUDESSA	5
1.1.1	Kunnanjohtajan katsaus	5
1.1.2	Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	6
1.1.2.1	Kunnan päätöksenteko-organisaatio	6
1.1.2.2	Kunnanviraston organisaatio 31.12.2023	10
1.1.3	Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys	10
1.1.4	Olennot muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa	12
1.1.4.1	Olennot tapahtumat tilikaudella ja sen päättymisen jälkeen.....	12
1.1.5	Kunnan henkilöstö	16
1.1.6	Ympäristöasiat	18
1.1.7	Muut ei-taloudelliset asiat.....	18
1.1.8	Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä.....	19
1.1.9	Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittämiseen vaikuttavista seikoista.....	20
1.1.10	Selonteko sisäisestä valvonnasta ja riskien hallinnasta	20
1.2	TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN JA TOIMINNAN RAHOITUS.....	23
1.2.1	Tilikauden tuloksen muodostuminen.....	23
1.2.2	Toiminnan rahoitus	25
1.3	RAHOITUSASEMA JA SEN MUUTOKSET.....	27
1.3.1	Tase ja sen tunnusluvut.....	27
1.4	KOKONAISTULOT JA -MENOT.....	30
1.5	KUNTAKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS.....	31
1.5.1	Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä	31
1.5.2	Konsernin toiminnan ohjaus	31
1.5.3	Olennot konsernia koskevat tapahtumat	32
1.5.4	Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä.....	33
1.5.5	Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä.....	33
1.5.6	Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	34

1.6	TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELY JA TALOUDEN TASAPAINOTTAMISTOIMENPITEET	40
1.6.1	Asiaa koskeva sääntely	40
1.6.2	Tilikauden tuloksen käsittely	40
2	TALOUSARVION TOTEUTUMINEN.....	41
2.1.	Tavoitteiden, määrärahojen ja tulosarvioiden toteutuminen	41
2.1.1	Käyttötalouden toteutuminen.....	41
2.1.2	Tuloslaskelmaosan toteutuminen.....	74
2.1.3	Investointien toteutuminen.....	77
2.1.4	Rahoitusosan toteutuminen	82
3	TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	84
3.1	Tuloslaskelma.....	84
3.2.	Rahoituslaskelma	85
3.3	Tase	86
3.4	KONSERNILASKELMAT	88
3.4.1	Konsernituloslaskelma.....	88
3.4.2	Konsernitase.....	89
3.4.3	Konsernirahoituslaskelma.....	91
4	TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	92
4.1	Tilinpäätöksen laatimista ja esittämistapaa koskevat liitetiedot	92
4.1.1	Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja –menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja menetelmät	92
4.1.2	Tilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot.....	93
4.1.3	Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	93
4.2	Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot	95
4.3	Tasetta koskevat liitetiedot.....	97
4.3.1	Taseen vastaavia koskevat liitetiedot.....	97
4.3.2	Taseen vastattavia koskevat liitetiedot.....	100
4.4	Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot	102
4.5	Ympäristöasioiden esittäminen	104
4.6	Henkilöstöä, tilintarkastajien palkkioita ja intressitapahtumia koskevat liitetiedot	105
4.7.	Konsernitaseen liitetiedot.....	106

5 ERIYTETYT TILINPÄÄTÖKSET, LEMIN KUNNAN VESIHUOLTOLAITOS	107
5.1 Toimintakertomus 2023	107
5.2 Vesihuollon tuloslaskelma	108
5.3 Vesihuollon tase.....	109
5.4 Vesihuollon rahoituslaskelma.....	111
6 TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUS JA TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ	113
7 LUETTELOT JA SELVITYKSET.....	114

1 TOIMINTAKERTOMUS

1.1 OLENNAISET TAPAHTUMAT TOIMINNASSA JA TALOUDESSA

1.1.1 Kunnanjohtajan katsaus

Talousvuosi 2023 oli tunnelmaltaan mollivoittoinen ja Suomen talous painui taantumaan. Merkittävää epävarmuutta on siitä, kuinka pitkä ja syvä taantumasta on tulossa. Heikko talouskehitys ja ripeä menojen kasvu pitävät julkisyhteisöt sitkeästi alijäämäisinä. Kulunut talousvuosi tullaan muistamaan inflaation kiihtymisestä. Hintojen nousu kuritti suomalaisia kotitalouksia, ja energian hinnan kallistuminen pahensi tilannetta vielä entisestään. Kesällä inflaatio kääntyi laskusuuntaan. Laskeva inflaatio päätti myös korkojen nostot. Elämme nyt ajassa, jossa tulevaisuuden ennakkointi ja ennustettavuus on hyvin epävarmaa.

Emme kyenneet kattamaan kertyneitä alijäämiä Kuntalain 110 §:ssä määrättyssä ajassa, ja elokuussa Valtiovarainministeriö asetti kunnan arviointimenettelyyn. Rivakat toimenpiteet aloitimme jo ennen varsinaista arviointimenettelyä. Keväällä laadimme suunnitelman perusopetuksen sopeuttamistoimista, ja heti kesälomilta palattuamme aloitimme koko kuntaa koskevat muutosneuvottelut. Muutosneuvottelut ovat aina kaikille osapuolille raskas prosessi. Tekemistä on leimannut epävarmuus tulevasta. Se on heijastunut jokaisen arkeen. Erytisen iso kiitos siitä, että saimme neuvottelut maaliin ja löysimme tarvittavat pysyvät säästökeinot turvata kunnan palvelut myös tulevaisuudessa. Suurkiitos henkilöstölle ja esimiehille rakentavista ehdotuksista ja valmistelutyöstä prosessin aikana. Kunnan luottamushenkilöt saivat päätökset tehtyä rakentavassa hengessä vaikeistakin asioista. Käsiteltävänä oli hankalia ja haastavia kysymyksiä. Erytiskiitos kuuluukin kunnan luottamushenkilöille. Työskentely luottamuselimissä on ollut moniäänistä, eteenpäin vievää ja ennen kaikkea sopuisaa vaikeasta tilanteesta huolimatta. Päätöksiä on tehty ripeastikin, kun tarvetta siihen on ilmennyt. Löysimme yhteisen tilannekuvan ja toimimme rivakasti ja ratkaisukeskeisesti. Vuoropuhelu on ollut hedelmällistä ja antoisaa. Arviointiryhmä totesi raportissaan 25.1.2024, että kunnalla on edellytykset jatkaa itsenäisenä kuntana. Tulevaisuudessa on tärkeää, että sovituista asioista pidetään kiinni, ja talouden sopeuttamistoimet tulevat vaatimaan myös tulevaisuudessa enenevissä määrin muutoskyvykkyyttä ja innovatiivisuutta.

Henkilöstömme on osaavaa, sitoutunutta ja joustavaa, ja nyt muutostilanteissa henkilöstömme on osoittanut omaavansa aivan erityistä resilienssiä. Olen meidän joukkueesta ylpeä! Raskaiden muutosneuvottelujen jälkeen on syytä panostaa työntekijöidemme hyvinvointiin. Olemme laajentaneet työterveyshuollon palveluja ja uusi kuntosalimme palvelee koko henkilöstöä maksutta. Haastan myös koko työyhteisön talkoisiin: jokaisella meillä on mahdollisuus tehdä kunnasta parempi työyhteisö. Muistetaan kehua työkaveria! Muistetaan, että omalla käytöksellä on valtava merkitys siihen, miten koko työyhteisö toimii. Kehittäminen alkaa omasta toiminnasta.

Yhdistysten ja järjestöjen merkitys kunnan elinvoimaa lisäävänä tekijänä on syytä nostaa esiin. Lemi tunnetaan taidosta tehdä talkootyötä, kiitos siitä kuuluu kaikille kuntalaisille. Tämä taito tunnetaan maakuntarajojen ulkopuolellakin. Hankerahoituksella oli yhä suuri merkitys toiminnan kehittämiseen. Palvelut on tuotettu hyvin ja ne ovat laadukkaita taloudellisista haasteista huolimatta. Panostuksia on tehty niin hyvinvointiin kuin elinvoimaan liittyviin palveluihin.

Lemillä on lumovoimaa.

15. maaliskuuta vuonna 2024

Kati Rekola
Kunnanjohtaja

1.1.2 Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

1.1.2.1 Kunnan päätöksenteko-organisaatio

Kunnan hallintoon kuuluvat luottamushenkilöt ja viranhaltijat. Luottamushenkilö-organisaatio muodostaa varsinaisen päätöksenteko-organisaation. Kunnan strategisissa asioissa päätösvalta on luottamushenkilöillä ja operatiivisessa johtamisessa viranhaltijoilla. Hallinnon järjestämisestä on määrätty lainsäädännön ohella hallintosäännössä.

Valtuuston päätettävät asiat päätösehdotuksineen valmistelee kunnanhallitus. Tilinpäätöksen vahvistamista ja vastuuvapauden myöntämistä koskevan ehdotuksen tekee tarkastuslautakunta. Kunnanhallituksen ja lautakuntien päätettävien asioiden valmistelu ja täytäntöönpano ovat viranhaltijoiden keskeisiä tehtäviä, jotka hoidetaan sovitun työnjaon mukaisesti kunnanjohtajan johdolla.

Lemin kunta on mukana kuntalaisaloite.fi -järjestelmässä. Kunnan asukkailla ja muilla jäsenillä on oikeus tehdä kunnalle aloitteita sen toimintaa koskevissa asioissa. Aloiteoikeus perustuu kuntalain 23 §:ään. Kuntalaki takaa kuntalaisille oikeuden tehdä kunnalle aloite sen toimintaa koskevissa asioissa.

Tilivelvollisia ovat kunnanhallituksen ja lautakuntien jäsenet sekä seuraavat viranhaltijat: kunnanjohtaja, rehtori, tekninen johtaja, varhaiskasvatusjohtaja, rakennustarkastaja ja hyvinvointikoordinaattori. Tilivelvollisuus voidaan todeta ilman luettelointia myös jälkikäteen, esimerkiksi itsenäisestä tehtäväkokonaisuudesta vastaava viranhaltija on tilivelvollinen oman tehtäväkokonaisuutensa osalta.

Kunnanvaltuusto

Kevään 2021 kuntavaaleissa valittiin kunnanvaltuusto, jonka toimikausi on 1.8.2021 - 31.5.2025. Kunnanvaltuustoon vuonna 2023 kuuluivat seuraavat henkilöt:

Holopainen Petteri	viljelijä	Keskusta
Junni Antti	veturinkuljettaja, yrittäjä	SDP
Junnikkala Mika	yrittäjä	Keskusta
Kahelin Jari	tuotepäällikkö	SDP
Karhu Anu	maatalousyrittäjä	Keskusta
Konttinen Tuula	perhehoitaja	Keskusta
Laitinen Sonja	alue- ja järjestöasiantuntija	SDP
Laurikainen Ritva	perhepäivähoitaja	Keskusta
Makkonen Esa	upseeri, evp	Kokoomus
Mielikäinen Juha	avainasiakaspäällikkö	Kokoomus
Nisonen Lasse	torninosturinkuljettaja	Perussuomalaiset
Okko Veli-Pekka	yrittäjä	Kokoomus
Ovaskainen Jarkko	tekninen ostaja	Keskusta
Penttilä Arto	lehtori	Kokoomus
Rings Mervi	KTM	Kokoomus
Stoor Jussi	Ekonomi	Lemin sitoutumattomat
Taipale Henri	Maanviljelijä	Keskusta
Talka Seppo	rakennusinsinööri, yrittäjä	Perussuomalaiset
Tapanainen Matti	opettaja, eläkkeellä	Keskusta
Tölski Jarmo	agrologi, sijaisopettaja	Keskusta
Värtö Nina	myyntipäällikkö	Keskusta

Kunnanvaltuuston puheenjohtajana on 1.8.2021 alkaen toiminut Juha Mielikäinen, ensimmäisenä varapuheenjohtajana Ritva Laurikainen sekä toisena varapuheenjohtajana Lasse Nisonen.

Kunnanvaltuuston kokouksissa ei ole esittelijää. Pöytäkirjanpitäjänä on toiminut kunnanjohtaja.

Kunnanvaltuusto asettaa kunnan toiminnan päämäärät ja tavoitteet muun muassa kunnan strategiassa, talousarviossa ja taloussuunnitelmassa ja tarpeen mukaan myös erillispäätöksillä. Valtuusto ohjaa alemman tasoista päätöksentekoa hallintosäännöllä sekä tekee monia tärkeitä yksittäisiä, mm. maankäyttöä koskevia päätöksiä. Valtuusto määrää vuosittain myös kunnan tulo- ja kiinteistöveroprosentit ja käsittelee edellisen vuoden tilinpäätöksen.

Valtuuston kokoukset ovat julkisia, jollei kokouksessa käsitellä asiaa tai asiakirjaa, joka on lailla säädetty salassa pidettäväksi tai jollei valtuusto muuten painavan syyn vuoksi jossakin asiassa toisin päättä (kuntalaki 101 §).

Kunnanhallitus

Kunnanhallituksen jäseniä ovat vuonna 2023 olleet

Karhu Anu	puheenjohtaja
Rings Mervi	varapuheenjohtaja
Ovaskainen Jarkko	
Värtö Nina	
Tölski Jarmo	
Makkonen Esa	
Junni Antti	

Kunnanhallitus on kunnan keskeinen hallintoviranomainen. Kokouksissa päätöksenteko tapahtuu kunnanjohtajan esittelystä. Pöytäkirjanpitäjinä ovat toimineet hallintosihteeri sekä hallinnon asiantuntija. Läsnäolo-oikeus on myös valtuuston puheenjohtajilla, jotka eivät kuitenkaan osallistu päätöksentekoon. Vanhus- ja vammaisneuvoston edustajaa voidaan kuulla asiantuntijana vanhuksia ja vammaisia koskevissa asioissa.

Kunnanhallitus johtaa kunnan hallintoa, valmistelee valtuuston päätettävät asiat ja huolehtii valtuuston päätösten täytäntöönpanosta sekä valvoo valtuuston päätösten lainmukaisuutta. Kunnanhallitus edustaa kuntaa ja valvoo sen etuja. Kunnanhallitus käyttää kunnan päätösvaltaa lukuisissa yksittäisissä asioissa eri elämänalueilla. Kunnanhallituksen tehtäviin kuuluu myös elinkeinoelämän edistäminen.

Kunnan muiden toimielinten kuin valtuuston kokoukset ovat suljettuja, ellei toimielin päättä pitää kokoustaan julkisena.

Sivistyslautakunta

Lautakunnan tehtäviin kuuluvat opetustoimi, varhaiskasvatus, kulttuuri, vapaa-aikatoimi ja kirjastopalvelut. Sivistyslautakunnan jäseniä ovat vuonna 2023 olleet:

Okko Veli-Pekka	puheenjohtaja
Ovaskainen Jarkko	varapuheenjohtaja
Sihvo Tiina	päätyi 8.2.2023
Taipale Henri	
Konttinen Tuula	
Ala-Outinen Kaisa	
Kahelin Jari	
Papinniemi Sari	alkoi 9.2.2023

Kunnanhallituksen edustajana on ollut Nina Värtö. Sivistyspalveluiden toimialaa johtaa rehtori perusopetuksen osalta ja varhaiskasvatusjohtaja varhaiskasvatuspalveluiden osalta ja kunnanjohtaja muiden sivistyspalvelujen tulosalueiden osalta. Kunnanjohtaja vastaa sivistyspalvelujen kokonaiskoordinoinnista. Lautakunnan esittelijänä toimii toimialajohtaja. Pöytäkirjanpitäjinä ovat toimineet rehtori, hallintosihteeri ja hallinnonasiantuntija.

Tekninen lautakunta

Teknisen lautakunnan jäseniä ovat vuonna 2023 olleet:

Holopainen Petteri	puheenjohtaja
Penttilä Arto	varapuheenjohtaja
Laurikainen Ritva	
Husu-Tuuliainen Tarja	
Junnikkala Mika	
Tuomi Paula	
Hirvi Juho	

Kunnanhallituksen edustajana on ollut Jarkko Ovaskainen. Tekninen lautakunta huolehtii kunnan toimesta tapahtuvasta rakentamisesta, kunnossapito- ja käytötehtävistä sekä toimii lupaviranomaisena rakennustoimen asioissa. Esittelijänä ja pöytäkirjanpitäjänä kokouksissa on toiminut tekninen johtaja.

Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunta hoitaa kuntalain 121 §:ssä sille määrätty tehtävät. Tarkastuslautakunnan jäseniä ovat vuonna 2023 olleet:

Tapanainen Matti	puheenjohtaja
Talka Seppo	varapuheenjohtaja
Rikula Taru	
Tuomi Paula	
Olkkonen Eila	

Lautakunnan kokouksissa esittelijänä on toiminut puheenjohtaja. Pöytäkirjanpitäjinä ovat toimineet puheenjohtaja sekä tarkastaja, BDO Audiator Oy. Kunnan hallinnon ja talouden tarkastaja vuosille 2022-2025 on BDO Audiator Oy.

Keskusvaalilautakunta

Lautakunnan jäseniä ovat vuonna 2023 olleet:

Sairanen Heli	puheenjohtaja
Papinniemi Sari	varapuheenjohtaja
Kymäläinen Oskari	
Olkkonen Eila	
Stoor Jussi	

Lautakunnan tehtävänä on yleisten vaalien ja kansanäänestysten toimeenpano. Kertomusvuonna oli Eduskuntavaalit. Päätöksenteko tapahtuu puheenjohtajan selostuksesta ja sihteerinä on toiminut hallinnon asiantuntija.

1.1.2.2 Kunnanviraston organisaatio 31.12.2023

Kunnanvaltuusto hyväksyi uudistetun hallintosäännön voimaan 1.1.2021 alkaen. Sen mukaan kunnalla on neljä toimialajohtajaa: kunnanjohtaja, rehtori, varhaiskasvatusjohtaja sekä tekninen johtaja.

Kunnanviraston päällikkö on kunnanjohtaja.

KUNNANVIRASTO

Kunnanjohtaja

HALLINNON TOIMIALA	SIVISTYKSEN TOIMIALA	TEKNINEN TOIMIALA
Kunnanjohtaja	Kunnanjohtaja Rehtori Varhaiskasvatuksen johtaja	Tekninen johtaja
Hallinnon asiantuntija Palkkasihteeri Laskentasihteeri Hallintosihteeri Talousasiantuntija	Hyvinvointikoordinaattori Koulusihteeri	Rakennustarkastaja Rakennusmestari ma. Kiinteistöpäällikkö

1.1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Keskustelu sote-uudistuksen rahoituksen siirrosta kuumeni vielä aivan vuoden lopulla, kun sote-siirron viimeisen tarkentuneen parametrin - vuoden 2022 ansio- ja pääomatuloverotuksen - valmistuttua ilmeni, että rahoituksen kustannusneutraalin siirron toteuttaminen edellytti lain mukaan kuntien valtionosuuksien pysyvää, runsaan 400 milj. euron lisävähentämistä vuodesta 2024 alkaen. Verotuksen valmistumisen ajankohta oli toki valmistelussa yhdessä sovittu ja monesti tiedotettukin, mutta tarkentuminen oli harmillisesti selvästi odotettua suurempaa.

Lisäksi jo aiemmin vuoden 2023 aikana tuli selväksi, että kuntien lopullisten sote-kustannusten suuren kasvun vuoksi kunnilta hyvinvointialueiden rahoitukseen siirrettävä tulo oli n. 650 milj. euroa aiempaa arvioita suurempi. Sote-kustannusten nousun ja siirrettävän kunnallisveron määrän pieneneminen johti tilanteeseen, jossa vähennyspaine valtionosuuksiin muodostui suureksi. Ajoitus tapahtuneelle oli valitettavan hankala. Tapahtunut herätti kuntakentältä ymmärrettävästi kritiikkiä ja suurta huolta huomisesta.

Suomen julkisen talouden näkymät ovat aiempaa vaisummat. Suomen talouden kasvu jää lähivuosina heikoksi, eivätkä hallituksen suunnittelemat sopeutustoimet riitä

kääntämään velkaantumiskehitystä. Julkisen talouden saattaminen lähemmäksi tasapainoa vaatii pitkäjänteisesti sekä tuloihin ja menoihin vaikuttavia konkreettisia toimia että talouskasvua tukevia rakenteellisia uudistuksia. Vahvemmat finanssipolitiikan säännöt tukisivat päättäjiä julkisen talouden tervehdyttämisessä.

Talouskasvu jää vuosina 2024–2026 suhdannesyistä hitaaksi, mutta pidemmänkään aikavälin kasvunäkymät eivät tarjoa helpotusta julkisen talouden ongelmiin. Korkotason nousu vaikuttaa velanhoidon kustannuksiin nopeasti, kun velan määrä on kasvanut. Suomen luottoluokitus on pysynyt toiseksi korkeimmalla tasolla. Valtionlainan korkoero Saksaan verrattuna on toistaiseksi ollut kohtuullisen pieni, vaikka se kasvoikin hieman Venäjän hyökkäyssodan vuoksi. Suomen julkinen velkasuhde on edelleen euromaiden keskiarvoa pienempi. Vaikka Euroopan komissio onkin jo kiinnittänyt Suomen velkasuhteen kehitykseen huomiota, julkisyhteisöjen alijäämä on pysynyt työeläkelaitosten ylijäämän tukemana 3 prosentin alijäämärajan paremmalla puolella. Siten ulkoista painetta finanssipolitiikan suunnan muutokseen ei juurikaan ole vielä ollut.

Kuntaliiton vuoden 2023 ennakkollinen tilinpäätösanalyysi osoittaa, että kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätösarvotiedot vuodelta 2023 jäivät hieman odotuksista, kokonaisuutena kuntatalouden tunnuslukuja voidaan pitää vahvoina. Kuntatalous saavutti viiden vuoden tauon jälkeen tasapainon. Valitettavasti kuntatalouden vahvat tunnusluvut saavutettiin sote-uudistukseen liittyneiden kertaluonteisten poikkeuserien avulla. Ilman niitä kuntien ja kuntayhtymien talous olisi ollut viime vuonna 1,9 miljardia euroa heikompi. Poikkeuserien taustalla vaikuttivat muun muassa vuodelta 2022 vuodelle 2023 siirtyneet 1,4 miljardin euron suuruiseksi arvioidut verotilitykset eli niin sanottu sote-uudistuksen verohäntä. Kuntatalouden näkymät synkkenevät dramaattisesti lähitulevaisuudessa, kun sote-uudistuksen poikkeuserät poistuvat.

Kuntien talouden rahavirrat muuttuivat vuonna 2023 voimakkaasti, kun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu, niitä vastaavat nettokustannukset sekä niitä vastaavat verotulot, investointivastuu ja osa lainakannasta siirtyivät hyvinvointialueille. Kunnille maksettiin ennakkollisen sote-siirtolaskelman mukaan myös noin 500 miljoonaa euroa liikaa valtionosuuksia, jotka on määrä periä takaisin valtiolle lähivuosina.

Tilikauden tulos oli paras yli 100 000 asukkaan ja 20 000–100 000 asukkaan kunnissa, kun taas pienemmissä kunnissa tulos oli selkeästi heikompi. Aivan pienimmissä, alle 5 000 asukkaan, kunnissa tilikauden tulos heikkeni vuodesta 2022. Näin tapahtui vuoteen 2023 kohdistuneesta poikkeuksellisen suuresta verohännästä huolimatta. Viime vuoden tilinpäätöksissä havaitaankin jo merkkejä kuntien eriytymisestä. Vaikka viime vuoden talousluvut ovat ennätysellisen hyvät, niin siitä huolimatta 12 kunnan vuosikate oli negatiivinen ja peräti 49 kunnan tulos oli pakkasella. Tämä osoittaa, että joidenkin kuntien taloushaasteet ovat jo alkaneet, vaikka kokonaistilanne ei vielä näytä synkältä viime vuoden tilinpäätöksissä. (Kuntaliitto, 02/2024)

1.1.4 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

1.1.4.1 Olennaiset tapahtumat tilikaudella ja sen päättymisen jälkeen

Lemin kunnan talous ei ole ollut kuntalain 110 §:ssä tarkoitetulla tavalla tasapainossa vuoden 2017 jälkeen. Lemin kunta haki harkinnanvaraista valtionosuutta vuodelle 2023, ja sitä saatiin 350 000 euroa. Harkinnanvaraisen valtionosuuden edellytyksenä oli talouden tasapainottamisohjelma, joka hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 7.9.2022. Syksyllä 2023 käytiin koko kuntaa koskevat muutosneuvottelut, joilla pyrittiin saamaan n. 500 000 euron vuosittaiset pysyvät säästöt. Toimenpiteistä on tehty päätökset. Sekä

muutosneuvottelujen neuvottelutulos ja talouden tasapainottamisohjelma on huomioitu vuoden 2024 talousarviossa ja sitä tulee toteuttaa. Valtionvarainministeriö asetti 10.10.2023 arviointiryhmän, jonka tehtävänä oli tehdä kuntalaissa tarkoitettu selvitys kunnan mahdollisuuksista turvata asukkailleen lainsäädännön edellyttämät palvelut. Arviointiryhmän toimikausi oli 10.10.2023 - 31.1.2024. Lemin kunnanhallitus päätti 21.8.2023 (§ 110) aloittaa koko kuntaa koskevat muutosneuvottelut. Neuvotteluesityksessä todettiin talouden tasapainottamisen edellyttävän keskimäärin 500 000 euron sopeuttamistoimia, jonka suuruista säästöä muutosneuvotteluilla tavoiteltiin. Kunnanhallitus hyväksyi neuvottelutuloksen 11.12.2023 (§ 167). Neuvottelutuloksen säästötoimenpiteet tuovat kunnalle vuosittain 483 847 € säästöt. Kunnanvaltuusto hyväksyi 19.2.2024 arviointiryhmän ehdotuksen kunnan asukkaiden palvelujen turvaamiseksi tarvittavista toimenpiteistä. Arvioityöryhmän mukaan Lemin kunnalla on edellytykset jatkaa itsenäisenä kuntana.

Metsänhakkuuta toteutettiin arvioitua enemmän. Talousarvioon oli budjetoitu 100 000 euroa myyntituottoja puuhakuista ja tonttien myynnistä ja näiden toteutuma oli 178 100 euroa. Vuoden 2023 aikana myytiin yksi tontti Tuomelankangas 3-asuntoalueelta. Vaihto-omaisuustonttien myynnistä kertyi 41 800 euroa ja puunmyynnistä 136 300 euroa. Myyntivoittoa oli budjetoitu 100 000 euroa ja maaomaisuuden myynnistä kertyi myyntivoittoa vain 10 400 euroa.

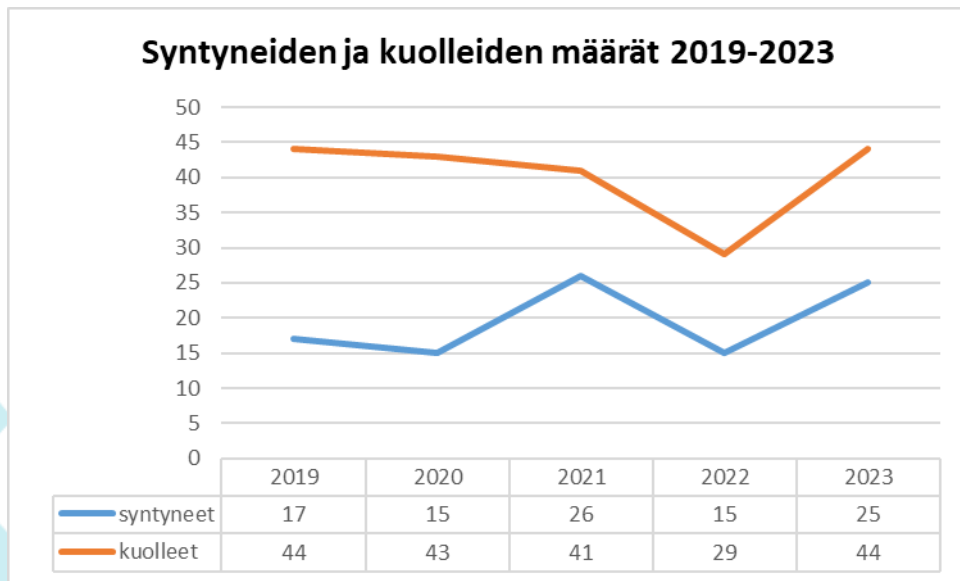
Investointeihin oli määrärahoja 356 000 euroa ja niistä käytettiin hieman yli puolet eli 187 000 euroa. Suurimmat investoinnit kohdistuivat Koulukeskuksen, Kuukanniemen koulun ja kirjaston kiinteistöautomaatioon (30 400 euroa) sekä Koulukeskuksen varavoimaan (19 000 euroa). Palolan ja Kuukanniemen päiväkodin korjauksiin käytettiin 43 700 euroa. Palolan kuntosalin rakentaminen jatkuu kevään 2024.

Kunta nosti uutta pitkäaikaista lainaa 350 000 euroa. Aiemmin otettuja pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 844 762 eurolla. Kunnan lainakanta tilinpäätöshetkellä oli 5,7 milj. euroa eli 2 004 euroa asukasta kohti. Konsernin lainakanta oli 8,6 milj. euroa eli 3 011 euroa asukasta kohti.

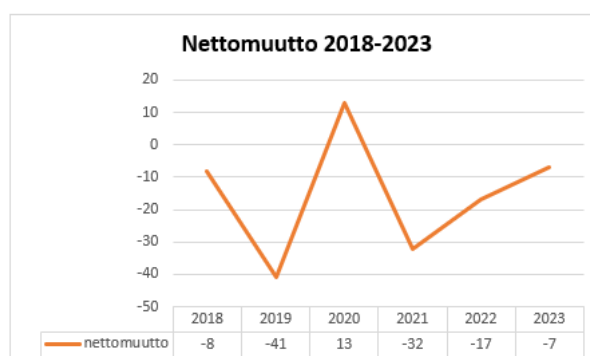
Verotuloja kertyi 6,69 miljoonaa euroa, eli noin 5,15 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2022. Valtionosuuksien kertymä oli yhteensä 2,02 milj. euroa eli noin 5,23 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2022.

Väestön- ja työllisyyden kehitys vuonna 2023 ja tulevaisuuden näkymät

Kunnan asukasluku vaihteli kuukausittain ja suurimmat muutokset olivat elokuussa +10 ja syyskuussa -12. Tilastokeskuksen ennakkotiedon mukaan vuoden lopussa luku oli 2864 (2886 vuonna 2022). Määrä on 22 vähemmän kuin vuoden alussa. Ennakkotiedon mukaan syntyneitä oli 25 (15) ja kuolleita oli 44 (29), joten luonnollinen väestönlisäys oli -19 (-14).

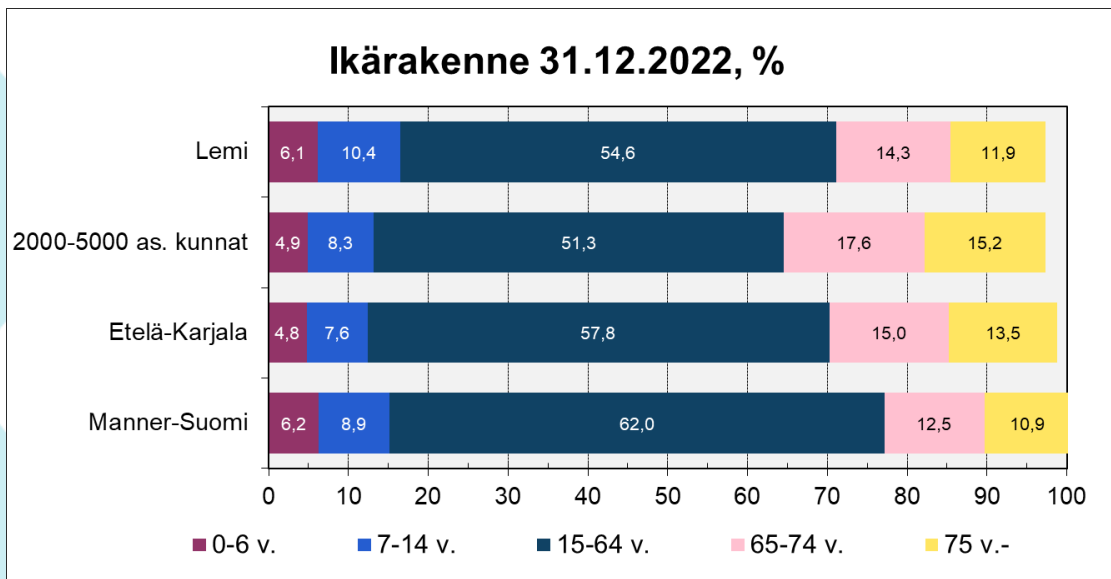
Kunnan nettomuuttokehitys vuonna 2023 oli edellisvuoden tavoin negatiivinen. Kuntaan muutti 138 asukasta, poismuuttajien määrä oli 145.

Vuosineljännes	Tulomuutto	Lähtömuutto	Vaikutus
2023Q1*	34	32	2
2023Q2*	34	30	4
2023Q3*	34	44	-10
2023Q4*	36	39	-3
	138	145	-7

Vuosineljännes	Tulomuutto	Lähtömuutto	Vaikutus
2022Q1*	47	35	12
2022Q2*	27	37	-10
2022Q3*	31	50	-19
2022Q4*	30	30	0
	135	152	-17

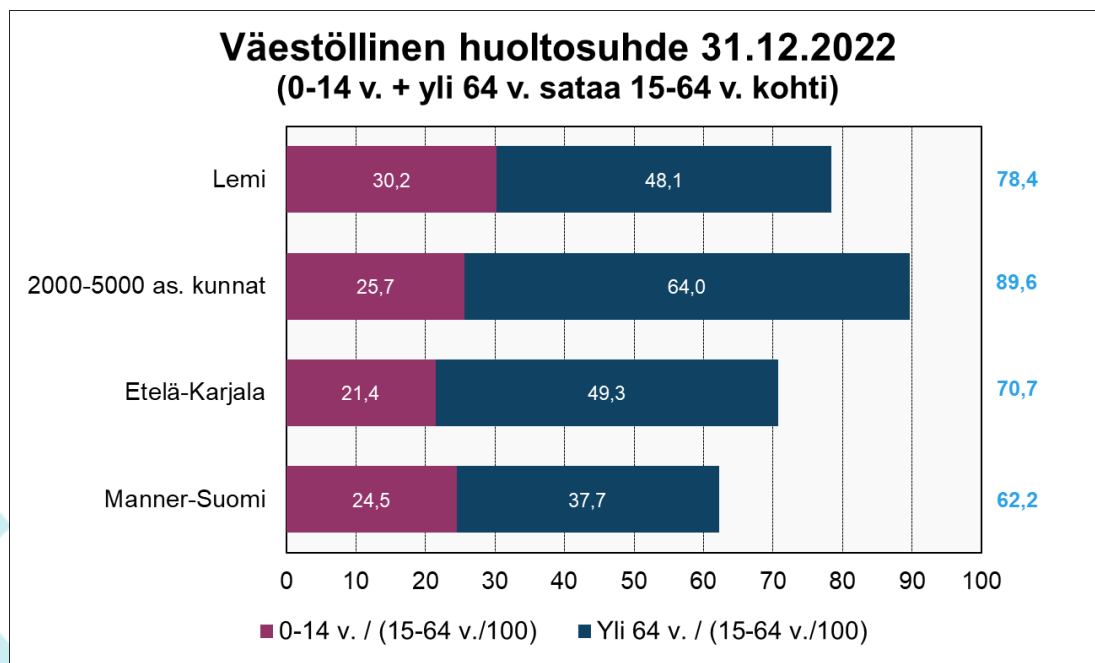
Väestön vähenemisellä voi olla merkittävät vaikutukset alueen taloudelliseen kehitykseen, mikäli rahoitusta ja palvelutarpeita ei pystytä sopeuttamaan oikeassa suhteessa.

Suomen Kuntaliitto: Kuntien palvelutuotannon kustannuksia 2011-2022

Väestöllinen huoltosuhte kuvaaa lasten ja vanhuseläkeikäisten määrän suhdetta työikäisen väestön määrään. Mitä pienempi väestöllisen huoltosuhteen luku on, sitä parempi on väestöllinen huoltosuhte.

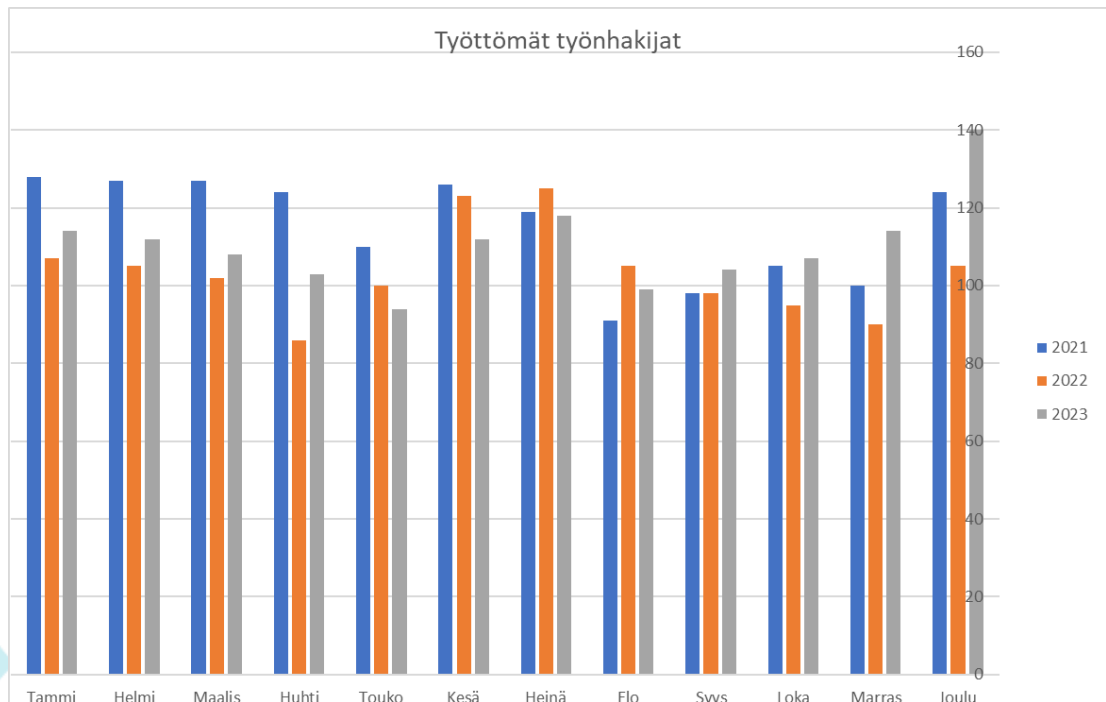
Suomen Kuntaliitto: Kuntien palvelutuotannon kustannuksia 2011-2022

Työttömyys

Joulukuun lopussa työttömiä työnhakijoita (140) oli marraskuuta enemmän (26) ja edellisvuotta enemmän (35). Työttömistä miehiä oli 81 (57) ja naisia 59 (48), joista oli yli 50-vuotiaita 63 (51). Lomautettujen määrän (29) muutos marraskuuhun verrattuna oli lisäystä (10) ja edellisvuoteen lisäystä (+16). Avoimia työpaikkoja ei ollut tiedossa joulukuussa.

Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli koko maassa 11,2 %, Kaakkois-Suomessa 13,5 % ja Etelä-Karjalassa 13,6 %. Kaakkois-Suomen kunnittain tarkasteltuna Lemmin kunnan työttömyysaste oli 10,7 %. Korkein työttömyysaste oli Rautjärvellä (20,8 %) ja matalin Taipalsaarella (9,2 %).

	2023	2022	2021	2020
Työttömät	140	105	124	124
Miehet	81	57	77	89
Naiset	59	48	47	58
Alle 20-vuotiaat	-	-	-	5
Alle 25-vuotiaat	10	5	8	15
Yli 50-vuotiaat	63	51	62	69
Pitkäaikaistyöttömät	29	22	23	30

<https://www.ely-keskus.fi/ely-kaakkois-suomi-tyollisyyskatsaukset>

Nuorten kesätyöllistäminen

Kesällä 2023 kunta työllisti 22 nuorta kesätöihin. Työpaikkoja oli kirjastossa, varhaiskasvatuksessa, vapaa-aikatoimessa ja teknisessä toimessa mm. siivousta, nurmikon ajoa ja muuta ulkotyötä sekä avustavat työtehtävät varhaiskasvatuksessa. Etusijalla työpaikkoja jaettaessa olivat jo 16 vuotta täyttäneet ja ne ketkä eivät olleet aiemmin olleet kunnalla kesätöissä.

Lemin kunta tuki myös vuosina 2006–2008 syntyneiden nuorten työllistymistä lemiläisiin yrityksiin ja yhteisöihin maksamalla työllistävälle yritykselle kesätyöllistämistukea.

1.1.5 Kunnan henkilöstö

Erillinen henkilöstöraportti saatetaan valtuuston käsiteltäväksi yhtä aikaa tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen kanssa.

Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2023	2022	2021	2020	2019
	115	115	118	111	117
<i>Muutos</i>	0	-3	7	-6	

Henkilötyövuodet

	2023	2022
	115,12	117,32
<i>Muutos</i>	-2,2	

Henkilöstön vaihtuvuus

	2023	2022
Vakituiset alkaneet	4	6
Vakituiset päätyneet	2	10

Terveysperusteiset poissaolot

	2023	2022
Palkalliset, kalenteripäivät	2189	1938
<i>Muutos</i>	251	
Palkattomat, kalenteripäivät	463	61
<i>Muutos</i>	402	
Sairauspoissaoloprosentti	6,97	6,68
<i>Muutos</i>	0,29	

Henkilöstön osaamisen kehittäminen

	2023	2022	2021	2020
Koulutuskorvauksiin oikeuttavien päivien määrä	158	187	149	191
<i>Muutos</i>	-29	38	-42	
Vakinaisen henkilöstön koulutuspvm	197	248		
<i>Muutos</i>	-51			

Palkat ja palkkiot 31.12.

	2023	2022	2021	2020	2019
	5 426 003	5 361 878	5 194 868	4 714 102	5 180 769
<i>Muutos</i>	64 125	167 010	480 766	-466 667	

Kunta noudattaa kaikessa tasa-arvoasioihin, työsuojelulainsäädäntöön ja yhteistoimintaan liittyviä lakeja. Työsuojelutoimikunta ja yhteistyötoimikunta ovat kokoontuneet säännöllisesti. Kunta kilpailutti työterveyspalvelut tilikauden aikana, ja palveluntarjoaja vaihtui Lappeenrannan Työterveys Oy:stä Pihlajalinnaan. Lakisääteisten työterveyspalveluiden lisäksi Pihlajalinnan palveluja on laajennettu koskemaan myös hoidollisia palveluja mielenterveys ja työhön liittyviin tules - sairauksiin.

1.1.6 Ympäristöasiat

Tekninen lautakunta oli päättänyt 18.3.2021 § 8, että kunnan metsät sertifioidaan FSC-sertifikaatilla (kansainvälinen metsäsertifiointijärjestelmä). Sertifioidulle puulle on kasvava kysyntä maksetaan parempi hinta, joka on Lemin kunnalle noin 1-1,5€/m³. FSC-sertifikaatilla osoitetaan vastuullisuutta ja lainmukaisuutta. Sertifiointi on myös imago- ja arvovalinta. Tällöin 5 % metsistä jätetään käsittelemättä ja 5 % käsitellään metsäekosysteemin kannalta erityiskohteina.

Kunnanvaltuusto hyväksyi 19.7.2021 § 29 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tarjouksen pysyvän luonnonsuojelualueen perustamiseksi Lemi Viisvesi -tilan 416-434-2-7 noin 35,4 ha:n määräalasta. Alueen Helmi-elinympäristö on monimuotoisuudelle merkittävää suoelinympäristöä.

Lappeenrannan kaupunki järjestää isäntäkuntamallilla kunnan ympäristöterveydenhuollon, ympäristönsuojelun sekä eläinlääkintähuollon palvelut. Jätehuollon kunnan alueella järjestää yhdeksän kunnan omistama Etelä-Karjalan Jätehuolto Oy.

Jätevesiverkoston vuotovedet aiheuttavat vuosittain suuret kustannukset, jotka osaltaan vaikuttavat vesihuollon kannattavuuteen. Vesihuollon mahdollisesta yhteistyöstä on aloitettu neuvottelut Lappeenrannan Energia Oy:n kanssa.

Kuukkanniemen koulun aurinkopaneelien tuottama ylijäämä sähkö voidaan johtaa takaisin sähköverkkoon, mutta saatava korvaus on lähinnä nimellinen.

1.1.7 Muut ei-taloudelliset asiat

Kunnan tilinpäätöstä ohjeistavan yleisohjeen ja voimassa olevan lainsäädännön mukaan toimintakertomuksessa annetaan myös kirjanpitolain 3a luvun mukaisesti tiedot siitä, miten kunta huolehtii korruption ja lahjonnan torjunnasta sekä ihmisoikeusasioista. Tiedot on annettava siinä laajuudessa kuin se on tarpeen kirjanpitovelvollisen toiminnan vaikutusten ymmärtämiseksi.

Korruptiolla tarkoitetaan vallan ja vaikutusvallan väärinkäytöstä. Laajan määritelmän mukaan korruptio voi olla lainvastaista, moitittavaa ja epäeettistä toimintaa. Korruption erilaisia esiintymismuotoja voivat olla esimerkiksi

- virka-aseman väärinkäyttö, lahjonta sekä lahjusten lupaaminen, pyytäminen ja ottaminen
- petos, kavallus, varastaminen ja yhteisten varojen väärinkäyttö
- uhkailu ja väkivallalla pakottaminen
- luottamuksellisen tiedon väärinkäyttö
- suosinta ja suosikkijärjestelmän ylläpito
- lakien ja määräysten kiertäminen
- tosiasioiden vääristely
- laitton seuranta ja tarkkailu
- velvollisuuksien laiminlyönti ja asioiden viivyttely
- huonon hallinnon suojeleminen ja salailu

- välinpitämätön johtamistyö
- epäasiallisten keinojen käyttäminen alaisiin.

Lemin kunnan päätöksenteossa ja kaikessa hallinnon toiminnassa on noudatettava hallintolaissa säädettyjä hyvän hallinnon perusteita. Niihin kuuluvat mm. hallinnon oikeusperiaatteet, jotka ohjaavat päätösharkintaa ja muuta asioiden käsittelyä. Kaikessa huomioidaan tasapuolinen kohtelu, johdonmukaisuus ja syrjimättömyys. Tarkoitussidonnaisuuden periaatteen mukaan viranomaisella ei saa olla vääriä vaikuttimia eikä harkintavaltaa saa käyttää väärin. Toiminta on asiallista ja puolueetonta. Lisäksi noudatetaan suhteellisuus- ja luottamuksensuojaperiaatteita.

1.1.8 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Valtiovarainministeriö on asettanut 10.10.2023 Lemin kuntaa koskevan arviointiryhmän, jonka tehtävänä on tehdä kuntalaissa tarkoitettu selvitys kunnan mahdollisuuksista turvata asukkailleen lainsäädännön edellyttämät palvelut. Arviointiryhmän toimikausi oli 10.10.2023 – 31.1.2024.

Arviointiryhmän selvitys Lemin kunnan mahdollisuuksista turvata asukkailleen lainsäädännössä edellytetyt palvelut ja ehdotus toimenpiteiksi perustuvat sekä toteutuneeseen talouskehitykseen että arvioon talouden kehityksestä lähivuosina. Tulevien vuosien talouden kestävyys arvioinnissa kunnan esittämällä talouden tasapainottamisohjelmalla on keskeinen merkitys.

Lemin kunta on tuonut esiin arviointiryhmän työn aikana useita erilaisia talouden tasapainottamistoimenpiteitä, jotka kohdistuvat pääosin vuosille 2024–2025. Toimenpiteistä on jo tehty pääosin päätökset vuoden 2024 talousarvion ja –suunnitelman hyväksymisen yhteydessä.

Arviointiryhmä pitää hyvänä ja kestäväenä sitä asiaa, että talouden tasapainottamistoimet ovat luonteeltaan rakenteellisia ja pysyviä. Kehitysarvion mukaan Lemin taseen kertynyt alijäämä tulisi katetuksi vuonna 2026. Tästä eteenpäin taseeseen alkaisi kertyä ylijäämää siten, että kertynyttä ylijäämää olisi tarkastelukauden loppuun mennessä jopa 1,8 milj. euroa. Arvion mukaan tilikaudet olisivat siis selvästi positiivisia koko tarkastelukauden. Lemin talouden positiivisen kehitysarvion taustalla on tasapainottamistoimien myötä toimintakulujen alenema vuonna 2024 ja maltillinen kasvu sitä seuraavina vuosina.

Kehitysarvio sisältää epävarmuuksia etenkin mitä pidemmälle tarkastelua ulotetaan. Arviointiryhmän näkemyksen mukaan edellä kuvattu kertyneen alijäämän kattaminen vuoteen 2026 mennessä vaikuttaa kuitenkin realistiselta.

Ottaen huomioon talouden tasapainottamistoimenpiteiden mukainen kehitysarvio sekä muut kunnan toimintaympäristöön vaikuttavat tekijät, arviointiryhmä katsoo, että Lemin kunnalla on taloudelliset edellytykset asukkaiden palveluiden turvaamiseen itsenäisenä kuntana. Arviointiryhmän mukaan tämän edellytyksenä on, että Lemin kunta sitoutuu talouden tasapainottamistoimenpiteiden toteuttamiseen ja sisällyttää ne taloussuunnittelukauden (2024–2026) talousarvioihin. Lähtökohtana on, että Lemin

taseen kertynyt alijäämä tulee katetuksi viimeistään vuonna 2026.

Kunnanvaltuuston on käsiteltävä arviointiryhmän ehdotus ja saatettava sitä koskeva päätös valtiovarainministeriön tietoon ja mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten 1.3.2024 mennessä.

Talouden sopeuttamistoimet vaativat tulevaisuudessa enenevissä määrin muutoskyvykkyyttä ja innovatiivisuutta.

1.1.9 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittämiseen vaikuttavista seikoista

Palvelutuotannon suurin riski on henkilöstön pysyvyys ja osaavan henkilöstön saatavuus. Henkilöstöltä edellytetään yhä laaja-alaisempaa osaamista.

Riski korkojen nousuun oli nähtävillä vuoden 2023 talousarvion laadinnan yhteydessä ja korot nousevat talousarviovuosina 2024-2025. Maksuvalmiutta on pääsääntöisesti turvattu kuntatodistuksilla ja tililimiitillä. Vuonna 2023 nostettiin uutta pitkäaikaista lainaa 350 000 euroa maksuvalmiuden loppuvuoden maksuvalmiuden turvaamiseksi.

Johdannaissopimukset

Korkoriskin suojaamiseksi kunnanvaltuusto päätti joulukuussa 2016 tehdä johdannaissopimuksen OP Yrityspankki Oyj:n kanssa. Tämän päätöksen perusteella on 29.12.2016 tehty koronvaihtosopimuksia suojaustarkoituksessa. Sopimuksilla on tarkoitus suojautua Kuukanniemen koulun leasingopimuksen koron nousulta ja alentaa kiinteäkorkoisten lainojen korkokustannuksia. Alhaisista korkokustannuksista johtuen suojaus oli osoittautunut huonommaksi kuin päätettäessä arvioitiin vuoteen 2021 asti. Kuukanniemen koulun korkojohdannaissopimuksen markkina-arvo 31.12.2023 oli -101 026,85 euroa (edellisvuonna 127 065,65 euroa).

1.1.10 Selonteko sisäisestä valvonnasta ja riskien hallinnasta

Kunnanhallitus vastaa kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä kunnanvaltuuston hyväksymien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden pohjalta. (KuntaL 14 §, 39 §). Lisäksi kaikki ne toimielimet ja viranhaltijat, joille on annettu toimivaltaa kunnan varojen käytössä ja jotka toimivat viranomaisina, vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisesta. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimintatapojen tulee olla järjestelmällisiä ja dokumentoituja.

Yleisohjeen mukaan seuraavassa kuvataan viiden osa-alueen pohjalta sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilaa vuonna 2023:

A) Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan valvontaympäristö; säännöt, ohjeet, toimivallan jako vuonna 2022

- Hallintosäännön määräykset erityisesti sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta ja toimivallasta ja hankintarajoista
- Kunnanvaltuuston 11.4.2022 hyväksymä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje sekä hankintaohje
- Vuosittaiseen talousarvioon ja talousarvion täytäntöönpano-ohjeeseen sisällytetyt määräykset

B) Riskienarviointi; tunnistus, analysointi, hallinta ja dokumentointi

Lemin kuntakonsernin riskit jaotellaan neljään pääryhmään, jotka ovat strategiset, taloudelliset ja toiminnalliset riskit sekä vahinkoriskit. Riskienhallintaa toteutetaan talousarvion ja merkittävien päätösten valmistelun yhteydessä. Kunnanhallituksen alaisten toimielinten ja konserniyhteisöjen tulee talousarvion laadinnan yhteydessä analysoida toimintaympäristön muutoksia, tunnistaa tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioida niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laatia tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi. Kunnanhallitus kokoaa näiden perusteella koko kuntakonsernia koskevan riskianalyysin ja menettelytavat merkittävimpien riskien hallitsemiseksi. Toimielimet ja konserniyhteisöt raportoivat merkittävistä riskeistään ja riskien hallinnan kehittämisestä osana toiminnan ja talouden seuranta- ja raportointia.

Kunnan toiminnoissa riskienhallinta on osa arkipäivän työtehtäviä sekä suunnittelua. Pienessä kunnassa esimerkiksi henkilöresurssien niukkuus saattaa realisoitua tietokatkoksina. Myös muut syyt, kuten esim. pitkät yllättävät poissaolot, voivat aiheuttaa ongelmia. Pienessä organisaatiossa on yksittäisten henkilöiden toimenkuvissa paljon erikoisosaamista.

Kunnan talouden pitkään jatkunut niukkuus aiheuttaa ajoittain yllättäviä korjaustarpeita äkillisine hankintoineen. Hankintojen siirtämistä eteenpäin on jouduttu tekemään kaikilla toimialoilla.

Vakuuttamisella poistetaan suuri osa riskeistä, mutta vakuuttamisen ulkopuolelle jää merkittäviä riskejä (esim. henkilöstön vähäisyyteen liittyvät riskit, tietojärjestelmien toimimattomuuteen liittyvät riskit jne.).

Toimintatavat arjessa ovat olleet pääosin ohjeiden mukaista. Järjestelmälliseen dokumentointiin on panostettu ja siihen tullaan jatkossakin panostamaan. Henkilöstön vaihtuminen on lisännyt peruskoulutustarpeen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan osalta.

C) Valvontatoimenpiteet; erilaiset kontrollit, suojaukset, sopimusten hallinta

Kuntalain mukaiseen otto-oikeuden käyttämisen mahdollistamiseen on kiinnitetty huomiota. Viranhaltijat tekevät viranhaltijapäätökset hallintosäännön mukaisesti ja

niistä toimitetaan ylemmälle toimielimelle tieto riittävällä aikataululla otto-oikeuden käyttämistä varten.

Laskujen tarkastus- ja hyväksymisrutiineissa huolehditaan siitä, että tilivelvollisuuden käsite toteutuu asianmukaisesti.

Rahoitukseen liittyviä riskejä on hallittu korkosuojauksilla. Lainojen korot on sidottu sekä kiinteisiin sekä osin vaihtuvaan korkoon. Tämä suojaus on toistaiseksi riittävä korkoriskin hallintaan. Korkosuojaukset olivat 2022 saakka alhaisen korkotason takia osoittautuneet huonommiksi kuin päätöksentekovaiheessa arvioitiin.

Dynasty-asianhallintajärjestelmässä tehdään kokousten esityslistat ja pöytäkirjat. Viranhaltijapäätökset on tehty kirjallisena ja toimitettu toimielimen tietoon kokouksittain. Asiahallintaa kehitetään tiedonhallintalain edellyttämien vaatimusten tasolle. Kirjaamotoimintaa korostetaan asioiden asianmukaisessa kirjaamisessa.

Sopimustenhallinnan osalta erityisesti viranhaltijoiden vaihtuessa on sopimusten hajautettu arkistointi aiheuttanut haasteita. Dynasty-asianhallinnassa on käytössä sopimushallinta, jonne kaikki sopimukset kirjataan. Kunnan eri toimialojen sopimusten seuranta ja valmistelua pystytään nyt valvomaan sopimuksenhallinnan automatiikan avulla. Pääsääntöisesti sopimukset on arkistoitu Dynasty Sopimuksenhallintaan, mutta myös muualle. Uudet sopimukset on keskitetty hallintopalveluihin asianmukaisesti arkistoitavaksi. Asiahallintaa- ja sopimustenhallintaa kehitetään yhä.

D) Tieto ja tiedonvälitys; raportointi, esim. merkittävät riskit

Kunnan talouden seurannan tulee perustua riittävän ajantasaiseen kirjanpitoon. Toimialojen tulee kyetä seuraamaan omaa talouttaan siten, että seurannan avulla pystytään reagoimaan muutostarpeisiin. Vuonna 2023 käyttöön otettiin Talgraf:n Accuna Raportointi, joka mahdollistaa selkeämmät raportit ja grafiikkaa. Raportoinnissa on vienneille porautuminen, joka antaa tilivelvolliselle paremman seurannan talouden tapahtumista. Raportointia julkaistaan kunnan verkkosivuilla tutkiahallinto.fi sivuston lisäksi. Vuonna 2024 tulosaluetta tarkemmat raportit jaetaan sähköpostitse Accunan Jakelun avulla lautakuntien jäsenille kuukauden sulkemisen jälkeen.

E) Seuranta ja arviointi

Aiemmin havaittujen puutteiden osalta kunnan toimintatapoihin eri toimijoiden kohdalla on kiinnitetty huomiota ja tehty edelleen kehitystyötä niiden yhdenmukaistamiseksi kunnassa. Päivitettävillä säännöillä, ohjeilla ja menettelyillä tulee varmistaa henkilökunnan riittävä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan osaaminen, väärinkäytösten ehkäiseminen ja toteutuneista/realisoituneista riskeistä asianmukaisesti raportointi.

Ohjeistuksen ja toimintatavan ulottaminen osana konsernivalvontaa myös osaksi kunnan tytäryhteisöjä on otettu kehittämisen kohteeksi.

Keskeiset johtopäätökset sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan raportoinnin perusteella

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat pääosin kunnossa. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan osalta tulee kiinnittää huomiota esimiesten peruskoulutukseen. Virkamiehistä suuri osa on vaihtunut viime vuosina. Riskienhallinnan suorittaminen ja

eri toimialojen dokumentaatio olisi hyvä saada samalle tasolle läpi kunnan. Pienessä kunnassa aktiivinen johtoryhmätyöskentely korvaa hyvin arkista sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suorittamista. Tiedonhallinnan ja tiedonhallintalain vaatimukset kaikkien työtehtävissä tulevat korostumaan jatkossa.

1.2 TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN JA TOIMINNAN RAHOITUS

1.2.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tuloslaskelmalla selvitetään tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen tulo-rahoituksen riittävyttä. Tuloslaskelman *toimintakate* ilmoittaa paljonko käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. *Tilikauden tulos* on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kunnan omaa pääomaa.

TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

TULOSLASKELMA	2023	2022
	1 000 €	1 000 €
Toimintatuotot	1 653	1 829
Valmistus omaan käyttöön	9	0
Toimintakulut	-8 665	-20 275
Toimintakate	-7 004	-18 446
Verotulot	6 678	11 832
Valtionosuudet	2 015	7 246
Korkotuotot	15	3
Muut rahoitustuotot	30	21
Korkokulut	-96	-72
Muut rahoituskulut	-10	-7
Vuosikate	1 628	578
Poistot ja arvonalentumiset	-630	-559
Tilikauden tulos	998	19
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot/toimintakulut. %	19,1	9,0
Vuosikate/poistot, %	258,4	103,3
Vuosikate, euroa asukas	568	200
Asukasmäärä	2 864	2 886

Vuoden 2022 asukasmäärä on korjattu (-1), muutoksella ei vaikutusta tunnuslukuihin.

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= $100 * \text{Toimintatuotot} / (\text{toimintakulut} - \text{valmistus omaan käyttöön})$

Tunnusluku kuvaa maksurahoituksen osuutta toimintakuluista.

Vuosikate on keskeinen tunnusluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien poistojen suuruinen, kunnan tulorahoitus on riittävä.

Vuosikate prosenttia poistoista

= $100 * \text{Vuosikate} / \text{Poistot ja arvonalentumiset}$

Kun arvo on vähintään 100 % oletetaan kunnan tulorahoituksen olevan riittävä. Tämä pätee vain, jos poistot ja arvonalentumiset vastaa keskimääräistä vuotuista investointitasoa pitkällä aikavälillä.

1.2.2 Toiminnan rahoitus

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoituslaskelma osoittaa kunnan rahoituksen riittävyyttä, sitä miten investoinnit, sijoitukset ja lainanlyhennykset tulorahoituksen lisäksi muutoin rahoitetaan.

RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

RAHOITUSLASKELMA	2023	2022
	1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	1 628	578
Tulorahoituksen korjaukset	-10	-306
Toiminnan rahavirta yhteensä	1 618	272
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-187	-1 053
Rahoitusosuudet investointeihin	18	14
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	15	100
Investointien rahavirta yhteensä	-153	-940
Toiminnan ja investointien rahavirta	1 464	-668
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	0	-5
Antolainasaamisten vähennykset	5	0
Antolainauksen muutokset yhteensä	5	-5
Lainakannan muutokset		
Pitkäaik.lainojen lisäys	350	800
Pitkäaik.lainojen vähennys	-845	-1 040
Lyhytaik.lainojen muutos	-200	400
Oman pääoman muutokset	44	52
Vaihto-omaisuuden muutos	-12	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	-562	288
Rahoituksen rahavirta	-1 208	495
Rahavarojen muutos	256	-172
Rahavarat 31.12.	723	467
Rahavarat 1.1.	467	640
Rahavarojen muutos	256	-172
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 v, 1 000 €	1 966	-2 361
Investointien tulorahoitus, %	965,3	55,6
Laskennallinen lainanhoitokate	2,1	0,7
Kassan riittävyys, pv	27	8
Asukasmäärä	2 864	2 886

Vuoden 2022 asukasmäärä on korjattu (-1), muutoksella ei vaikutusta tunnuslukuihin.

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä

Toiminnan ja investointien rahavirta viimeiseltä viideltä vuodelta yhteensä

Lemin kunnalla tunnusluku on kääntynyt ylijäämäiseksi. Tilikaudella Lemin kunta otti pitkäaikaista lainaa 350 000 euroa investointien rahoittamiseen ja turvasi maksuvalmiuttaan lyhytaikaisella kuntatodistuksella sekä tililimiitillä. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi. Tasapainoisessa taloudessa investointien, poistojen sekä vuosikatteen määrä ovat yhtä suuria tai tasoittuvat keskimäärin samalle tasolle.

Investointien tulorahoitus, %

= 100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno

Tunnusluku kuvaa, kuinka paljon investointien omahankintamenosta (rahoituslaskelman investointimenot vähennettynä rahoitusosuuksilla) on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.

Laskennallinen lainanhoitokate

= (Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokoulut + Laskennalliset lainanlyhennykset)

Tunnusluku kuvaa lainanhoitoon käytettävissä olevan tulorahoituksen ja laskennallisten lainanlyhennysten sekä korkojen suhdetta eli kykyä hoitaa lainoista aiheutuvia velvoitteita. Kun arvo on 1 tai suurempi, tulorahoitus riittää lainojen hoitoon. Kun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja. Luotettavan kuvan lainanhoitokyvystä saa tarkastelemalla tunnuslukua useamman vuoden jaksolla. Lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2 ja tyydyttävä, kun tunnusluku on 1-2 ja heikko kun arvo jää alle yhden.

Lemin kunnan laskennallinen lainanhoitokate on edellisvuoden heikosta muuttunut hyväksi.

Kassan riittävyys (pv)

= 365 pv * Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

Kunnan maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku kertoo, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla.

Lemin kunnan tunnusluvun arvo parani 19 päivällä lähes kuukauteen.

1.3 RAHOITUSASEMA JA SEN MUUTOKSET

1.3.1 Tase ja sen tunnusluvut

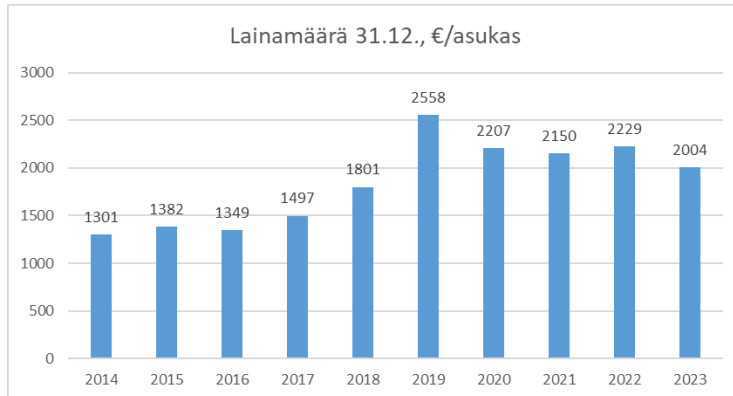
Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla.

TASE JA SEN TUNNUSLUVUT		
TASE	2023	2022
	1 000 €	1 000 €
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat oikeudet	39	43
Muut pitkävaikutteiset menot	1 078	1 158
Aineettomat hyödykkeet	1 117	1 201
Maa- ja vesialueet	2 322	2 347
Rakennukset	4 447	4 741
Kiinteät rakenteet ja laitteet	2 343	2 428
Koneet ja kalusto	58	81
Ennakkomaksut ja keskeneräiset	28	5
Aineelliset hyödykkeet	9 198	9 602
Osakkeet ja osuudet	928	1 548
Muut lainasaamiset	570	575
Muut saamiset	99	99
Sijoitukset	1 596	2 222
PYSYVÄT VASTAAVAT	11 911	13 025
Muut toimeksiantojen varat	2	1
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	2	1
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Muu vaihto-omaisuus	221	187
Vaihto-omaisuus	221	187
Myyntisaamiset	227	249
Lainasaamiset	20	20
Muut saamiset	11	68
Siirtosaamiset	112	31
Lyhytaikaiset saamiset	370	368
Saamiset	370	368
Rahat ja pankkisaamiset	723	467
VAIHTUVAT VASTAAVAT	1 315	1 022
VASTAAVAA YHTEENSÄ	13 227	14 048

TASE JA SEN TUNNUSLUVUT

TASE	2023	2022
	1 000 €	1 000 €
VASTATTAVAA		
Peruspääoma	6 417	7 038
Edell. tilikausien ylijäämä (alijäämä)	-1 452	-1 515
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	998	19
OMA PÄÄOMA	5 963	5 542
Muut toimeksiantojen pääomat	284	302
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	284	302
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	4 866	5 159
Muut velat	0	0
Pitkäaikainen vieras pääoma	4 866	5 159
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	873	1 275
Saadut ennakot	1	1
Ostovelat	299	272
Liittymismaksut ja muut velat	235	220
Siirtovelat	706	1 278
Lyhytaikainen vieras pääoma	2 114	3 046
VIERAS PÄÄOMA	6 980	8 205
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	13 227	14 048
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	45,1	39,4
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	67,5	39,2
Kertynyt yli-/alijäämä, 1 000 €	-454	-1 496
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	-158	-518
Lainakanta 31.12., 1 000 €	5 739	6 433
Lainakanta, €/asukas	2 004	2 229
Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1000 €	8 797	9 288
Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	3 072	3 218
Lainasaamiset, 1 000 €	669	674
Asukasmäärä	2 864	2 886

Vuoden 2022 asukasmäärä on korjattu (-1), muutoksella ei vaikutusta tunnuslukuihin.

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

Omavaraisuusaste, %

= $100 * (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{saadut ennakot})$.
Tunnusluku mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä ja hyvä tavoitetaso on 70 %.

Lemin kunnalla tunnusluku on alle 50 %, mikä merkitsee merkittävän suurta velkarasitetta. Tunnusluku on noussut edellisvuodesta 5,7 %-yksikköä.

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$. Tunnusluku kuvaa, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet on selviytyä velan takaisinmaksusta tulo- ja palvelusmaksuilla.

Kertynyt yli-/alijäämä

= Edellisten tilikausien yli-/alijäämä + Tilikauden yli-/alijäämä

Kertynyt yli-/alijäämä euroa / asukas

= Kertynyt yli-/alijäämä / asukasmäärä

Lainakanta 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat). Lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa.

Lainakanta euroa/asukas

= Lainakanta 31.12. / asukasmäärä

Lainat ja vuokravastuut 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut. Vuokravastuiden määrä on huomioitu liitetiedoissa ilmoitetun mukaisena.

Lainat ja vuokravastuut euroa / asukas

= Lainat ja vuokravastuut 31.12. / asukasmäärä

Lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt joukkovelkakirjalainasaamiset ja muut lainasaamiset

1.4 KOKONAISTULOT JA -MENOT

Taulukossa esitetään kunnan tulojen ja menojen kokonaislaskelma. Tiedot perustuvat ulkoiseen tuloslaskelmaan ja rahoituslaskelmaan.

	2023 1 000 €
TULOT	
Toiminta	
Toimintatuotot	1 653
Verotulot	6 678
Valtionosuudet	2 015
Korkotuotot	15
Muut rahoitustuotot	30
Tulorahoituksen korjauserät	
- Pys.vast. hyödykk. luovutusvoitot	-10
Investoinnit	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	18
Pystyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	15
Rahoitustoiminta	
Antolainasaamisten vähennys	5
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	350
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	0
Oman pääoman lisäykset	44
Kokonaistulot yhteensä	10 812

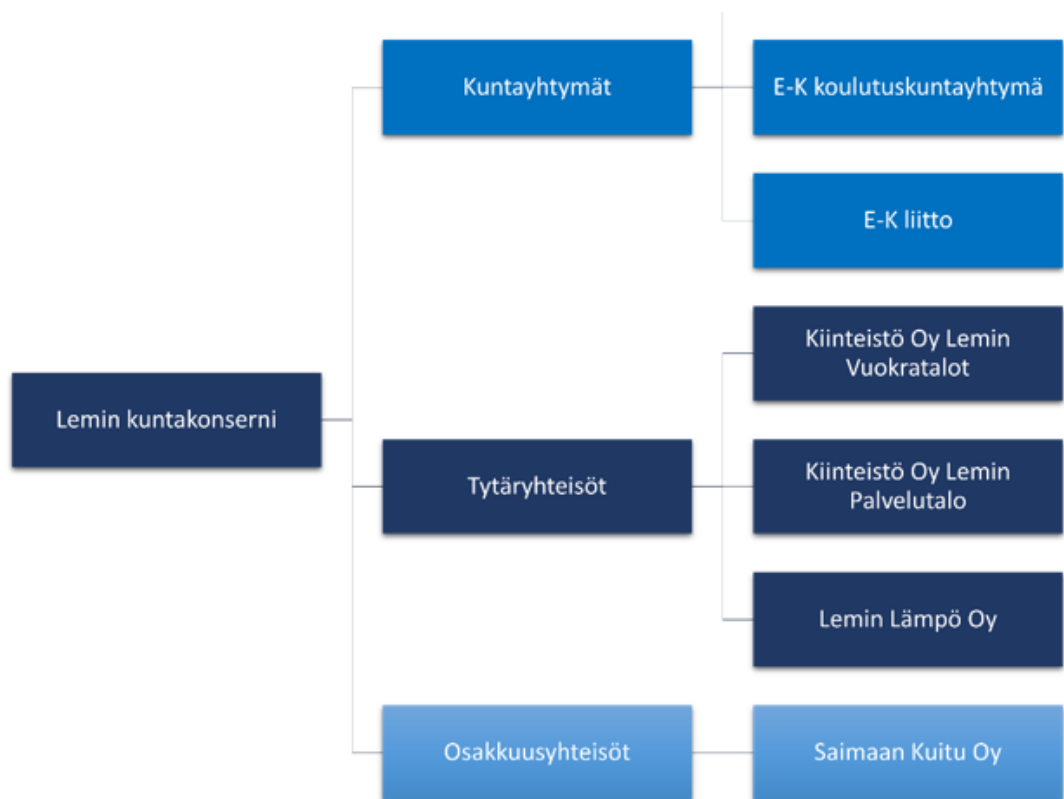
	2023 1 000 €
MENOT	
Toiminta	
Toimintakulut	8 665
- Valmistus omaan käyttöön	-9
Korkokulut	96
Muut rahoituskulut	10
Tulorahoituksen korjauserät	
Pakollisten varausten muutos	
- Pakollisten varausten vähennys	0
Investoinnit	
Investointimenot	187
Rahoitustoiminta	
Antolainasaamisten lisäykset	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	845
Lyhytaikaisten lainojen vähennys	200
Kokonaismenot yhteensä	9 993

	2023 1 000 €
Täsmäytys	
Kokonaistulot - kokonaismenot	819
Rahavarojen muutos	256
Muut maksuvalmiuden muutokset	-562
Rahavarojen muutos-Muut maksuvalmiuden muutokset	819

1.5 KUNTAKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS

1.5.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä

Kunnan, jolla on määräämisvalta toisessa kirjanpitovelvollisessa, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitase liitteineen. Lemin kuntakonsernista poistui 1.1.2023 Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä. Lemin kuntakonserniin kuuluvat seuraavat yhteisöt:

1.5.2 Konsernin toiminnan ohjaus

Tytäryhteisöissä kuntaa ovat edustaneet yhtiökokousedustajina seuraavat:

Kiinteistö Oy Lemin Vuokratalot
Kiinteistö Oy Lemin Palvelutalo
Lemin Lämpö Oy

Anu Karhu
Anu Karhu
Nina Värtö

Hallituksen jäseninä Kiinteistö Oy Lemin Vuokrataloissa ja Kiinteistö Oy Lemin Palvelutalossa toimivat Tommy Vesterlund (pj.), Mervi Rings, Nina Värtö, Jarkko Ovaskainen ja Esa Makkonen.

Lemin Lämpö Oy:n hallituksessa ovat toimineet Tommy Vesterlund (pj.), Antti Junni ja Jarmo Tölski.

Tavoitteet talousarviossa 2023

Kunnan omistaman asuntoyhtiön ja palvelutaloyhtiön tavoitteena on asuntojen hyvä kunto ja vuokratason mitoittaminen siten, että yhtiön toiminta on taloudellisesti turvattu. Vuokratäristien määrä ei saa nousta yli 5 %:n vuotuisista vuokratuloista. Asuntoyhtiön on tilinpäätöksensä yhteydessä ilmoitettava kunnalle asuntojen käyttöaste-%, keskimääräinen neliövuokra ja vuokrasaamisten määrä vuoden lopussa. Asuntoyhtiö voi myydä yksittäisiä kiinteistöjä muiden asuintalojen korjausten rahoittamiseksi.

Kunnan omistaman lämpöyhtiön tavoitteena on häiriötön ja edullinen lämmöntuotanto yhtiön palveluja käyttäville kiinteistöille. Yhtiön toimintaan ei saa käyttää kunnan verotuloja.

Kiinteistö Oy Lemin Vuokratalot, tavoitteiden toteutuminen

Keskimääräinen neliövuokra oli 10,60 €/kk (10,24 €/kk v. 2022). Vuokratäristien ja käyttökorvausräristien määrä oli 7 244,15 euroa, 1,5 % liikevaihdosta (2,0 % v. 2022). Asuntojen käyttöaste liikevaihdosta laskettuna oli 92 % (94 % v. 2022).

Lemin lämpö, tavoitteiden toteutuminen

Lemin lämpö nosti tilikauden aikana kaukolämmön energiamaksua joulukuussa 10 %. Vuoden alussa energiamaksu (alv 0 %) oli 67,85 €/MWh ja korotuksen jälkeen 74,64 euroa.

1.5.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Lemin Palvelutalo siirsi Eksoten kanssa tehdyt sopimukset Etelä-Karjalan hyvinvointialueelle 1.1.2023. Kiinteistö Oy Lemin Palvelutalon tuotot ja kulut olivat pysyneet hyvin talousarvion puitteissa. Maksuvalmius oli hyvä koko vuoden. Yhtiö teki tilikaudella ylimääräisen 100 000 euron lainanlyhennyksen.

Lemin Vuokratalojen tuotot ja kulut olivat pysyneet hyvin talousarvion puitteissa. Maksuvalmiutta parantamaan yhtiöllä on käytössä 40 000 euron limiitti. Yhtiön taloutta on tasapainotettu lainanlyhennysten maksujärjestelyillä. Vuokria korotettiin tilikaudella 0,36 %.

Lemin Lämmöllä vakaa toiminta on ollut edelleen hyvin tärkeää energiakriisin takia: Venäjän hyökkäys Ukrainaan helmikuussa 2022 sotki sekä eurooppalaiset että alueelliset polttoainemarkkinat nostaten metsähankkeen ja öljyn hintoja rajusti.

Lemin kuntakonsernin aloittava tase 1.1.2023 ilman Eksoten vaikutusta on esitetty liitetiedossa.

1.5.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Lemin Palvelutalon hyvinvointialueelle siirtämässä vuokrasopimuksessa on ensimmäinen mahdollinen irtisanomisaika 31.12.2024. Kustannukset jatkavat nousua edelleen ja sen vuoksi yhtiö on päättänyt korottaa vuokria elinkustannusindeksin mukaan 6,7 %:lla.

Lemin Vuokrataloissa asunnot pyritään pitämään täynnä huolehtimalla jatkossakin siitä, että asunnoissa on kaikki kunnossa ja viat korjataan viipymättä. Vuokrankorotuksia tehdään maltillisesti.

Lemin Lämmöllä Kirkonkylän kaukolämpölaitoksella ei ole tiedossa merkittäviä korjausinvestointeja. Laitos pyritään pitämään hyvässä käyttökunnossa oletettuun käytöstäpoistonsa kesällä 2026. Energiamarkkinoiden muutosten ja epävakaudenvuoksi selvitetään mahdollisuuksia korvata kesäkauden öljylämpöä sähkölämmöllä vielä nykylaitoksen aikana. Samalla kartoitetaan korvaavan uuden lämpölaitoksen ratkaisuvaihtoehtoja ja investointitarpeita. Kuukanniemen kaukolämpölaitoksella välttämättömiä investointitarpeita ovat varavoima ja hakekattilan tulipesän muurausten uusinta.

1.5.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Kuntalaki sisältää määräyksiä koskien kuntakonsernia. Lemin kunnan hallintosäännön ohella kunnan toimintaa ohjataan konserniohjeella. Lemin kunnan konserniohje hyväksyttiin kunnanhallituksessa 19.9.2022 § 129. Hallintosäännön 20 §:n mukaan kunnan konsernijohtoon kuuluvat kunnanhallitus, kunnanjohtaja ja tekninen johtaja. Kunnanjohtaja toimii konsernin johtajana hallintosäännön 21 §:n mukaisesti. Kunnanjohtajan ja teknisen johtajan tehtävänä on aktiivisella omistajaohjauksella myötävaikuttaa ohjattavakseen määrättyjen yhtiöiden hallintoon ja toimintaan. Kunnanhallitus antaa tarvittaessa ohjeita konserniyhteisöjen yhtymävaltuutetuille ja yhtiökokousten jäsenille.

1.5.6 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

KONSERNITULOSLASKELMA	2023	2022
Toimintatuotot	2 710	15 886
Toimintakulut	-9 549	-34 334
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta/tappiosta	-25	-12
Toimintakate	-6 864	-18 460
Verotulot	6 640	11 798
Valtionosuudet	2 302	7 536
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	0	0
Muut rahoitustuotot	30	29
Korkokulut	-170	-112
Muut rahoituskulut	-10	-9
Vuosikate	1 929	781
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-854	-968
Arvonalentumiset	0	-8
Tilikauden tulos	1 075	-195
Tilinpäätössiirrot	3	0
Tilikauden verot	0	-2
Laskennalliset verot	-20	-22
Tilikauden ylijäämä	1 057	-218
KONSERNITULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot/toimintakulut, %	28,4	46,3
Vuosikate/poistot, %	225,8	80,0
Vuosikate, euroa asukas	673	271
Asukasmäärä	2 864	2 886

Vuoden 2022 asukasmäärä on korjattu (-1), muutoksella ei vaikutusta tunnuslukuihin.
Vuoden 2022 tunnusluvun Vuosikate/poistot, % tunnusluvun arvo korjattu.

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= $100 * \text{Toimintatuotot} / \text{Toimintakulut}$

Konsernin koko ja konserniin kuuluvien yhteisöjen luonne vaikuttavat tunnusluvun arvoon ja selittävät konsernikohtaisia eroja. Vuosikate osoittaa konsernin tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien poistojen suuruinen, konsernin tulorahoitus on riittävä.

Vuosikate prosenttia poistoista

= $100 * \text{Vuosikate} / (\text{Suunnitelman mukaiset poistot} + \text{Arvonalentumiset})$

Kun tunnusluvun arvo on 100 %, oletetaan konsernin tulorahoituksen olevan riittävä. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, jos poistot ja arvonalentumiset vastaavat konserniyhteisöjen keskimääräistä vuotuista investointitasoa.

Vuosikatteen ja poistojen suhde on myös yksi kuntalain 118 §:n mukaisista kunnan erityisen vaikean taloudellisen aseman arvioinnissa käytettävistä tunnusluvuista. Tämän tunnusluvun mukaan kunta on erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa, jos tunnusluvun arvo on alle 80 %.

Tunnusluvun huomattavaan paranemiseen vaikutti Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen poistuminen konsernista.

KONSERNIRAHOITUSLASKELMA	2023	2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	1 929	781
Tilikauden verot	0	-2
Tulorahoituksen korjaukset	12	361
Toiminnan rahavirta yhteensä	1 941	1 141
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-245	-1 490
Rah.osuudet investointimenoihin	18	14
Pys.vast.hyödykk. luovutustulo	17	100
Investointien rahavirta yhteensä	-210	-1 377
Toiminnan ja investointien rahavirta	1 731	-236
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäys	0	-32
Antolainasaamisten vähennys	5	0
Antolainauksen muutokset yhteensä	5	-32
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	368	914
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 126	-1 508
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-200	400
Lainakannan muutokset yhteensä	-958	-194
Oman pääoman muutokset	45	14
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-17	67
Vaihto-omaisuuden muutos	-6	-21
Saamisten muutos	-4	723
Korottomien velkojen muutos	-517	246
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	-543	1 016
Rahoituksen rahavirta yhteensä	-1 452	804
Rahavarojen muutos	279	568
Rahavarat 31.12.	942	1 623
Rahavarat 1.1.	663	1 055
Rahavarojen muutos	279	568
KONSERNIRAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 v, 1 000 €	3 896	-657
Investointien tulorahoitus, %	848,1	52,9
Laskennallinen lainanhoitokate	1,9	0,5
Kassan riittävyys, pv	31	16

TUNNUSLUKIJEN LASKENTAKAAVAT

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä

Rahoituslaskelman välitulos Toiminnan ja investointien rahavirta itsessään on jo tunnusluku, jonka positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen ja negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä taikka ottamalla lisää lainaa.

Toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden kertymän avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä siltä osin kuin kertymä on laskettavissa. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvuonna on positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulorahoitus, %

= $100 * \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.

Laskennallinen lainanhoitokate

= $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Laskennalliset lainanlyhennykset})$

Tunnusluku kuvaa lainanhoitoon käytettävissä olevan tulorahoituksen ja laskennallisten lainanlyhennysten sekä korkojen suhdetta eli kykyä hoitaa lainoista aiheutuvia velvoitteita. Laskennallinen lainanhoitokate lasketaan kaavalla, jossa tuloslaskelman vuosikatteeseen lisätään korkokulut ja jossa saatu summa jaetaan korkokulujen ja laskennallisten lainanlyhennysten summalla. Laskennalliset lainanlyhennykset saadaan jakamalla konsernitaseen lainat kahdeksalla, mikä kuvaa oletettua jäljellä olevaa laina-aikaa. Lainoihin luetaan korolliset pitkäaikaiset ja lyhytaikaiset lainat, kuten kuntatodistukset. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan konsernin omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

Luotettavan kuvan konsernin lainanhoitokyvystä saa tarkastelemalla tunnuslukua useamman vuoden jaksolla. Konsernin lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä kun tunnusluku on 1–2 ja heikko kun tunnusluvun arvo jää alle yhden.

Konsernitilinpäätöksen laskennallista lainanhoitokatetta käytetään yhtenä tunnuslukuna kuntalain 118 §:n mukaisessa kunnan erityisen vaikean taloudellisen aseman arvioinnissa.

Kuntalain 118 §:n mukainen tunnusluvun raja-arvo on 0,8.

Edellisellä tilikaudella Lemin kuntakonserni saavutti ns. kriisikuntakriteerin raja-arvon. Tällä tilikaudella tunnusluvun paranemiseen vaikutti Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden poistuminen konsernista.

Kassan riittävyys (pv)

= $365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Konsernin maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa konsernin rahavaroilla.

KONSERNITASE	2023	2022
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat oikeudet	40	148
Muut pitkävaikutteiset menot	1 078	1 195
Ennakkomaksut	0	3
Aineettomat hyödykkeet	1 117	1 346
Maa- ja vesialueet	2 570	2 649
Rakennukset	8 535	10 475
Kiinteät rakenteet ja laitteet	2 464	2 720
Koneet ja kalusto	128	218
Muut aineelliset hyödykkeet	9	9
Ennakkomaksut ja keskeneräiset	32	171
Aineelliset hyödykkeet	13 738	16 242
Osakkeet ja osuudet	806	875
Muut lainasaamiset	195	227
Muut saamiset	63	63
Sijoitukset	1 064	1 165
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	15 920	18 754
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	318	481
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	245	317
Lyhytaikaiset saamiset	413	1 204
Saamiset yhteensä	414	1 204
Rahoitusarvopaperit	35	34
Rahat ja pankkisaamiset	907	1 588
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	1 600	3 145
VASTAAVAA YHTEENSÄ	17 838	22 380
VASTATTAVAA		
Peruspääoma	6 417	7 038
Arvonkorotusrahasto	12	26
Muut omat rahastot	35	38
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	-508	-454
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 057	-218
OMA PÄÄOMA	7 013	6 429
PAKOLLISET VARAUKSET	0	176
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	597	806
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	7 567	9 427
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	84	82
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	1 056	1 565
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	1 520	3 895
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	10 228	14 969
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	17 838	22 380

KONSERNITASE	2023	2022
KONSERNITASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	39,3	28,7
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	87,8	42,5
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1 000 €	549	-672
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas	192	-233
Konsernin lainakanta 31.12., 1 000 €	8 624	10 993
Konsernin lainat, €/asukas	3 011	3 809
Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1 000 €	11 736	15 398
Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	4 098	5 335
Konsernin lainasaamiset, 1 000 €	195	227
Kunnan asukasmäärä	2 864	2 886

TUNNUSLUKUIEN LASKENTAKAAVAT

Omavaraisuusaste, %

= $100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Vähemmistöosuus} + \text{Konsernireservi}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Koko pääoma kaavassa tarkoittaa taseen vastattavien loppusummaa. Kun käytetään lyhennettyä konsernikaavaa, laskennassa voidaan jättää saadut ennakot pois. Omavaraisuusaste mittaa konsernin vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuuden tavoitetasona voidaan pitää 50 %:n ylittävää omavaraisuutta. Alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntakonsernissa merkittävää velkarasitetta.

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= $100 \times (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon konsernin käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tunnusluvun osoittajaan merkitään tarkasteluvuoden tilinpäätöksen koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakomaksuilla. Kun käytetään lyhennettyä konsernikaavaa, laskennassa voidaan jättää saadut ennakot pois. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista. Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku konsernien välisessä vertailussa, koska pysyvien vastaavien hyödykkeiden ikä, niiden arvostus tai poistomenetelmä ei vaikuta tunnusluvun arvoon. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet konsernilla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulo- ja säästötoimilla.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

= Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Luku osoittaa, paljonko konsernilla on kertynyt ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana, taikka paljonko on kertynyt alijäämää.

Konsernin lainakanta 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Konsernin lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan tällöin koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakoilla sekä osto-, siirto- ja muilla veloilla. Lyhennettyä konsernikaavaa käytettäessä konsernin lainakanta muodostuu korollisen vieraan pääoman eristä.

Lainat ja vuokravastuut 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokra-vastuut
Lainat ja vuokravastuut saadaan lisäämällä konsernin lainakantaan vuokravastuiden määrä.
Vuokravastuiden määrä huomioidaan konsernitilinpäätöksen liitetiedoissa ilmoitetun mukaisena.

Konsernin lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt joukkovelkakirjalainasaamiset ja muut lainasaamiset
Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja konsernin omistamien ja yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

1.6 TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELY JA TALouden TASAPAINOTTAMISTOIMENPITEET

1.6.1 Asiaa koskeva sääntely

Kunnanhallituksen on tehtävä toimintakertomuksessa esitys tilikauden tuloksen käsittelystä. Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, toimintakertomuksessa on tehtävä selkoa talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman talouden tasapainottamiseksi (KuntaL 115 §).

Lemin kunnanhallitus toteaa, että kunnan talous ei ole Kuntalain 110 §:ssä tarkoitetulla tavalla tasapainossa. Kertynyt alijäämä on 453 928,43 euroa, noin 158 euroa asukasta kohti. Arviointimenettelyssä todettiin, että kertynyt alijäämä pystytään kattamaan vuoteen 2026 mennessä. Lemin kunta sitoutuu talouden tasapainottamistoimenpiteiden toteuttamiseen ja on sisällyttänyt nämä taloussuunnittelukauden (2024–2026) talousarvioihin.

1.6.2 Tilikauden tuloksen käsittely

Kunnanhallitus esittää tilikauden 1.1.-31.12.2023 tuloksen käsittelystä seuraavaa:

- tulos ennen varauksia ja rahastosiirtoja on 998 132,84 euroa ylijäämäinen ja
- ylijäämä kirjataan edellisten tilikausien yli-/alijäämä tilille kuluvan vuoden kirjanpidossa.

2 TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

2.1. Tavoitteiden, määrärahojen ja tulosarvioiden toteutuminen

2.1.1 Käyttötalouden toteutuminen

Käyttötalouden toteutuminen kertoo tulosalueiden talousarviossa asetettujen tavoitteiden toteutumisen sanallisesti sekä euromääräisesti. Talousarviossa euroja sitovana tavoitetasona on pääsääntöisesti vesilaitosta lukuun ottamatta bruttositovuus eli toimintatuotot ja toimintakulut ovat erikseen sitovia. Vesilaitoksella sitoo nettotulos eli toimintakate.

Sisäiset erät ovat sisällytetty osaksi toimintatuottoja ja -kuluja luonteensa mukaisiin kirjanpidon tiliryhmiin

Sisäisten erien laskentaa ja kirjaamista on täsmennetty, mutta sitä pitää edelleen kehittää. Sisäisten erien talouden ohjaava vaikutus saadaan, kun käyttäjä pystyy vaikuttamaan sisäisten erien määrään. Tämä edellyttää läpinäkyviä kohdentamisperiaatteita.

KUNNANHALLITUS

Yleishallinto

(tilivelvollinen: kunnanjohtaja)

Palvelusuunnitelma

Yleishallinnon tulosalueelle kuuluvat kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, hallinto-, talous- ja henkilöstöpalvelut (hallintopalvelujen toimiala). Toimiala valmistelee ja panee täytäntöön mm. kunnanhallituksen ja -valtuuston päätökset, hoitaa muut yleishallintotehtävät, kaavoituksen, talous- ja henkilöstöhallinnon tehtävät.

Uusi arkistolaki on tulossa vuonna 2024. Uusi lainsäädäntö koskee mm. arkistotoimea ja sen järjestämistä, asiakirjojen laatimista, säilyttämistä ja käyttöä. Julkisen hallinnon tiedonhallinta- ja tietosuojalainsäädäntö on muuttunut ja sähköisen arkistoinnin vaatimukset taustalla.

Tavoitteet

Tulosalue: Yleishallinto		
Strategiasta johdettu painopiste	Toimialan tavoite ja toimenpide	Mittari, tavoitearvo
Talouden tasapainottaminen	Noudatetaan valtuuston 9.8.2022 hyväksymää tasapainottamisohjelmaa. Kehitetään kustannuslaskentaa.	Tasapainottamisohjelman toteutuminen
Toteuma: Tasapainottamisohjelmaa toteutetaan talousarvion mukaan. Kustannuslaskentaa ja varsinkin menojen kohdentamista aiheuttamisperiaatteen mukaan on lisätty.		
Hallintosääntö ja muut ohjeet ajantasaiset	Päivitetään hallintosääntö.	Päivitetty hallintosääntö sekä mahdollisesti muut ohjeet.
Toteuma: Hallintosäännön päivitys on aloitettu.		
Sähköiset käsittelyprosessit	Asianhallinnan sähköisen arkistoinnin ja sähköisen sopimushallinnan kehittäminen	Sujuva arkistointi ja sopimuksien sähköinen hallinnointi säännölliseksi prosessiksi vuoden loppuun mennessä.
Toteuma: Sähköinen arkistointi etenee yhteistyössä Innofactorin kanssa.		
Kehitetään ICT-palveluja	Päivitetään ICT-palvelujen sopimukset kunnan tarpeita vastaavaksi. Kehitetään edelleen sähköisiä palveluja. Teams-ympäristön ja käytön kehittäminen.	Ajantasaiset sopimukset. Toimivat ja tarpeisiin vastaavat ICT-järjestelmät sekä riittävä käytön tuki. Sähköinen asiointimahdollisuus kunnan palveluissa. Kunnan sisäinen viestintä teams:n kautta vuoden 2023 loppuun mennessä.
Toteuma: ICT-sopimukset ovat tarkistettavana.		
Taloussuunnittelu	Uuden taloussuunnitteluohjelman käyttöönotto.	Taloussuunnitteluohjelman käyttöönotto hallintokunnissa kesäkuussa.
Toteuma: Taloussuunnitteluohjelman budjettien, syöttöpohjien ja erilaisten taulukoiden suunnittelu alkoi kesäkuun lopulla yhteistyössä konsultin kanssa. Heinäkuussa talousasiantuntija käyttöönotti ohjelmaa laatimalla tilinpäätösennustetta sekä konversiota entisestä ohjelmasta. Talousarvion 2024 laadintaohjeisiin liittyvää raamibudjetointi laadittiin ohjelman avulla. Talousarviokirjassa käytettiin ohjelmasta muodostettuja raportteja.		
Panostetaan hyvinvointiin	Työterveyshuollon toimintasuunnitelma ja työsuojelun toimintasuunnitelma konkretisoidaan toimenpiteiksi ja tuloksia seurataan. Säännölliset kehityskeskustelut. Henkilöstölle tarpeiden mukainen koulutus osaamisen lisäämiseksi.	Toteutuneet työpaikkaselvitykset. Koulutuspäivien lukumäärä.
Toteuma: Työterveyshuolto kilpailutettiin ja uusi toimija aloittaa 1.9.2023. Henkilöstö on osallistunut tarpeita vastaaviin koulutuksiin. Kehityskeskusteluja on käyty.		
Tiivistetään yhteistyötä muiden alueen kuntien ja organisaatioiden kanssa.	Aktiivinen osallistuminen alueelliseen kehittämiseen.	Toteutuneet hankkeet ja sopimukset.
Toteuma: Alueellinen kehittäminen on ollut aktiivista.		
Kaavoitus	Kuukanniemen yleis- ja asemakaavoituksen valmistuminen vuoden 2023 aikana.	Hyväksytty yleis- ja asemakaava
Toteuma: Kaavoitus on käynnissä.		

Yleishallinto

Tuloslaskelma	Tp 2022	Alkuper. ta 2023	Ta-muutos	Muutettu talousarvio	Toteuma	Tot.-%	Ylitys/alitus
Myyntituotot	838 686	450 700	0	450 700	560 543	124,4	-109 843
Tuet ja avustukset	20 490	9 000	0	9 000	3 987	44,3	5 013
Muut toimintatuotot	65 401	100 000	0	100 000	104 342	104,3	-4 342
Valmisteverastojen muutos	0	0	0	0	-7 231	0,0	7 231
TOIMINTATUOTOT	924 577	559 700	0	559 700	661 640	118,2	-101 940
Palkat ja palkkiot	-326 332	-291 600	-15 000	-306 600	-319 301	104,1	12 701
Henkilösivukulut	-101 448	-85 500	9 700	-75 800	-74 814	98,7	-986
Henkilöstökulut	-427 780	-377 100	-5 300	-382 400	-394 115	103,1	11 715
Muiden palveluiden ostot	-843 663	-426 400	0	-426 400	-436 683	102,4	10 283
Palvelujen ostot	-843 663	-426 400	0	-426 400	-436 683	102,4	10 283
Ostot tilikauden aikana	-9 900	-5 900	0	-5 900	-4 912	83,3	-988
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-9 900	-5 900	0	-5 900	-4 912	83,3	-988
Avustukset yhteisöille	-1 500	0	0	0	0	0,0	0
Avustukset	-1 500	0	0	0	0	0,0	0
Vuokrat	-86 935	-36 500	0	-36 500	-43 866	120,2	7 366
Muut toimintakulut	-2 903	-7 700	0	-7 700	-7 978	103,6	278
Muut toimintakulut	-89 838	-44 200	0	-44 200	-51 845	117,3	7 645
TOIMINTAKULUT	-1 372 682	-853 600	-5 300	-858 900	-887 555	103,3	28 655
TOIMINTAKATE	-448 105	-293 900	-5 300	-299 200	-225 915	75,5	-73 285

Toimintatuottojen alitukset ja toimintakulujen ylitykset: Toimintatuotoissa on kertaluonteisina erinä

- myyntituotoissa on puun myyntituloja 136 319 euroa (vuonna 2022 oli 349 035 euroa).
- Kiinteistöjen luovutusvoittoa 10 359 euroa (vuonna 2022 oli 59 850 euroa).
- Vaihto-omaisuustonttien myyntitulot 41 739 euroa ja näistä johtuva varaston muutos 7 231 euroa (nettovaikutus tulokseen 34 508 euroa, vuonna 2022 oli 0 euroa).
- Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen taseyksikön ylijäämän palautus 88 670 euroa muissa toimintatuotoissa.

Toimintakuluissa palkkojen ylitys johtui lomapalkkavelan muutoksesta ja mm. työterveyshuoltoon käytettiin 17 000 euroa talousarviota enemmän.

Tunnuslukuja

Yleishallinto	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Valtuuston kokoukset	9	5	8	4
Valtuusto käsitellyt asiat	68	46	60	50
Kunnanhallituksen kokoukset	17	15	16	17
Kunnanhallituksen käsitellyt asiat	227	171	215	182
Henkilöstö yhteensä 31.12., josta	8	5	6	6
- vakinaiset	6	5	6	6
- työllistetyt	2	0	0	0

Kehittämishankkeet

(tilivelvollinen: kunnanjohtaja)

Palvelusuunnitelma

Kehittämistyötä pyritään tekemään hyödyntämällä yhteistyö muiden toimijoiden esimerkiksi erilaisten hankkeiden kautta. Maakunnan ja kuntien yhteisiin hankkeisiin osallistutaan Lemín kunnalle sopivien resurssien rajoissa. Kunnan markkinointiin on varattu määräraha ja se on tarkoitettu erityisesti kunnan asukasmäärän lisäämiseksi tähtääviin markkinointihankkeisiin

Kunta on mukana erilaisissa maakunnan ja muiden kuntien hallinnoimissa hankkeissa taloudellisten resurssien puitteissa. Kehitetään kunnan internetsivujen kautta saatavaa matkailuun liittyvää informaatiota. Osallistetaan yrittäjiä em. kehittämiseen. Toteutetaan erilaisia virkistysalueisiin ja –reitteihin liittyviä hankkeita yksin ja yhdessä muiden, esimerkiksi Virkistysalueäätiön, kanssa.

Vahvistamme elinkeinoelämää ja luomme työtä: Uusien yritysten sijoittumista yrityspuistoon tai muualle kunnan alueille/kiinteistöihin edistetään kunnan käytävissä olevilla keinoilla. Yritysneuvonnan tukemiseksi hankitaan ostopalvelua esimerkiksi Pro-Agrian kautta.

Lemin kunta on 1.1.2023 alkaen mukana TYP-johtajasopimuksessa.

Tavoitteet

Tulosalue: Kehittämishankkeet		
Strategiasta johdettu painopiste	Toimialan tavoite ja toimenpide	Mittari, tavoitearvo
Edistämme matkailua	Toteutetaan virkistysalueisiin ja -reitteihin liittyviä hankkeita, osallistetaan yrittäjiä	hankkeiden määrä, toteutuminen
Toteuma: Viije tähe ratekia, Länsi-Saimaan kuntien elinvoimahanke, Business Mill, Aktiv-Oiva		
Kehitetään kunnan internet-sivuja	Lisätään informaatiota esim. matkailusta	internet-sivujen uudistuksen toteutuminen
Toteuma: Internetsivuille on lisätty talouden raportteja.		
Vahvistamme elinkeinoelämää ja luomme työtä	Yritysneuvontaa, uusia yrityksiä yrityspuistoon ja muualle kunnan alueille, matala työttömyysaste	työttömien lkm
Toteuma: Työttömien määrä 140. Työttömyysaste 10,7 %.		
Tieverkosto	Yksityisteiden parempi kunto. Yksityisteiden selkeä avustuksen jakoperuste.	Sitova määräraha on 60 000 euroa
Toteuma: 60 000 euron arvosta yksityistieavustuksia maksettiin lokakuussa 55 saajalle.		
Maaseutuyrittäjyys	Tuetaan maaseutuyrittäjiä.	Sitova määräraha on 6 500 euroa
Toteuma: Määrärahasta maksettiin 3 700 euroa avustuksina 13 maaseutuyrittäjille.		

Maaseutuyrittäjien tukemiseen käytettävä määräraha on 6 500 euroa ja muun elinkeinoelämän avustuksiin varataan 1 500 euroa.

Toteuma: Avustuksesta käytettiin 57 % maaseutuyrittäjien tukemiseen.

Lemin kunta osallistuu ProAgria Etelä-Suomen Voiman merkit-hankkeeseen 1 100 euroalla. Osallistuminen edellyttää muiden kuntien osallistumista hankkeeseen ja rahoitusosuuden sitovuuden nykyiselle tasolle. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa pk-yritysten kilpailukykyä erityisesti elintarvike- ja ruokamatkailualan yritysten osalta ja löytää ratkaisuja sekä uusia mahdollisuuksia tuotteiden ja palvelujen kehittämisessä.

Toteuma: Ei toteutunut.

Lemin kunta on tehnyt vuosille 2022-2023 Etelä-Karjalan Yrittäjät ry:n kanssa sopimuksen omistajanvaihdospalvelusta, jota rahoitetaan vuosittain 2 900 eurolla. Etelä-Karjalan Yrittäjien ja Suomen Yrittäjien omistajanvaihdospalvelun tarkoitus on toimia matalan kynnyksen palveluna auttaen yrittäjiä omistajanvaihdoksiin liittyvissä tarpeissa. Palvelun tarkoitus on aktivoida yrittäjiä ja sidosryhmiä keskustelemaan ja pohtimaan aihetta sekä tukea etenkin prosessin alkuvaihetta. Palvelu on omistajavaihdosta suunnittelevien yritysten lisäksi käytettävissä mm. yritystoimintaa ostavien henkilöiden ja yritysten tarkoitukseen. Palvelu on maksuton ja käytettävissä kaikille yrityksille ja henkilöille ja ei edellytä Yrittäjien jäsenyyttä. Palvelulle on valtakunnallinen Suomen Yrittäjät ry:n kuvaus ja materiaalit: <https://www.yrittajat.fi/yrittajajarjesto/nain-vaikutamme/hankkeet/omistajanvaihdoshanke/>

Toteuma: Omistajanvaihdostoiminnasta on maksettu sopimuksen mukaan Etelä-Karjalan Yrittäjille.

Markkinointia voidaan tehdä hyvin rajallisesti 13 400 euron määrärahan puitteissa. Markkinointitarkoituksessa tehtävät urheilijasponsorointisopimukset rajataan siten, että niitä tehdään vain harkitusti ja vain Lemillä kirjoilla olevien henkilöiden kanssa.

Toteuma: markkinointiin käytettiin 8 000 euroa. Summalla hankittiin markkinointipalveluita ja markkinointimateriaalia.

Yksityistieavustuksiin käytettävä määräraha on 60 000 euroa.

Toteuma: Yksityistieavustukset maksettiin täysimääräisesti lokakuussa.

Kunta on mukana seuraavissa yhteistyöhankkeissa:

Leader Länsi-Saimaa ry , Viije tähe ratekia, rahoituskausi 2023-2027, rahoitusosuus on 11 100 euroa.

Toteuma: Rahoitusosuus maksettiin kahdessa erässä Leader Länsi-Saimaalle. Viije tähe ratekia vuosille 2023-2027 on valmistunut ja toimeenpano aloitetaan, kun maa- ja metsätalousministeriö on määrittänyt Leader-ryhmät ja niiden rahoituskehikset.

Etelä-karjalan Virkistysaluesäätiö, asukaslukuun perustuva perustoiminnan rahoitusosuus on 1 800 euroa. Sopimus koskee osaltaan ulkoilulain (606/1973) mukaisen ulkoilupalveluiden toteutuksesta Etelä-Karjalan alueella.

Toteuma: Virkistysaluesäätiölle maksettiin 1750 euroa

Lappeenrannan kaupunki, Lpr-Imatra-kaupunkiseudun kuntayhteistyön rahoitusosuus on 4 500 euroa.

Toteuma: Lappeenrannan kaupungille maksettiin 4 376 euroa.

Lappeenrannan kaupunki (LAB-ammattikorkeakoulu, muut kunnat), sopimus Business Mill-toiminnan jatkamisesta vuosille 2022 -2023 rahoitusosuus on 2 700 euroa.

Toteuma: Lappeenrannan kaupungille maksettiin 2 695 euroa. Business Mill kotisivut <https://businessmill.fi/>.

LAB-Ammattikorkeakoulu ja Länsi-Saimaan kunnat elinvoimahanke 2023-2024 rahoitusosuus on 2 300 euroa/vuosi

Toteuma: LAB University of Applied Sciences maksettiin 4 500 euroa. Neljä Länsi-Saimaan kuntaa (Lemi, Luumäki, Savitaipale ja Taipalsaari) sekä LAB-ammattikorkeakoulu toteuttavat hanketta, jossa tartutaan yhdessä määriteltyihin tarvelähtöisiin elinvoima- elinkeino- ja kehittämishankkeisiin. Keskeisempiä haasteita ovat yritysdynamiikka, vetovoimadynamiikka ja työllisyysdynamiikka. Hankkeen konkreettisena lopputuloksena ja merkittävänä uutuusarvona syntyy neljän Länsi-Saimaan alueen kunnan yhteinen elinkeino- ja elinvoimaohjelma, johon perustuvaa yhteiskehittämistä aloitetaan toteuttamaan jo tämän hankkeen aikana.

Sitowise, Lappeenrannan seudun liikenneturvallisuuskoordinaattori 2022-2023 rahoitusosuus on 1 000 euroa.

Toteuma: Sitowiselle maksettiin kahdessa erässä 1 000 euroa liikenneturvallisuuskoordinaattorin työstä.

Muihin mahdollisiin yhteistyöhankkeisiin vuoden aikana määrärahavaraus on 5 000 euroa.

Toteuma: Tilikaudella ei tehty osallistumispäätöksiä uusiin hankkeisiin.

Kunta varautuu yhden korkeakouluopiskelijan 3-5 kuukauden työllistämiseen. Korkeakouluopiskelijalle on tavoitteena antaa esimerkiksi kehittämiseen liittyvä hanke työtehtäväksi.

Toteuma: Määrärahaa ei käytetty. Yksi ammattikorkeakouluopiskelija haki elokuussa mahdollisuutta suorittaa syventävää harjoittelua taloushallinnossa.

Avustuksiin yhteisöille on varattu 2 400 euron tuki yrityksille kesätyöntekijöiden palkkaamiseen.

Toteuma: Seitsemälle yhteisölle maksettiin yhteensä 3 150 euroa.

Lemin kunta on mukana työllisyyttä edistävässä hankkeessa vuosina 2001-2023. Taipalsaaren kunnan hallinnoimassa AKTIV-OIVA –hankkeessa omarahoitusosuus on 15 000 euroa.

Toteuma: Taipalsaaren kunnalle maksettiin 15 000 rahoitusosuus. Maantieteellisen sijainnin vuoksi Lappeenrannan kaupunki oli mukana ilman omarahoitusosuutta. Lappeenrannan kaupunki sitoutui tarjoamaan hankkeen asiakkaille työkokeilu- sekä palkkatukipaikkoja. Jouko Korhonen aloitti 1.5.2021 Lemin palveluohjaajana osa-aikaisella työajalla. Lemin kunnan työllistämispalveluissa hankkeen aikana osallistui 19 henkilöä. Taipalsaaren kunta on laatinut hankkeesta loppuraportin.

Kehittämishankkeet

Tuloslaskelma	Tp 2022	Alkuper. ta 2023	Ta-muutos	Muutettu talousarvio	Toteuma	Tot.-%	Ylitys/alitus
Myyntituotot	85	0	0	0	339	0,0	-339
Tuet ja avustukset	26 174	0	0	0	30 568	0,0	-30 568
TOIMINTATUOTOT	26 259	0	0	0	30 907	0,0	-30 907
Palkat ja palkkiot	-26 587	-5 000	-500	-5 500	-30 892	561,7	25 392
Henkilösivukulut	-4 117	-5 300	4 100	-1 200	-5 892	491,0	4 692
Henkilöstökulut	-30 704	-10 300	3 600	-6 700	-36 784	549,0	30 084
Muiden palveluiden ostot	-53 340	-59 200	0	-59 200	-51 815	87,5	-7 385
Palvelujen ostot	-53 340	-59 200	0	-59 200	-51 815	87,5	-7 385
Ostot tilikauden aikana	-3 495	0	0	0	-7 540	0,0	7 540
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 495	0	0	0	-7 540	0,0	7 540
Avustukset kotitalouksille	-5 037	0	0	0	-4 754	0,0	4 754
Avustukset yhteisöille	-53 368	-75 400	-114 000	-189 400	-169 065	89,3	-20 335
Avustukset	-58 405	-75 400	-114 000	-189 400	-173 819	91,8	-15 581
Vuokrat	-2 692	0	0	0	0	0,0	0
Muut toimintakulut	-2 692	0	0	0	0	0,0	0
TOIMINTAKULUT	-148 637	-144 900	-110 400	-255 300	-269 959	105,7	14 659
TOIMINTAKATE	-122 378	-144 900	-110 400	-255 300	-239 052	93,6	-16 248

Toimintatuottojen alitukset ja toimintakulujen ylitykset: Tulosalueelle on kirjattu Lemin kunnan järjestämän kuntouttavan työtoiminnan kustannuksia mm. työnohjaajan palkkaus ja siihen käytettyä pitkäaikaistyöttömien aktivointiin saadun testamentin käyttö sekä veloitetyöllistäminen.

Sosiaali- ja terveyspalvelut (tilivelvollinen: kunnanjohtaja)

Palvelusuunnitelma

Sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaa Eksote 31.12.2022 saakka. Eksoten toiminta siirtyy 1.1.2023 hyvinvointialueelle.

Tulosalueella on 1.1.2023 alkaen kotouttamisen ja maahanmuuton yhteistoiminta.

Ympäristöterveydenhuollon palvelut järjestää Lappeenrannan kaupunki vastuukuntaperiaatteella. Ympäristöterveydenhuollon palveluihin kuuluvat eläinlääkintähuolto, terveysvalvonta, ympäristönsuojelu ja maa-aineesluvut. Tulosalueelle kirjataan myös Lemin kunnan alueella tavattujen ja kiinniotettujen löytöeläinten hoidosta aiheutuvat kustannukset.

Tavoitteet

Tulosalue: Sosiaali- ja terveyspalvelut		
Strategiasta johdettu painopiste	Toimialan tavoite ja toimenpide	Mittari, tavoitearvo
Säilytetään lähi sote-palvelut	Taataan kuntalaisille mahdollisuudet lähipalveluihin	
Toteuma: Hyvinvointiaseman kesäsulun aikana HUS tuotti Etelä-Karjalaan liikkuvan näytteenottopalvelun.		

Sosiaali- ja terveyspalvelut

Tuloslaskelma	Tp 2022	Alkuper. ta 2023	Ta-muutos	Muutettu talousarvio	Toteuma	Tot.-%	Ylitys/alitus
Myyntituotot	94 016	0	0	0	-35	0,0	35
TOIMINTATUOTOT	94 016	0	0	0	-35	0,0	35
Henkilösivukulut	-89 705	-4 000	4 000	0	0	0,0	0
Henkilöstökulut	-89 705	-4 000	4 000	0	0	0,0	0
Asiakaspalvelujen ostot	-11 239 584	0	0	0	0	0,0	0
Muiden palveluiden ostot	-155 998	-164 800	0	-164 800	-158 815	96,4	-5 986
Palvelujen ostot	-11 395 582	-164 800	0	-164 800	-158 815	96,4	-5 986
Avustukset yhteisöille	-362 140	0	0	0	-2 193	0,0	2 193
Avustukset	-362 140	0	0	0	-2 193	0,0	2 193
TOIMINTAKULUT	-11 847 427	-168 800	4 000	-164 800	-161 007	97,7	-3 793
TOIMINTAKATE	-11 753 411	-168 800	4 000	-164 800	-161 042	97,7	-3 758

Kunnanhallitus yhteensä

Kunnanhallitus

Tuloslaskelma	Tp 2022	Alkuper. ta 2023	Ta-muutos	Muutettu talousarvio	Toteuma	Tot.-%	Yliitys/alitus
Myyntituotot	932 787	450 700	0	450 700	560 847	124,4	-110 147
Tuet ja avustukset	46 664	9 000	0	9 000	34 555	383,9	-25 555
Muut toimintatuotot	65 401	100 000	0	100 000	104 342	104,3	-4 342
Valmisteverastojen muutos	0	0	0	0	-7 231	0,0	7 231
TOIMINTATUOTOT	1 044 851	559 700	0	559 700	692 512	123,7	-132 812
Palkat ja palkkiot	-352 919	-296 600	-15 500	-312 100	-350 193	112,2	38 093
Henkilösivukulut	-195 271	-94 800	17 800	-77 000	-80 706	104,8	3 706
Henkilöstökulut	-548 190	-391 400	2 300	-389 100	-430 899	110,7	41 799
Asiakaspalvelujen ostot	-11 239 584	0	0	0	0	0,0	0
Muiden palveluiden ostot	-1 053 001	-650 400	0	-650 400	-647 313	99,5	-3 087
Palvelujen ostot	-12 292 585	-650 400	0	-650 400	-647 313	99,5	-3 087
Ostot tilikauden aikana	-13 395	-5 900	0	-5 900	-12 452	211,1	6 552
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-13 395	-5 900	0	-5 900	-12 452	211,1	6 552
Avustukset kotitalouksille	-5 037	0	0	0	-4 754	0,0	4 754
Avustukset yhteisöille	-417 008	-75 400	-114 000	-189 400	-171 258	90,4	-18 142
Avustukset	-422 045	-75 400	-114 000	-189 400	-176 012	92,9	-13 388
Vuokrat	-89 628	-36 500	0	-36 500	-43 866	120,2	7 366
Muut toimintakulut	-2 903	-7 700	0	-7 700	-7 978	103,6	278
Muut toimintakulut	-92 530	-44 200	0	-44 200	-51 845	117,3	7 645
TOIMINTAKULUT	-13 368 745	-1 167 300	-111 700	-1 279 000	-1 318 521	103,1	39 521
TOIMINTAKATE	-12 323 894	-607 600	-111 700	-719 300	-626 009	87,0	-93 291

KESKUSVAALILAUTAKUNTA

Vaalit

Palvelusuunnitelma

Kunta vastaa keskusvaalilautakunnan menoista sekä ennakoäänestämisen ja vaalipäivän äänestämisen järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista. Oikeusministeriö suorittaa kunnalle eduskuntavaaleissa kertakorvauksena ministeriön vahvistaman euromäärän kutakin kunnassa asuvaa äänioikeutettua kohden. 2023 toimitetaan eduskuntavaalit sunnuntaina 2.4. ja ennakoäänestys kotimaassa 22.-28.3. Vuonna 2024 toimitetaan Presidentinvaali ja Europarlamenttivaalit ja vuonna 2025 Alue- ja kuntavaalit.

Tavoitteet

Tulosalue: Vaalit		
Strategiasta johdettu painopiste	Toimialan tavoite ja toimenpide	Mittari, tarvoitearvo
Lähipalveluja parannetaan ja säilytetään	Äänestyspaikkoja ei vähennetä ja koti- ja laitosäänestys säilyy	Kaksi äänestyspaikkaa
Toteuma: Laitosäänestys toteutettiin Vanamokodissa. Vaalipäivän äänestys oli kirkonkylällä ja Kuukanniemessä.		

Keskusvaalilautakunta

Tuloslaskelma	Tp 2022	Alkuper. ta 2023	Ta-muutos	Muutettu talousarvio	Toteuma	Tot.-%	Ylitys/alitus
Myyntituotot	6 280	5 000	0	5 000	5 438	108,8	-438
TOIMINTATUOTOT	6 280	5 000	0	5 000	5 438	108,8	-438
Palkat ja palkkiot	-5 351	-1 800	0	-1 800	-2 198	122,1	398
Henkilösivukulut	-544	-400	300	-100	-219	218,9	119
Henkilöstökulut	-5 895	-2 200	300	-1 900	-2 417	127,2	517
Muiden palveluiden ostot	-1 311	-1 300	0	-1 300	-3 984	306,5	2 684
Palvelujen ostot	-1 311	-1 300	0	-1 300	-3 984	306,5	2 684
Ostot tilikauden aikana	-134	-300	0	-300	-223	74,3	-77
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-134	-300	0	-300	-223	74,3	-77
Muut toimintakulut	0	-1 000	0	-1 000	0	0,0	-1 000
Muut toimintakulut	0	-1 000	0	-1 000	0	0,0	-1 000
TOIMINTAKULUT	-7 341	-4 800	300	-4 500	-6 624	147,2	2 124
TOIMINTAKATE	-1 061	200	300	500	-1 186	-237,1	1 686

Toimintatuottojen alitukset ja toimintakulujen ylitykset: Toimintakulujen ylitys johtuu muiden palveluiden ostoissa ict-tukipalvelusta vaalien ajaksi ja sisäisestä laskutuksesta kunnan henkilöstön toimiessa vaalitoimitsijana.

Tunnuslukuja

Vaalit	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
	Kuntavaalit	Aluevaalit	Eduskuntavaalit	Eduskuntavaalit
Kokoukset	12	4	4	3
Käsitellyt asiat	-	-	-	15
Äänioikeutettuja	2340	-	-	2331
Äänestysprosentti	58,6	-	-	72,9

TARKASTUSLAUTAKUNTA

Tarkastus- ja arviointitoimi

Palvelusuunnitelma

Tarkastuslautakunnan tehtävät jakautuvat kolmeen tehtäväkokonaisuuteen: arviointitiedon tuottaminen valtuustolle, kuntalaisille ja kuntakonsernille toiminnan kehittämiseksi ja päätöksenteon tueksi, hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestäminen sekä sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen valvonta. Arviointikertomuksessa arvioidaan vuosittain, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunnan tehtävät määritellään Kuntalain 14 luvun 121 §:ssä ja kunnan hallintosäännön 9 luvussa ulkoisesta valvonnasta.

Syksyllä 2022 koko suunnittelukauden ajan tilintarkastusyhteisönä aloittaa ulkoisessa tarkastuksessa BDO Auditor Oy. Talouden tasapainottamistoimenpiteenä vuoden 2023 kokouspalkkiot puolitetaan.

Tavoitteet

Tulosalue: Tarkastus- ja arviointitoimi		
Strategiasta johdettu painopiste	Toimialan tavoite ja toimenpide	Mittari, tarvoitearvo
	Vierailut arvioinnin alaisiin toimipaikkoihin	
Toteuma: Ei toteutunut, ei tehty vierailuja.		
	Arvioinnin ja arviointimenetelmien sisällöllinen kehittäminen	
Toteuma: Toteutunut. Laadittu arvioinnin työohjelma arviointikaudelle ja toimittu sen mukaan.		
Talouden tasapainotus	Arvioidaan talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella	
Toteuma: Toteutunut, raportoitu arviointikertomuksessa.		
Arviointikertomus	Lautakunnan kokouksessa käsitelty arviointikertomus määräaikaan mennessä	Riittävän ajoissa ennen valtuuston kokousta
Toteuma: Toteutunut. Laadittu arvioinnin työohjelma arviointikaudelle ja toimittu sen mukaan.		

Tarkastuslautakunta

Tuloslaskelma	Tp 2022	Alkuper. ta 2023	Ta-muutos	Muutettu talousarvio	Toteuma	Tot.-%	Ylitys/alitus
Palkat ja palkkiot	-3 183	-2 100	0	-2 100	-2 343	111,5	243
Henkilösivukulut	-14	0	0	0	0	0,0	0
Henkilöstökulut	-3 196	-2 100	0	-2 100	-2 343	111,5	243
Muiden palveluiden ostot	-4 883	-6 500	0	-6 500	-15 114	232,5	8 614
Palvelujen ostot	-4 883	-6 500	0	-6 500	-15 114	232,5	8 614
Ostot tilikauden aikana	0	-100	0	-100	0	0,0	-100
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	0	-100	0	-100	0	0,0	-100
TOIMINTAKULUT	-8 080	-8 700	0	-8 700	-17 456	200,6	8 756
TOIMINTAKATE	-8 080	-8 700	0	-8 700	-17 456	200,6	8 756

Toimintakulujen ylitykset: Talousarvion hyväksynnän jälkeen kunnassa tehtiin päätös ostaa ulkopuolista sihteerintyötä. Sihteerin työhön ei ollut määrärahoja ja käyttö oli 7 300 euroa. Tilintarkastuksesta ja lausunnoista maksettiin 7 100 euroa.

Tunnuslukuja

Tarkastuslautakunta	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Kokoukset	9	9	6	8
Käsitellyt asiat	27	16	15	61
Sihteerintyö, pvm lkm	0	0	-	9,1
Muut työt, pvm lkm	-	-	-	0,6
Tilintarkastuspäivät, lkm	-	-	8	9,4

Kokouksissa siirrytty käyttämään Dynasty Kokoushallintaa, mikä osaltaan lisännyt käsiteltäviä asioita.

SIVISTYSLAUTAKUNTA

Sivistystoimen hallinto

(tilivelvollinen: kunnanjohtaja)

Palvelusuunnitelma:

Sivistystoimen hallinnon vaikuttavuus perustuu sujuvaan yhteistyöhön johtavien virkamiesten, toimielinten ja yhteistyötahojen kanssa. Sivistystoimen hallinnossa valmistellaan ja toimeenpannaan sivistyslautakunnan päätöksiä. Lisäksi huolehditaan suunnittelusta, talous- ja hallintopalveluista, tulosalueen sopimuksista sekä muista sivistystoimen hallintotehtävistä.

Tavoitteena on laadukkaiden opetus-, varhaiskasvatus-, kirjasto-, kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden tuottaminen joustavasti ja taloudellisesti. Sivistyspalvelujen suunnittelussa otetaan ennakoivasti huomioon mahdolliset oppilasmäärän muutokset ja pidetään Lemi houkuttelevana kuntana tarjoamalla laadukkaita sivistyspalveluja.

Tavoitteet

Tulosalue: Sivistyspalveluiden hallinto		
Strategiasta johdettu painopiste	Toimialan tavoite ja toimenpide	Mittari, tavoitearvo
Hyvinvointi: Toimiva sivistyksen hallinto	Keskusteleva lautakuntatyöskentely, osaava henkilöstö, hyvin valmistellut kokousasiat	Itsearviointi
Toteuma: Lautakuntatyöskentely on ollut keskustelevaa.		

Sivistystoimen hallinto

Tuloslaskelma	Tp 2022	Alkuper. ta 2023	Ta-muutos	Muutettu talousarvio	Toteuma	Tot.-%	Ylitys/alitus
Myyntituotot	300	0	0	0	0	0,0	0
TOIMINTATUOTOT	300	0	0	0	0	0,0	0
Palkat ja palkkiot	-23 097	-2 700	0	-2 700	-3 118	115,5	418
Henkilösivukulut	-7 523	-1 000	900	-100	65	-65,5	-165
Henkilöstökulut	-30 620	-3 700	900	-2 800	-3 052	109,0	252
Muiden palveluiden ostot	-4 170	-1 500	0	-1 500	-1 387	92,4	-113
Palvelujen ostot	-4 170	-1 500	0	-1 500	-1 387	92,4	-113
Ostot tilikauden aikana	-215	0	0	0	-97	0,0	97
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-215	0	0	0	-97	0,0	97
Vuokrat	0	-6 900	0	-6 900	0	0,0	-6 900
Muut toimintakulut	-137	-500	0	-500	0	0,0	-500
Muut toimintakulut	-137	-7 400	0	-7 400	0	0,0	-7 400
TOIMINTAKULUT	-35 142	-12 600	900	-11 700	-4 535	38,8	-7 165
TOIMINTAKATE	-34 842	-12 600	900	-11 700	-4 535	38,8	-7 165

Tunnuslukuja

Sivistyspalveluiden hallinto	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Kokoukset	8	7	8	7
Käsittellyt asiat	61	42	60	55
Henkilöstö		0,5	0	0

Muut opetuspalvelut

(tilivelvollinen: kunnanjohtaja)

Palvelusuunnitelma:

Muut opetuspalvelut tulosalue eli vapaa sivistystyö ja taiteen perusopetus mahdollistavat kuntalaisten elinikäisen oppimisen. Palvelut tukevat kuntalaisten sosiaalista, henkistä ja fyysistä hyvinvointia. Tulosalueeseen kuuluvat kansalaisopisto ja taiteen perusopetus.

Toimintaa järjestetään Savitaipaleen kansalaisopiston, Savitaipaleen musiikkikoulun ja Lappeenrannan taiteen perusopetusta antavien yksiköiden kanssa solmittujen sopimusten perusteella talousarviomäärärahojen puitteissa.

Määrärahoja pyritään kohdentamaan siten, että taiteen eri osa-alueiden kattavuus on mahdollisimman laaja. Kansalaisopisto kysyy asiakaspalautetta kuntalaisilta toiminnan kehittämiseksi.

Tavoitteet

Tulosalue: Muut opetuspalvelut		
Strategiasta johdettu painopiste	Toimialan tavoite ja toimenpide	Mittari, tavoitearvo
Monipuoliset harrastusmahdollisuudet	Sujuva yhteistyö kansalaisopiston ja taiteen perusopetusta järjestävien kanssa, harrastusmahdollisuuksien monipuolisuus	Kurssien määrät, opetustuntien määrät, opiskelijamäärät
Toteuma: Kansalaisopiston 2023-2024 kurssitarjonnassa on Lemillä 28 kurssia.		

Muut opetuspalvelut

Tuloslaskelma	Tp 2022	Alkuper. ta 2023	Ta-muutos	Muutettu talousarvio	Toteuma	Tot.-%	Ylitys/alitus
Asiakaspalvelujen ostot	-40 560	-44 400	0	-44 400	-38 821	87,4	-5 579
Palvelujen ostot	-40 560	-44 400	0	-44 400	-38 821	87,4	-5 579
TOIMINTAKULUT	-40 560	-44 400	0	-44 400	-38 821	87,4	-5 579
TOIMINTAKATE	-40 560	-44 400	0	-44 400	-38 821	87,4	-5 579

Tunnuslukuja

Muut opetuspalvelut	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Kansalaisopiston opetustunnit	1277	1368	1315	1241
Kansalaisopiston netto-opiskelijat	206	257	300	269
Kansalaisopiston kurssit				
- Koulukeskuksen opetusryhmät	18	15	18	15
- Kuukanniemen opetusryhmät	8	6	8	5
- Kädentaitojen ryhmät	7	6	7	-
- Liikuntaryhmät	18	15	18	15
- Kieliryhmät	4	4	4	4
Savitaipaleen musiikkikoulun oppilaat	-	13	15	15
Savitaipaleen musiikkikoulu/konsertit	0	0	1	1
Lappeenrannan musiikkiopiston oppilaat	-	6	10	6
Lappeenrannan tanssiopiston oppilaat	-	-	10	10
Lappeenrannan kuvataidekoulun oppilaat	-	-	2	1

Perusopetuspalvelut (tilivelvollinen: rehtori)

Palvelusuunnitelma:

Opetuspalvelujen tehtävänä on järjestää laadukasta ja oppilaslähtöistä opetussuunnitelman mukaista perusopetusta. Opetuksen ja varhaiskasvatuksen pedagoginen jatkumo taataan mm. yhteisillä koulutuksilla, hankkeilla ja laatutyön avulla.

Tulosalueeseen kuuluvat koulujen yhteiset palvelut, Kuukanniemen koulu, Koulukeskus, sekä koulujen aamu- ja iltapäivätoiminta.

Kaiken toiminnan keskiössä on oppilas. Osaava ja ammattitaitoinen henkilöstö toimii hyvän oppilastuntemuksen ja positiivisen pedagogiikan myötä lasten ja nuorten parhaaksi. Onnistuminen tässä tehtävässä luo parhaat mahdollisuudet eheälle kasvulle ja perheiden hyvinvoinnille.

Tuen tarve, psyykinen kuormitus ja jopa oppimisvaje on osalla lapsia ja nuoria lisääntynyt pandemia-aikana ja näitä vaikutuksia puretaan vielä monen vuoden ajan. Olennaisessa osassa psykososiaalisten palvelujen tarjoajana on Ekhva ja hyvinvointialue, mikä vaatii jatkuvaa yhteydenpitoa ja palveluresursseista kiinni pitämistä.

Suurin kustannuserä perusopetuksessa koostuu henkilöstömenoista. Opetusryhmien määrät pysyvät vuonna 2023 samoina kuin 2022, mikä tarkoittaa, että opettajien määrää ei ole tarpeen lisätä. Sivistystoimen hallinnosta on siirretty koulusihteerin ja rehtorin palkat kokonaisuudessaan perusopetuspalveluihin. ICT-toimintoihin liittyvissä kuluissa on merkittävää kasvua.

Lemin koulujen oppilasennuste vuosille 2022-2029 (tilanne 20.09.20nn) vuosille 2025-2029 koulun aloittava ikäluokka on jaettu alakouluihin puoliksi

Koulu	Tp 2022	Tp 2023	Arvio 2024	Enn 2025	Enn 2026	Enn 2027	Enn 2028	Enn 2029
Kuukanniemi	107	100	93	91	81	78	77	73
Koulukeskus 1-6	128	126	118	111	100	96	89	75
Koulukeskus 7-9	117	116	126	121	127	110	109	99
Yhteensä	352	342	337	323	308	284	275	247

Tavoitteet

Tulosalue: Perusopetuspalvelut		
Strategiasta johdettu painopiste	Toimialan tavoite ja toimenpide	Mittari, tavoitearvo
Hyvinvoiva, innostunut ja koulutus- ja kehittämismyönteinen henkilöstö	Henkilöstöä koulutetaan koulutussuunnitelman mukaisesti	Kehityskeskustelut ja koulutussuunnitelmat laaditaan 100 %:sti
Toteuma: Kehityskeskustelut on pidetty keväällä koko henkilöstölle. Koulutussuunnitelma on tehty.		
Kehitetään toimintaa ja palveluja kuntalaisten hyväksi	Osallistutaan aktiivisesti hankkeisiin	Hankkeiden monipuolisuus ja määrä
Toteuma: Hankkeiden määrä on pyritty korvaamaan laadulla. Voimassaolevia hankkeita on viisi.		
Tasavertainen ja laadukas opetus kaikille	Toiveiden mukainen jatko-opintopaikka, opetuksen laatu tasavertainen yksiköstä huolimatta	Jatko-opintoihin sijoittuminen, kelpoisuusehdot täyttävä henkilöstö, KarVin arviointien tulokset
Toteuma: Kaikki opiskelijat saivat jatko-opiskelupaikan. 75% sai paikan ensimmäiseen hakutoiveeseensa. Osa henkilöstöstä ei täytä kelpoisuusehtoja.		
Huoltajien ja oppilaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien tukeminen	Lisätään vuorovaikutusta ja yhteistyötä sidosryhmien välillä	Kyselyt, vanhempainiltojen ja -tapaamisten määrä, oppilaskunnan kokoontumisten määrä
Toteuma: Vanhempainiltoja pidetty, kyselyt valinnaisaineisiin ja hankkeisiin liittyen. Oppilaskunta toiminut keväällä, mutta ei syksyllä.		
Kehitetään henkilöstön toimintatapoja yhteisten arvojen pohjalta ja ideoidaan uutta	Henkilöstö toimii yhteisten arvojen mukaisesti ja on halukas osallistumaan päätöksentekoon	Kehityskeskusteluiden määrä, koulutussuunnitelmat, opettajatiimien toiminta, kehittämishankkeiden määrä
Toteuma: Opettajatiimit toimivat tehokkaasti. Kunta on mukana kahdessa Erasmus-hankkeessa.		
Kiinteistöjen ja oppimisympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden tukeminen	Seurataan terveellisuutta ja turvallisuutta aktiivisesti, sisäilmatyöryhmä kokoontuu säännöllisesti	Kiinteistöjen ylläpito- ja korjaustoimenpiteet, terveydenhuollon palaute, sisäilmatyöryhmän kokoontumisten määrä
Toteuma: Sisäilmatyöryhmä kokoontui tammikuussa. Kouluissa uusittu ilmanvaihtojärjestelmä.		

Perusopetuspalvelut

Tuloslaskelma	Tp 2022	Alkuper. ta 2023	Ta-muutos	Muutettu talousarvio	Toteuma	Tot.-%	Ylitys/alitus
Myyntituotot	84 040	83 300	0	83 300	96 840	116,3	-13 540
Maksutuotot	14 760	15 000	0	15 000	19 450	129,7	-4 450
Tuet ja avustukset	105 204	59 800	76 500	136 300	107 456	78,8	28 844
Muut toimintatuotot	10 822	7 500	0	7 500	5 532	73,8	1 968
TOIMINTATUOTOT	214 825	165 600	76 500	242 100	229 278	94,7	12 822
Palkat ja palkkiot	-1 896 367	-1 686 600	-283 100	-1 969 700	-1 932 189	98,1	-37 511
Henkilösivukulut	-404 316	-412 000	-55 500	-467 500	-469 807	100,5	2 307
Henkilöstökulut	-2 300 683	-2 098 600	-338 600	-2 437 200	-2 401 996	98,6	-35 204
Asiakaspalvelujen ostot	-112 579	-105 700	0	-105 700	-117 925	111,6	12 225
Muiden palveluiden ostot	-930 789	-989 000	-800	-989 800	-978 642	98,9	-11 158
Palvelujen ostot	-1 043 368	-1 094 700	-800	-1 095 500	-1 096 566	100,1	1 066
Ostot tilikauden aikana	-84 571	-84 200	-600	-84 800	-72 266	85,2	-12 534
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-84 571	-84 200	-600	-84 800	-72 266	85,2	-12 534
Avustukset kotitalouksille	-120	-100	0	-100	-120	120,0	20
Avustukset	-120	-100	0	-100	-120	120,0	20
Vuokrat	-428 205	-457 900	-600	-458 500	-464 074	101,2	5 574
Muut toimintakulut	-5 116	-3 700	-13 700	-17 400	-5 624	32,3	-11 776
Muut toimintakulut	-433 321	-461 600	-14 300	-475 900	-469 698	98,7	-6 202
TOIMINTAKULUT	-3 862 062	-3 739 200	-354 300	-4 093 500	-4 040 647	98,7	-52 853
TOIMINTAKATE	-3 647 238	-3 573 600	-277 800	-3 851 400	-3 811 369	99,0	-40 031

Toimintatuottojen alitukset ja toimintakulujen ylitykset: Hankkeiden tuet ja avustukset kirjataan toteuman ja avustusprosentin mukaisesti. Avustuksia siirtyi vuodelle 2024. Alkuperäiseen talousarvioon verrattuna toimintakulut olisivat ylittyneet 301 400 eurolla, muutettuun talousarvioon verrattuna alittuivat.

Tunnuslukuja

Perusopetuspalvelut	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Kuukanniemen koulu, oppilaat 20.9.	115	107	105	100
Koulukeskus, 1-6 lk oppilaat 20.9.	129	128	122	126
Koulukeskus, 7-9 lk oppilaat 20.9.	103	117	116	116
Yhteensä oppilaat	347	352	343	342
Iltapäivätoimintaan osall. oppilaat 20.9.	26	29	24	31
Henkilöstön lukumäärä	49	48,5	44	48
- Luokanopettajat	15	14	13	14
- Erityisopettajat	4	4	4	4
- Lehtorit	11	12	11	14
- Koulunkäynnin- ja ip-toiminnanohjaajat	10	9	9	9
- Tuntiopettajat	3	4		1
- Hallinto	2	1,5	2	3
- Määräaikaiset ohjaajat, opettajat	4	4	5	3

Varhaiskasvatuspalvelut

(tilivelvollinen: varhaiskasvatusjohtaja)

Palvelusuunnitelma:

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus on lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävä ja syrjäytymistä ehkäisevä palvelu. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun.

Palveluja ja toimintatapoja kehitetään varhaiskasvatuslain mukaisesti ja lapsivaikutusten arviointi ohjaa päätöksentekoa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi on julkaissut perusteet ja suositukset varhaiskasvatuksen laadun arviointiin ja näitä laatuindikaattoreita käytetään kunnan varhaiskasvatuksen arvioinnin ja kehittämisen työvälineinä. Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen ja varhaiskasvatuksen laadun arviointi on systemaattista, tavoitteellista, jatkuvaa ja johdettua. Henkilöstön kanssa kehitetään yhtenäisiä toimintatapoja ja luodaan menetelmiä varhaiskasvatuksen arjen arviointiin.

Tulosalueelle kuuluvat varhaiskasvatuksen hallinto, lasten päivähoito, lasten esiopetus ja muu lasten päivähoito. Vuosina 2021–2024 kunta on valikoitunut kaksivuotisen esiopetuksen kokeilukunnaksi.

Osana hallituksen kansalaisten ostovoimaa tukevia toimenpiteitä varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alennettiin 1.8.2023 alkaen 70 milj. eurolla ja tämä heijastui maksutuottoihin kaikissa kunnissa, näin myös Lemillä.

Varhaiskasvatuksen koulutuksellinen pääpaino oli vuonna 2023 henkilöstön osaamisen ja yhtenäisen toimintakulttuurin sekä varhaiskasvatuksen kokonaisvaltaisen arvioinnin kehittäminen. Nämä tavoitteet jatkuvat myös vuonna 2024. Lisäksi toiminnan strateginen painopiste oli vuonna 2023 henkilöstön työhyvinvoinnin kehittäminen, jolla on suorat vaikutukset varhaiskasvatuksen laatuun.

Palvelualueen suurin menoerä oli myös vuonna 2023 henkilöstömenot eli työntekijöiden palkat.

Varhaiskasvatuspalveluiden vuoden 2023 ylijäämisen tilinpäätöksen taustalla on suurelta osin onnistuneet hankehakemukset. Erityisavustusten avulla saatiin lakisääteisen henkilöstöressurssin lisäksi lisäresurssia perustyöhön ja johtamiseen sekä isompia koulutuskokonaisuuksia. Nämä kaikki tukivat henkilöstön työhyvinvoinnin, osaamisen ja arvioinnin kehittämistä.

Tavoitteet

Tulosalue: Varhaiskasvatuspalvelut		
Strategiasta johdettu painopiste	Toimialan tavoite ja toimenpide	Mittari, tavoitearvo
Lasten ja perheiden hyvinvoinnin takaaminen	Lasten ja perheiden hyvinvoinnin takaaminen	LTH-tutkimus ja hyvinvointisuunnitelman onnistuminen
Toteuma: Varhaiskasvatus on lasten ja perheiden hyvinvointia tukeva palvelu.		
Varhaiskasvatuksen laadukkuus ja yhtenäisyys	Taataan laadukas varhaiskasvatus yksiköstä huolimatta	Laatuindikaattorit, varhaiskasvatussuunnitelman toteutuminen, kehittämishankkeiden määrä, pedagogisen tiimin toiminta
Toteuma: Laadukkaan ja yhtenäisen varhaiskasvatuksen toteutumisen arviointi seurataan säännöllisesti lasten varhaiskasvatussuunnitelmien, ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmien ja tiimisopimusten ja hankeraportoinnin sekä henkilöstön pedagogisten palaverien avulla.		
Asiakastyytyväisyys (4-10)	9-10	Asiakastyytyväisyyskysely, saatu palaute
Toteuma: 8,9 huoltajien tyytyväisyys varhaiskasvatukseen.		
Hyvinvoiva ja kouluttautuva henkilöstö	Pidetään kehityskeskusteluja henkilöstön kanssa, minimoidaan sairauspoissaolot	Kehityskeskusteluiden lkm, koulutuksiin osallistumisten lkm
Toteuma: Vuonna 2023 koulutuksiin osallistuttiin 698 tuntia eli noin 115 kuuden tunnin koulutuspäivää. Tämä on keskimäärin 3,7 koulutuspäivää/henkilö. Jokainen henkilöstöstä on osallistunut ainakin yhteen koulutukseen. Tämä kertoo henkilöstön halusta kehittyä työssään. Kehityskeskustelut on pidetty koko henkilöstölle keväällä 2023. Henkilöstö arvioi työssajaksamisen tilaa keskimäärin hyvänä (8,2) ja työstä lasten parissa tykättiin (9,5).		
Kustannustehokasta toimintaa		Talousarvion toteutuminen
Toteuma: Varhaiskasvatuksen tilinpäätöksessä tulot ylittivät ja menot alittivat muutettun talousarvion.		

Varhaiskasvatuspalvelut

Tuloslaskelma	Tp 2022	Alkuper. ta 2023	Ta-muutos	Muutettu talousarvio	Toteuma	Tot.-%	Yliitys/alitus
Myyntituotot	11 742	0	0	0	0	0,0	0
Maksutuotot	104 678	97 000	0	97 000	91 843	94,7	5 157
Tuet ja avustukset	155 887	113 500	86 900	200 400	211 040	105,3	-10 640
Muut toimintatuotot	272	0	0	0	129	0,0	-129
TOIMINTATUOTOT	272 579	210 500	86 900	297 400	303 011	101,9	-5 611
Palkat ja palkkiot	-1 129 212	-1 179 300	-105 800	-1 285 100	-1 180 511	91,9	-104 589
Henkilösivukulut	-264 918	-274 500	-42 500	-317 000	-292 526	92,3	-24 474
Henkilöstökulut	-1 394 130	-1 453 800	-148 300	-1 602 100	-1 473 037	91,9	-129 063
Asiakaspalvelujen ostot	0	0	0	0	-270	0,0	270
Muiden palveluiden ostot	-430 658	-454 900	0	-454 900	-490 900	107,9	36 000
Palvelujen ostot	-430 658	-454 900	0	-454 900	-491 170	108,0	36 270
Ostot tilikauden aikana	-15 621	-24 400	0	-24 400	-9 278	38,0	-15 122
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-15 621	-24 400	0	-24 400	-9 278	38,0	-15 122
Avustukset kotitalouksille	-144 418	-129 500	0	-129 500	-121 066	93,5	-8 434
Avustukset	-144 418	-129 500	0	-129 500	-121 066	93,5	-8 434
Vuokrat	-102 094	-116 400	0	-116 400	-110 468	94,9	-5 932
Muut toimintakulut	-9 109	-1 500	-100	-1 600	-5 485	342,8	3 885
Muut toimintakulut	-111 203	-117 900	-100	-118 000	-115 953	98,3	-2 047
TOIMINTAKULUT	-2 096 031	-2 180 500	-148 400	-2 328 900	-2 210 505	94,9	-118 395
TOIMINTAKATE	-1 823 452	-1 970 000	-61 500	-2 031 500	-1 907 494	93,9	-124 006

Tunnuslukuja

Varhaiskasvatuspalvelut	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Esiopetus / Kokeilu				
Esiopetuksen oppilaat 5v.	34	31	31	0
Esiopetuksen oppilaat 6v.		34	34	31
Varhaiskasvatus				
Esiop. täydentävä varhaiskasvatus	-	-	48	25
Varhaiskasvatus päiväkodissa	-	-	71	86
Henkilöstön lukumäärä	35	36	35	32
- varhaiskasvatuksen opettajat	13	13	12	11
- varhaiskasvatuksen erityisopettajat	1	1	1	1
- varhaiskasvatuksen lastenhoitajat	18	19	19	17
- varhaiskasvatuksen hanketyöntekijät	1	2	2	1
- varhaiskasvatuksen hallinto	1	1	1	1
- varhaiskasvatuksen ohjaaja, määräaik.				1
- perhepäivähoitaja	1	0	0	0
Kesätyöllistetyt nuoret, lkm	-	7	7	9
Henkilöstön koul.korv. oik. koulutuspäivät			120	115

Kirjastopalvelut

(tilivelvollinen: Hyvinvointikoordinaattori)

Palvelusuunnitelma:

Kirjastopalvelujen tehtävänä on järjestää kirjastopalveluja kuntalaisille ja siten tukea kuntalaisten henkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Kirjasto on kuntalaisten kulttuuri- ja tietokeskus, joka tarjoaa mahdollisuuden itsensä kehittämiseen ja elämänlaadun edistämiseen. Kirjaston kokoelmaan kuuluu kirjoja, lehtiä, av-aineistoa kuten musiikkia ja elokuvia, äänikirjoja sekä monenlaisia verkkokirjaston kautta käytettäviä e-aineistoja. Kirjaston aineistot ovat maksutta asiakkaiden käytössä. Internetin kautta kokoelmaan on pääsy mistä tahansa. Lemin kirjasto on osana Etelä-Karjalan Heili-kirjastoa.

Vuonna 2021 rakennuksessa aloitti hankerahoituksella kaikille avoimen asukastilan toiminta. Kirjasto on mukana myös tämän toiminnan kehittämisessä. Asukastilaa voidaan hyödyntää kirjaston tilaisuuksiin ja tapahtumiin. Kirjastossa ja asukastilassa on kunnan digitukitoiminta. Talouden tasapainottamistoimenpiteenä vuonna 2023 kirjaston kirjamäärärahoja ja lehtimäärärahoja on vähennetty.

Tavoitteet

Tulosalue: Kirjastopalvelut		
Strategiasta johdettu painopiste	Toimialan tavoite ja toimenpide	Mittari, tavoitearvo
Toteuma: kirjasto on yksi osa hyvinvointia edistävää ja tasapuolista palvelua.		
Asiakaslähtöiset kirjastopalvelut	Kuunnellaan asiakkaiden toiveita ja palautetta	Asiakastoiveiden toteutuminen, saatu asiakaspalaute, käynnit/asukas
Toteuma: kirjavarausmahdollisuus Heili-kimpan kautta.		
Monipuolinen ja ajankohtainen tarjonta	Huomioidaan kaikki kuntalaiset	Muut lainaukset/asukas, e-lainat/asukas, liikuntavälinelainausta/vuosi
Toteuma: liikuntavälinelainat 20, muut tulevat vuosiraportissa.		
Toimialojen yhteistyön kehittäminen	Kiinnitetään erityishuomiota lasten kirjastotyöhön ja kouluyhteistyön kehittämiseen	Koulun kirjastokäyntien lkm
Toteuma: 72 koululuokkien käyntiä ja 8 kertaa kirjalaatikot Kuukanniemen kouluun.		
Kustannustehokas toiminta	Kirjastopalveluiden järjestäminen talousarvion mukaisesti	Tilinpäätös, kustannukset/asukas
Toteuma: kustannukset talousarvion mukaisesti.		

Tulosalue: Kirjastopalvelut		
Strategiasta johdettu painopiste	Toimialan tavoite ja toimenpide	Mittari, tavoitearvo
Hyvinvoiva henkilöstö	terveelliset työolosuhteet, hyvä työyhteisö	Sairauspoissaolojen lkm, kehityskeskusteluiden lkm
Toteuma: sairauspoissaolot laskeneet edellisestä vuodesta, kehityskeskustelut toisen työntekijän kanssa.		
Kouluttautuva henkilöstö	Osallistutaan täydennyskoulutuksiin ja Heili-kirjastojen yhteisiin kokouksiin	Koulutusten lkm
Toteuma: koulutuksia 1		
Kirjastotilojen kehittäminen	Toteutetaan uudistus- ja korjaustoimenpiteitä	Toimenpiteiden lkm
Toteuma: 3 toimenpidettä, näyttelytilan parantaminen eli väli-ikkunoihin levyt, kiskot lukusaliin ja asiakaskoneen ympärille sermit. Omatoimikirjaston kilpailutus ja AVIn hankehakemus.		
Kirjaston aukioloajat	Hyödynnetään aukioloaikoja kunnan palveluiden saavutettavuudessa myös kunnanviraston aukioloaikojen ulkopuolella	Aukioloajat
Toteuma: kirjastossa kunnan maksupäätteen, kesäaukioloajoissa huomioitu keskiviikon iltatori.		

Kirjastopalvelut

Tuloslaskelma	Tp 2022	Alkuper. ta 2023	Ta-muutos	Muutettu talousarvio	Toteuma	Tot.-%	Yliitys/alitus
Myyntituotot	1 571	1 000	0	1 000	347	34,7	653
Maksutuotot	101	400	0	400	0	0,0	400
Tuet ja avustukset	4 253	4 200	0	4 200	447	10,6	3 753
Muut toimintatuotot	0	0	0	0	699	0,0	-699
TOIMINTATUOTOT	5 926	5 600	0	5 600	1 493	26,7	4 107
Palkat ja palkkiot	-54 471	-59 100	-15 800	-74 900	-63 783	85,2	-11 117
Henkilösivukulut	-10 663	-15 300	-2 700	-18 000	-15 015	83,4	-2 985
Henkilöstökulut	-65 134	-74 400	-18 500	-92 900	-78 798	84,8	-14 102
Asiakaspalvelujen ostot	0	0	0	0	-321	0,0	321
Muiden palveluiden ostot	-32 141	-31 000	0	-31 000	-31 521	101,7	521
Palvelujen ostot	-32 141	-31 000	0	-31 000	-31 842	102,7	842
Ostot tilikauden aikana	-14 945	-18 300	0	-18 300	-17 510	95,7	-790
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-14 945	-18 300	0	-18 300	-17 510	95,7	-790
Vuokrat	-22 060	-27 000	0	-27 000	-24 918	92,3	-2 082
Muut toimintakulut	0	0	0	0	-140	0,0	140
Muut toimintakulut	-22 060	-27 000	0	-27 000	-25 059	92,8	-1 941
TOIMINTAKULUT	-134 280	-150 700	-18 500	-169 200	-153 209	90,5	-15 991
TOIMINTAKATE	-128 354	-145 100	-18 500	-163 600	-151 716	92,7	-11 884

Toimintatuottojen alitukset: Kirjastolle ei palkattu työllistämistukeen oikeuttavaa henkilöä, joten 4 200 euron palkkatuki ei toteutunut. Palkkakulujen alitus selittyy myös sillä, että kirjastonhoitaja aloitti työssään heinäkuussa ja siihen asti kirjastossa oli yksi vakituinen ja yksi osa-aikainen työntekijä.

Tunnuslukuja

Kirjastopalvelut	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Henkilöstön lukumäärä	3	2	2	2
Kesätyöllistetyt nuoret, lkm	2	3	3	2
Kustannukset €/asukas	54	46	54	50
Lainaukset/asukas	10	9,71	10	10
Käynnit/asukas	3	3	3	4
Tapahtumat, lkm	1	4	3	6
Kokonaislainausten määrä/v	30 742	28 320	32 000	28 964
Fyysiset käynnit/v	9 162	8 582	10 000	10 916
Verkkokäynnit	14 891	14 785	15 000	16 471
Näyttelyt	0	4	3	7
Koululuokkavierailut	-	-	53	72
Kirjalaatikot Kn koulu	-	6	11	8
Liikuntavälinelainat	-	68	60	20

Vapaa-aikapalvelut

(tilivelvollinen: hyvinvointikoordinaattori)

Palvelusuunnitelma:

Vapaa-aikapalvelut käsittävät kuntalaisen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia tukevia palveluita, kuten liikunta-, nuoriso- ja kulttuuripalvelut. Toimintoihin sisältyvät muun muassa ennalta ehkäisevä päihdetyö, nuorisotyön eri muotoja, liikuntapaikkatarjonta, liikunta-, nuoriso- ja kulttuuriavustukset.

Vapaa-aikapalvelujen tehtävänä on tuottaa ja kehittää toimintoja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Vaalia paikallista kulttuuriperinnettä ja tukea niin lasten, nuorten, aikuisväestön kuin ikäihmisten monipuolista harrastamista.

Tietoa toiminnoista ja tapahtumista välitetään jakamalla kuntalaisille, Lemin yrityksille ja kesäasukkaille kunnan kotisivujen, Facebookin, järjestökirjeiden ja tiedotteiden kautta.

Tavoitteet

Tulosalue: Vapaa-aikapalvelut		
Strategiasta johdettu painopiste	Toimialan tavoite ja toimenpide	Mittari, tavoitearvo
Toteuma: kuntalaisten kannustaminen liikkumaan liikuntapaikkasuunnittelulla, järjestyhteistyö.		
	Lemin kesälehti	Valmistuu toukokuussa
Toteuma: Lemin kesä 2023 ilmestyi toukokuussa, painosmäärä 2000.		
Monipuoliset liikunta- ja virkistysmahdollisuudet	Liikunta- ja virkistysmahdollisuuksia on tarjolla kaikenikäisille	Liikuntapaikkojen ja luontoreittien lukumäärä (lipas)
Toteuma: 35 liikunta-aluetta, joissa 60 eri liikuntapaikkatyyppiä.		
Nuorisovaltuusto	Vahvistetaan nuorten osallistumista	Kokousten määrä, aloitteet, kannanotot
Toteuma: kokouksia 1.		
Palveluiden järjestäminen itsenäisesti ja yhteistyökumppaneiden kanssa	hyödynnetään hankkeita ja järjestetään kuntalaisille aktiviteetteja	Järjestöavustukset, hankkeiden raportointi, asukastilan varaukset
Toteuma: järjestöavustuksia 16, Kirkonkylä eloon! - ja Etsivä nuorisotyö -hankkeiden loppuraportoinnit, asukastilassa 277 varausta.		
Hyvinvoivat nuoret	Kotikunnassa viihtyvät nuoret, nuorisotyön monipuolinen kehittäminen	Nuorisotilan kävijämäärät, nuorisotyön tapahtumat, palautekyselyt, hyvinvointikertomus
Toteuma: Nuorisotilan kävijämäärä 2560, tapahtumia ja eri teemapäiviä 27. Nuortenilta asukastilalla noin kerran kuukaudessa. 13 nuorta on vastannut Kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskus Kanuunan kyselyyn kunnalliseen nuorisotilakyselyyn osallistuville.		
	Nuorten vaellusretki	Järjestetään syyslomalla
Toteuma: vaellusretki ei toteutunut, tilalla laskettelureissu Myllymäkeen		
Muut ikäryhmät	Alhaiset sotemenot, alhainen työttömyys, hankkeiden hyödyntäminen	Työttömyysaste, aloitteiden määrä ja toimenpiteet, hankeraportointi, hyvinvointikertomus
Toteuma: Ikäystävällinen Etelä-Karjala -hankkeen Pysytään pystyssä -toimintamuoto laskenut ikääntyneiden kaatumisia ja näin ollen sotemenoja, Aktiv-Oiva-hanke, työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta 10,7%, 140 työnhakijaa		

Vapaa-aikapalvelut

Tuloslaskelma	Tp 2022	Alkuper. ta 2023	Ta-muutos	Muutettu talousarvio	Toteuma	Tot.-%	Ylitys/alitus
Myyntituotot	17 923	16 000	0	16 000	21 371	133,6	-5 371
Tuet ja avustukset	63 412	17 500	0	17 500	-7 809	-44,6	25 309
Muut toimintatuotot	2 582	0	0	0	1 865	0,0	-1 865
TOIMINTATUOTOT	83 917	33 500	0	33 500	15 427	46,0	18 073
Palkat ja palkkiot	-113 388	-91 700	-6 000	-97 700	-98 526	100,8	826
Henkilösivukulut	-22 484	-21 900	-2 600	-24 500	-23 102	94,3	-1 398
Henkilöstökulut	-135 871	-113 600	-8 600	-122 200	-121 628	99,5	-572
Asiakaspalvelujen ostot	-118	0	0	0	-287	0,0	287
Muiden palveluiden ostot	-54 230	-76 900	6 400	-70 500	-55 763	79,1	-14 737
Palvelujen ostot	-54 348	-76 900	6 400	-70 500	-56 050	79,5	-14 450
Ostot tilikauden aikana	-17 590	-13 200	0	-13 200	-14 251	108,0	1 051
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-17 590	-13 200	0	-13 200	-14 251	108,0	1 051
Avustukset kotitalouksille	0	-4 400	0	-4 400	-4 500	102,3	100
Avustukset yhteisöille	-23 950	-28 500	0	-28 500	-20 420	71,6	-8 080
Avustukset	-23 950	-32 900	0	-32 900	-24 920	75,7	-7 980
Vuokrat	-52 449	-39 700	0	-39 700	-49 614	125,0	9 914
Muut toimintakulut	0	-300	0	-300	0	0,0	-300
Muut toimintakulut	-52 449	-40 000	0	-40 000	-49 614	124,0	9 614
TOIMINTAKULUT	-284 208	-276 600	-2 200	-278 800	-266 462	95,6	-12 338
TOIMINTAKATE	-200 292	-243 100	-2 200	-245 300	-251 036	102,3	5 736

Toimintatuottojen alitukset: Asukastilahankkeelle ei hyväksytty laskennallisia palkkakustannuksia. Näin ollen hankkeen avustuksista jäi saamatta 21 012,63 euroa. Oikaisu saatavasta on kirjattu Tuet ja avustuksen tilin oikaisuksi. Jollei rahoitusta olisi jäänyt saamatta olisi tuet ja avustukset toteuma 13 204.

Tunnuslukuja

Vapaa-aikapalvelut	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Henkilöstön lukumäärä	1	2	2	3
Kesätyöllistetyt nuoret, lkm		0	1	1
Nuorisovaltuuston kokoukset, kpl	3	2	4	1
Liikunta, avustusta saaneet yhteisöt	6	8	9	8
Nuoriso, avustusta saaneet yhteisöt	4	4	4	3
Nuorisotilan aukiolo, pv/v	-	120	126	113
Nuorisotilakäynnit, lkm/v	-	2113	1600	2560
Nuoriso, hankkeiden määrä	4	1	1	0
Kulttuuri, avustusta saaneet yhteisöt	7	7	5	5
Asukastila tilaisuudet		220		277

Sivistyslautakunta

Tuloslaskelma	Tp 2022	Alkuper. ta 2023	Ta-muutos	Muutettu talousarvio	Toteuma	Tot.-%	Ylitys/alitus
Myyntituotot	115 576	100 300	0	100 300	118 558	118,2	-18 258
Maksutuotot	119 539	112 400	0	112 400	111 293	99,0	1 107
Tuet ja avustukset	328 755	195 000	163 400	358 400	311 133	86,8	47 267
Muut toimintatuotot	13 676	7 500	0	7 500	8 225	109,7	-725
TOIMINTATUOTOT	577 546	415 200	163 400	578 600	549 209	94,9	29 391
Palkat ja palkkiot	-3 216 535	-3 019 400	-410 700	-3 430 100	-3 278 126	95,6	-151 974
Henkilösivukulut	-709 904	-724 700	-102 400	-827 100	-800 385	96,8	-26 715
Henkilöstökulut	-3 926 439	-3 744 100	-513 100	-4 257 200	-4 078 511	95,8	-178 689
Asiakaspalvelujen ostot	-153 257	-150 100	0	-150 100	-157 622	105,0	7 522
Muiden palveluiden ostot	-1 451 988	-1 553 300	5 600	-1 547 700	-1 558 213	100,7	10 513
Palvelujen ostot	-1 605 245	-1 703 400	5 600	-1 697 800	-1 715 836	101,1	18 036
Ostot tilikauden aikana	-132 941	-140 100	-600	-140 700	-113 402	80,6	-27 298
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-132 941	-140 100	-600	-140 700	-113 402	80,6	-27 298
Avustukset kotitalouksille	-144 538	-134 000	0	-134 000	-125 686	93,8	-8 314
Avustukset yhteisöille	-23 950	-28 500	0	-28 500	-20 420	71,6	-8 080
Avustukset	-168 488	-162 500	0	-162 500	-146 106	89,9	-16 394
Vuokrat	-604 808	-647 900	-600	-648 500	-649 074	100,1	574
Muut toimintakulut	-14 362	-6 000	-13 800	-19 800	-11 249	56,8	-8 551
Muut toimintakulut	-619 170	-653 900	-14 400	-668 300	-660 323	98,8	-7 977
TOIMINTAKULUT	-6 452 283	-6 404 000	-522 500	-6 926 500	-6 714 179	96,9	-212 321
TOIMINTAKATE	-5 874 737	-5 988 800	-359 100	-6 347 900	-6 164 970	97,1	-182 930

TEKNINEN LAUTAKUNTA

Tekninen hallinto

(tilivelvollinen: tekninen johtaja)

Palvelusuunnitelma:

Teknisen hallinnon tulosalueelle sisältyvät teknisten palvelujen toimialan kokous ja muut hallinnon yleiset kulut. Yhdyskuntasuunnittelun tavoitteena on vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävän vaikutusten arviointiin perustuen kehittää Lemmin kuntaa kestävästi kehityksen periaatteella. Kunnan on voitava osoittaa laadukkaita rakennuspaikkoja kaava-alueilla ja edistettävä myös haja-asutusalueen rakentamismahdollisuuksia.

Teknisen lautakunnan alaiset palvelut ovat merkittävässä roolissa kunnan valmiussuunnittelussa, jossa tavoitteena on turvata kunnan toiminnalle tärkeät palvelut mahdollisimman häiriöttömästi kaikissa yhteiskunnan turvallisuustilanteissa. Tämä vaatii myös yhteistyötä toimialojen välillä.

Rakennusvalvonnan tavoitteena on käsitellä lupahakemukset kohtuullisessa ajassa, sekä panostaa valvonnassa ohjauksen laatuun. Ennakoivalla ohjauksella pyritään vähentämään rakentamisen virheitä.

Tavoitteet

Tulosalue: Hallinto		
Strategiasta johdettu painopiste	Toimialan tavoite ja toimenpide	Mittari, tavoitearvo
Toimiva tekninen hallinto	Keskusteleva lautakuntatyöskentely, osaava/koulutettu henkilöstö, hyvin valmistellut kokousasiat	Itsearviointi
Toteuma: Lautakunta työskentely on hyvin keskustelevaa ja asioita ei ole jouduttu valmistelemaan uudelleen. Henkilöstön koulutuksia on ollut lähinnä uusien ohjelmien/järjestelmien käyttöönottojen yhteydessä.		
Rakennuslupahakemusten käsittely	Käsitellään rakennuslupahakemukset kohtuullisessa ajassa	Hakemusten keskimääräinen käsittelyaika
Toteuma: Rakennuslupahakemusten käsittely on pystytty suorittamaan alle kahdessa viikossa. Rakennustarkastajan ollessa vuosilomalla käsittelyaika on pidempi. Luumäen kunnan kanssa on keskusteltu yhteistyöstä, jolla voitaisiin nopeuttaa lupakäsittelyä poissaolojen aikana.		

Hallinto

Tuloslaskelma	Tp 2022	Alkuper. ta 2023	Ta-muutos	Muutettu talousarvio	Toteuma	Tot.-%	Ylitys/alitus
Myyntituotot	30 070	30 000	0	30 000	30 672	102,2	-672
Maksutuotot	22 926	37 500	0	37 500	22 471	59,9	15 029
Tuet ja avustukset	2 962	500	0	500	2 456	491,2	-1 956
TOIMINTATUOTOT	55 957	68 000	0	68 000	55 599	81,8	12 401
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	8 690	0,0	-8 690
Palkat ja palkkiot	-158 790	-182 200	-1 900	-184 100	-184 508	100,2	408
Henkilösivukulut	-48 538	-42 500	-2 900	-45 400	-44 502	98,0	-898
Henkilöstökulut	-207 327	-224 700	-4 800	-229 500	-229 010	99,8	-490
Muiden palveluiden ostot	-49 107	-68 700	0	-68 700	-48 260	70,2	-20 440
Palvelujen ostot	-49 107	-68 700	0	-68 700	-48 260	70,2	-20 440
Ostot tilikauden aikana	-284	-1 000	0	-1 000	-496	49,6	-504
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-284	-1 000	0	-1 000	-496	49,6	-504
Vuokrat	-18 972	-26 100	0	-26 100	-20 282	77,7	-5 818
Muut toimintakulut	-1 623	0	0	0	-342	0,0	342
Muut toimintakulut	-20 595	-26 100	0	-26 100	-20 624	79,0	-5 476
TOIMINTAKULUT	-277 314	-320 500	-4 800	-325 300	-289 699	89,1	-35 601
TOIMINTAKATE	-221 356	-252 500	-4 800	-257 300	-234 100	91,0	-23 200

Toimintatuottojen alitukset ja toimintakulujen ylitykset: Toimintatuotossa rakennusvalvontamaksuja kertyi 60 %:ia eli 22 500 euroa budjetoidusta 37 500 eurosta. Toimintakulut eivät ylittyneet, koska muissa palveluissa ict-palveluihin oli budjetoitu 17 300 euroa enemmän.

Tunnuslukuja

Tekninen hallinto	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Kokoukset	9	6	8	6
Käsitellyt asiat	68	51	60	43
Henkilöstön lukumäärä	3	3	3	4
Rakennusluvut	44	25	35	20
josta uudet rakennukset	32	13	25	13
Toimenpideluvat	22	25	20	20
Ilmoitusluvut	35	27	30	28
Suunnittelutarve- ja poikkeamisratkaisut	6	3	3	2
Tarkastukset ja katselmuksset	95	90	80	73
Ylimääräiset katselmuksset	15	11	10	12
Aloituskokoukset	4	4	5	3

Kiinteistötoimi ja tukipalvelut

(tilivelvollinen: tekninen johtaja)

Palvelusuunnitelma:

Ympäristönhoidon tehtävänä on hoitaa luonnon-, viherympäristöjä sekä ehkäistä ympäristöongelmien syntymistä. Ympäristönsuojelun yleiset tehtävät eli ympäristön tilan seuranta sekä ympäristön tilan ja luonnonsuojelun edistäminen.

Liikenneväylien osalta tavoitteena on ihmisten ja ajoneuvojen liikkuminen turvallisesti muita ihmisiä ja luontoa häiritsemättä. Kunnan hoitama tiestö ja kevyen liikenteen väylät pidetään kunnossa kaikkina vuoden ja vuorokauden aikoina.

Sisäisen palvelutoiminnan tavoitteena on pitää laadukas konekanta ja riittävä materiaalivarasto rutiinitehtävien hoitamiseksi. Koneiden toimintavarmuuden pitää olla hyvä eivätkä korjauskustannukset saa olla kohtuuttomat. Varastosta täytyy löytyä tarvikkeet mm. ennalta arvaamattomien vesi- ja viemärilinjojen korjauksiin.

Kunnan omistamien kiinteistöjen hallinta kuuluu tekniselle lautakunnalle ja muut toimialat ja kiinteistöjen vuokraajat ovat ainoastaan kiinteistöjen käyttäjiä. Kiinteistöjen rakentamisesta ja peruskorjaamisesta päätetään vuosittain talousarviossa. Kiinteistöt pidetään käyttökunnossa ja pyritään estämään ennakolta suurien korjauskustannusten synty. Kunnossapitona tehtävistä korjauksista ja ylläpidosta vastaavat tekninen lautakunta ja teknisten palvelujen toimiala tämän tulosalueen määrärahoilla. Tulosalueelle kuuluvat myös kunnan ruoka- ja siivouspalvelut.

Maa- ja metsätilojen avulla tarjotaan kuntalaisille hyviä virkistysmahdollisuuksia metsäntuottoa unohtamatta. Kaavoituksella tehostetaan alueiden käyttöä. Metsänhoitotoimenpiteitä tehtäessä otetaan huomioon kuntalaisen virkistysmahdollisuudet ja luonto. Puistot ja yleiset alueet pidetään viihtyisinä ja toimivina. Leikkikentät, laiturit, matonpesupaikat ja venepaikat pidetään käyttökelpoisina ja siisteinä koko kesän.

Tavoitteet

Tulosalue: Kiinteistötoimi ja tukipalvelut		
Strategiasta johdettu painopiste	Toimialan tavoite ja toimenpide	Mittari, tavoitearvo
Liikenneväylien kunnossapito	Liikenneväylät pidetään kunnossa kaikkina vuoden ja vuorokauden aikoina	Toimiva liikenneturvallisuustyöryhmä, palautekyselyt
Toteuma: Liikenneväylät vaativat tulevina vuosi paljon korjauksia. Lemin liikenneturvallisuustyöryhmä on ollut aktiivinen.		
Riittävä materiaalivarasto rutiinitehtävien hoitamiseksi	Koneiden toimintavarmuuden parantaminen	Korjauksenkustannukset, tarvikkeiden määrä
Toteuma: Varastotilanne on hyvä, mutta mm. moottorien ja pumppujen toimitusajat ovat nykyisin todella pitkiä.		
Kiinteistöjen turvallisuus	kuntotarkastus vuosittain teknisen johtajan johdolla	Kiinteistön ylläpitokustannukset, ylläpitö- ja korjaustoimenpiteiden lkm
Toteuma: Kuntotarkastukset tehdään loka-marraskuun aikana. Kiinteistöjen ylläpitokustannuksien seuranta on tehostettu.		
Tukipalveluiden seuranta	Seurataan vuosittain	Keskustelu asiakkaan (varhaiskasvatus ja perusopetus) kanssa
Toteuma: Keskusteluja asiakkaiden kanssa käydään mm. johtoryhmässä.		
Puistojen yleisten alueiden viihtyvyys	Leikkikenttien, laitureiden, matonpesupaikkojen ja venepaikkojen käyttökelpoisuus ja siisteys läpi kesän	Käyttöaika
Toteuma: Mikonlahden laituripaikkoja on uudistettu laittamalla laiturille uudet aisapaikat. Matonpesupaikkojen uudistusta varten on haettu Leader avustusta. Alueiden siisteydestä huolehditaan mm. kesätyöntekijöiden toimesta.		

Kiinteistötoimi ja tukipalvelu

Tuloslaskelma	Tp 2022	Alkuper. ta 2023	Ta-muutos	Muutettu talousarvio	Toteuma	Tot.-%	Yiitys/alitus
Myyntituotot	734 713	754 600	0	754 600	845 398	112,0	-90 798
Maksutuotot	0	0	0	0	2	0,0	-2
Tuet ja avustukset	37 098	14 000	0	14 000	31 881	227,7	-17 881
Muut toimintatuotot	925 028	928 600	0	928 600	996 438	107,3	-67 838
TOIMINTATUOTOT	1 696 838	1 697 200	0	1 697 200	1 873 719	110,4	-176 519
Palkat ja palkkiot	-519 709	-523 300	-7 800	-531 100	-538 726	101,4	7 626
Henkilösivukulut	-119 231	-144 500	13 200	-131 300	-128 509	97,9	-2 791
Henkilöstökulut	-638 941	-667 800	5 400	-662 400	-667 235	100,7	4 835
Asiakaspalvelujen ostot	0	0	0	0	-474	0,0	474
Muiden palveluiden ostot	-342 334	-361 900	0	-361 900	-349 625	96,6	-12 275
Palvelujen ostot	-342 334	-361 900	0	-361 900	-350 099	96,7	-11 801
Ostot tilikauden aikana	-532 831	-562 300	0	-562 300	-551 490	98,1	-10 810
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-532 831	-562 300	0	-562 300	-551 490	98,1	-10 810
Vuokrat	-266 500	-268 100	0	-268 100	-327 839	122,3	59 739
Muut toimintakulut	-4 408	-400	0	-400	-5 215	1 303,8	4 815
Muut toimintakulut	-270 909	-268 500	0	-268 500	-333 055	124,0	64 555
TOIMINTAKULUT	-1 785 014	-1 860 500	5 400	-1 855 100	-1 901 879	102,5	46 779
TOIMINTAKATE	-88 175	-163 300	5 400	-157 900	-28 160	17,8	-129 740

Toimintatuottojen alitukset ja toimintakulujen ylitykset: Toimintakuluissa leasingvuokrat ylittivät talousarvion 48 800 eurolla.

Tunnuslukuja

Kiinteistötoimi ja tukipalvelut	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Henkilöstön lukumäärä	19	19	20	20
- vakinaiset	17	17	17	16
- sijaiset, määräaikaiset	0	1	1	3
- työllistetyt	2	1	2	1
Kesätyöllistetyt nuoret, lkm	19	11	7	10

Vesihuolto

(tilivelvollinen: tekninen johtaja)

Palvelusuunnitelma:

Vesihuolto on kunnan elintärkeä peruspalvelu. Sen tehtävänä on turvata puhtaan veden saatavuus ja jäteveden asianmukainen käsittely vesi- ja viemärlaitoksen toiminta-alueella. Vesihuollon eriyttäminen tapahtuu kirjanpidollisena taseyksikkönä.

Tavoitteet

Tulosalue: Vesihuolto		
Strategiasta johdettu painopiste	Toimialan tavoite ja toimenpide	Mittari, tavoitearvo
Toimiva ja häiriötön vesihuolto	Vesihuoltolaitokset kunnossa, osaava henkilöstö	palautekyselyt (webropol)
Toteuma: Sähkökatkot ovat aiheuttaneet toimintahäiriöitä. Kirkonkylällä oleva matala painetaso aiheuttaa verkostopaineen romahtamisen, joka aiheuttaa mm. pesukoneiden käyntiongelmia.		
Toimintavarma ja laadukas vesi- ja viemärlaitos	Mahdollisimman vähän häiriöitä	häiriöiden määrä kpl/vuosi
Toteuma: Vesijohtoverkoston paineongelmaa ei ole löydetty ratkaisua. Selvitystyötä jatketaan keväällä 2024.		
Talousveden laatuvaatimukset täyttyvät	Tehdään aktiivisesti tutkimuksia veden laadusta	laatumittarit
Toteuma: Vedenlaadussa ei ole ollut olennaisia muutoksia.		
Viemäreiden laadukas toimivuus	Mahdollisimman vähän viemäritukoksia	tukosten määrä/vuosi
Toteutuma: Jäteveden pumppaus on kärsinyt sähkökatkoksista.		
Jätevesilinjojen toimivuus	Jäteveden vuodot minimoidaan	m ³ / vuosi
Toteuma: Viemäritukoksia on ollut litiässä sekä kirkonkylällä (2 kpl).		

Vesihuolto

Tuloslaskelma	Tp 2022	Alkuper. ta 2023	Ta-muutos	Muutettu talousarvio	Toteuma	Tot.-%	Yliitys/alitus
Myyntituotot	416 545	407 100	0	407 100	412 557	101,3	-5 457
Tuet ja avustukset	123	0	0	0	133	0,0	-133
Muut toimintatuotot	122	0	0	0	73	0,0	-73
TOIMINTATUOTOT	416 790	407 100	0	407 100	412 764	101,4	-5 664
Palkat ja palkkiot	-26 406	-26 600	-500	-27 100	-12 435	45,9	-14 665
Henkilösivukulut	-5 484	-6 600	-200	-6 800	-3 154	46,4	-3 646
Henkilöstökulut	-31 890	-33 200	-700	-33 900	-15 588	46,0	-18 312
Asiakaspalvelujen ostot	-420	0	0	0	0	0,0	0
Muiden palveluiden ostot	-264 565	-266 000	0	-266 000	-281 208	105,7	15 208
Palvelujen ostot	-264 985	-266 000	0	-266 000	-281 208	105,7	15 208
Ostot tilikauden aikana	-45 626	-40 600	0	-40 600	-45 431	111,9	4 831
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-45 626	-40 600	0	-40 600	-45 431	111,9	4 831
Vuokrat	-850	-900	0	-900	-979	108,8	79
Muut toimintakulut	-2 048	-1 000	0	-1 000	-1 320	132,0	320
Muut toimintakulut	-2 897	-1 900	0	-1 900	-2 299	121,0	399
TOIMINTAKULUT	-345 398	-341 700	-700	-342 400	-344 527	100,6	2 127
TOIMINTAKATE	71 392	65 400	-700	64 700	68 237	105,5	-3 537

Vesihuolto on nettobudjetoitu. Vesihuollon toimintatuottojen kertymä oli lähes riittävä menojen ylitykseen.

Tunnusluvut

Vesihuolto	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Talousvesinäytteet				
Oma valvonta, krt/v	3	3	3	3
Jatkuva seuranta, krt/v	3	3	3	3
Jaksottaiset, krt/v	1	1	1	1
Laitoksen toimintavarmuus				
Muista kuin sähkökatkoista aih. toimintahäiriö (tavoite < 3)	1	1	1	1
Pumpattu vesimäärä, m3/v	81 802	66 099	85 000	57 983
Vastaanotettu jätevesi, m3/v, jätevesimäärä Toikansuolle	78 009	77 154	77 000	77 513
Laskutettu vesimäärä m3/v	71 896	71 895	70 000	70 496
Laskutettu jätevesimäärä, m3/v	63 354	63 353	65 000	60 334
Liittymät	633	633	645	651
- josta uudet liittymät	2	0	8	2
Veden myyntihinta	2,34	2,34	2,34	2,34
Jäteveden myyntihinta	5,16	5,16	5,16	5,16

Tekninen lautakunta

Tuloslaskelma	Tp 2022	Alkuper. ta 2023	Ta-muutos	Muutettu talousarvio	Toteuma	Tot.-%	Yliys/alitus
Myyntituotot	1 181 328	1 191 700	0	1 191 700	1 288 626	108,1	-96 926
Maksutuotot	22 926	37 500	0	37 500	22 474	59,9	15 026
Tuet ja avustukset	40 183	14 500	0	14 500	34 471	237,7	-19 971
Muut toimintatuotot	925 149	928 600	0	928 600	996 511	107,3	-67 911
TOIMINTATUOTOT	2 169 586	2 172 300	0	2 172 300	2 342 082	107,8	-169 782
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	8 690	0,0	-8 690
Palkat ja palkkiot	-704 905	-732 100	-10 200	-742 300	-735 668	99,1	-6 632
Henkilösivukulut	-173 253	-193 600	10 100	-183 500	-176 165	96,0	-7 335
Henkilöstökulut	-878 158	-925 700	-100	-925 800	-911 833	98,5	-13 967
Asiakaspalvelujen ostot	-420	0	0	0	-474	0,0	474
Muiden palveluiden ostot	-656 006	-696 600	0	-696 600	-679 094	97,5	-17 506
Palvelujen ostot	-656 426	-696 600	0	-696 600	-679 568	97,6	-17 032
Ostot tilikauden aikana	-578 741	-603 900	0	-603 900	-597 417	98,9	-6 483
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-578 741	-603 900	0	-603 900	-597 417	98,9	-6 483
Vuokrat	-286 322	-295 100	0	-295 100	-349 100	118,3	54 000
Muut toimintakulut	-8 079	-1 400	0	-1 400	-6 877	491,2	5 477
Muut toimintakulut	-294 401	-296 500	0	-296 500	-355 977	120,1	59 477
TOIMINTAKULUT	-2 407 725	-2 522 700	-100	-2 522 800	-2 536 105	100,5	13 305
TOIMINTAKATE	-238 139	-350 400	-100	-350 500	-194 023	55,4	-156 477

2.1.2 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

	Alkuper. ta 2023	Ta-muutos	Muutettu talousarvio	Toteuma	Tot.-%	Ylitys/alitus
Toimintatuotot						
Myyntituotot	605 600	0	605 600	738 597	122,0	-132 997
Maksutuotot	149 900	0	149 900	133 766	89,2	16 134
Tuet ja avustukset	218 500	163 400	381 900	377 547	98,9	4 353
Muut toimintatuotot	338 600	0	338 600	409 953	121,1	-71 353
Toimintatuotot yhteensä	1 312 600	163 400	1 476 000	1 659 863	112,5	-183 863
Valmisteverastojen muutos	0	0	0	-7 231	0,0	7 231
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	8 690	0,0	-8 690
Toimintakulut						
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	-4 052 000	-436 400	-4 488 400	-4 368 528	97,3	-119 872
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	-870 500	-59 500	-930 000	-916 810	98,6	-13 190
Muut henkilösivukulut	-143 000	-14 700	-157 700	-140 665	89,2	-17 035
Henkilöstökulut yhteensä	-5 065 500	-510 600	-5 576 100	-5 426 003	97,3	-150 097
Palvelujen ostot	-1 923 600	5 600	-1 918 000	-1 830 338	95,4	-87 662
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-742 800	-600	-743 400	-717 486	96,5	-25 914
Avustukset	-237 900	-114 000	-351 900	-322 118	91,5	-29 782
Muut toimintakulut	-298 100	-14 400	-312 500	-369 020	118,1	56 520
Toimintakulut yhteensä	-8 267 900	-634 000	-8 901 900	-8 664 966	97,3	-236 935
Toimintakate	-6 955 300	-470 600	-7 425 900	-7 003 643	94,3	-422 257
Verotulot	6 577 000	0	6 577 000	6 678 046	101,5	-101 046
Valtionosuudet	1 577 500	75 600	1 653 100	2 014 775	121,9	-361 675
Korkotuotot	3 800	0	3 800	14 637	385,2	-10 837
Muut rahoitustuotot	2 200	0	2 200	30 016	1 364,4	-27 816
Korkokulut	-98 400	0	-98 400	-95 655	97,2	-2 745
Muut rahoituskulut	0	0	0	-10 028	0,0	10 028
Rahoitustuotot- ja kulut yhteensä	-92 400	0	-92 400	-61 029	66,0	-31 371
Vuosikate	1 106 800	-395 000	711 800	1 628 148	228,7	-916 348
Suunnitelman mukaiset poistot	-623 100	0	-623 100	-630 015	101,1	6 915
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-623 100	0	-623 100	-630 015	101,1	6 915
Tilikauden tulos	483 700	-395 000	88 700	998 133	1 125,3	-909 433

Kuntien verotulot pienenevät hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa, jolloin soteuudistuksen rahoituslain myötä kaikkien kuntien veroprosenttia laskettiin 12,64 %-yksikköä edellisvuodesta. Kuntien valtionosuuksista leikattiin uudistuksen rahoittamiseksi kaksi kolmasosaa. Yksittäisen kunnan leikkausosuus vaihtelee.

Rahoitusmarkkinoiden kireä tilanne heijastui korkokuluihin. Korolta suojaavat korkojohdannaiset tuotti 36 200 euroa, minkä vuoksi korkokulut alittivat talousarvion. Korkokulut odotetaan kasvavan lähivuosina, kun kiinteäkorkoisten lainojen korot tulevat tarkistettavaksi. Korkotason nousu kasvatti toisaalta kunnalle rahoitustuottoja arvioitua enemmän.

Verotulojen erittely

Verotulot	Alkuper. ta 2023	Ta-muutos	Muutettu talousarvio	Toteuma	Tot.-%	Ylitys/alitus
Kunnan tulovero	5 220 000	0	5 220 000	5 332 880	102,2	-112 880
Osuus yhteisöveron tuotosta	400 000	0	400 000	360 976	90,2	39 024
Kiinteistövero	957 000	0	957 000	984 190	102,8	-27 190
Verotulot yhteensä	1 357 000	0	1 357 000	1 345 166	99,1	11 834

	Joulukuu 2023		2023		Ero	Toteuma-%	2022		Ero
	Toteuma v. alusta		Talousarvio		talousarvioon	talousarviosta	Tilinpäätös	tilinpäätökseen	
7100 Kunnan tulovero	5 332 880	79,9 %	5 220 000	79,4 %	112 880	102,2 %	10 209 560	86,3 %	-4 876 681
7200 Kiinteistövero	984 190	14,7 %	957 000	14,6 %	27 190	102,8 %	987 379	8,3 %	-3 188
7300 Yhteisövero	360 976	5,4 %	400 000	6,1 %	-39 024	90,2 %	635 398	5,4 %	-274 423
Verotulot	6 678 046	100,0 %	6 577 000	100,0 %	101 046	101,5 %	11 832 338	100,0 %	-5 154 292

Poikkeuseränä vuodelle 2023 oli kertyneet vanhempien verovuosien kunnallis- ja yhteisöverotulot, jotka maksuunpantiin korkeimmilla tuloveroprosenteilla ja yhteisöveron jako-osuuksilla. Nämä verotulot jäivät kertaluonteisiksi.

Kunnan tuloveron määräytymisen perusteet

	Tuloveroprosentti	Verotettava tulo, 1 000 €	Muutos
2020	21,00	44 050	1,6
2021	22,00	45 450	3,2
2022	22,00	46 315	1,9
2023	22,00	46 883	1,2

Suomen kuntaliiton kuntien verotulojen ennustekehikon kuntatiedosto 02/2024

Kiinteistövero

	2023	2022	Muutos
	%	%	%-yksikköä
Yleinen kiinteistövero	1,40	1,40	0
Vakituisen asunnon kiinteistövero	0,53	0,53	0
Muun rakennuksen kiinteistövero	1,30	1,30	0
Rakentamaton rakennuspaikka	4,00	4,00	0

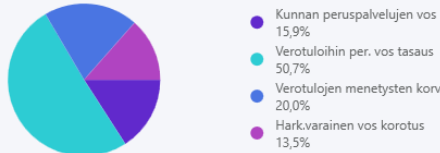

Valtionosuuksien erittely

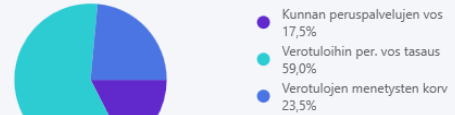
Valtionosuudet ja verotulomenetysten korvaus

Valtionosuudet	Alkuper. ta 2023	Ta-muutos	Muutettu talousarvio	Toteuma	Tot.-%	Ylitys/alitus
Kunnann peruspalvelujen valtionosuus ml. tasaukset	1 704 400	14 300	1 718 700	1 728 776	100,6	-10 076
Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus	0	0	0	350 000	0,0	-350 000
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-650 900	65 900	-585 000	-583 341	99,7	-1 659
Verotulomenetysten korvaus	524 000	-4 600	519 400	519 340	100,0	60
Yhteensä	1 577 500	75 600	1 653 100	2 014 775	121,9	-361 675

Joulukuu 2023
vuoden alusta

Talousarvio
2023

	Joulukuu 2023		2023		Ero	Toteuma-%	2022		Ero
	Toteuma	v. alusta	Talousarvio	Talousarvioon		talousarviosta	Tilinpäätös	tilinpäätökseen	
7520 Kunnan peruspalvelujen vos	412 725	20,5 %	389 400	24,7 %	23 325	106,0 %	4 167 856	57,5 %	-3 755 131
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	412 725	20,5 %	389 400	24,7 %	23 325	106,0 %	4 167 856	57,5 %	-3 755 131
7530 Opetus-kulttuuritoimen muut vos	-583 341	-29,0 %	-650 900	-41,3 %	67 559	89,6 %	-620 225	-8,6 %	36 884
7550 Harkvarainen vos korotus	350 000	17,4 %	0	0,0 %	350 000	0,0 %	0	0,0 %	350 000
7560 Verotuloihin per. vos tasaus	1 316 051	65,3 %	1 315 000	83,4 %	1 051	100,1 %	1 968 408	27,2 %	-652 357
7590 Verotulojen menetysten korv	519 340	25,8 %	524 000	33,2 %	-4 660	99,1 %	1 729 713	23,9 %	-1 210 373
Muut valtionosuudet	1 602 050	79,5 %	1 188 100	75,3 %	413 950	134,8 %	3 077 896	42,5 %	-1 475 846
Valtionosuudet	2 014 775	100,0 %	1 577 500	100,0 %	437 275	127,7 %	7 245 752	100,0 %	-5 230 977

2.1.3 Investointien toteutuminen

INVESTOINTIOSA

Projekti	Alkuperäinen talousarvio 2023	TA muutos 2023	Muutettu talousarvio	Toteuma 12/2023	Ylitys/alitus	Toteuma-%
Maanhankinta						
Tulot	200 000	0	200 000	4 641	195 359	2,3 %
Menot	-5 000	0	-5 000	-2 082	-2 918	41,6 %
Netto	195 000	0	195 000	2 559	192 441	1,3 %
Osakkeiden hankinta ja myynti						
Tulot	0	0	0	200	-200	0,0 %
Menot	0	0	0	-51	51	0,0 %
Netto	0	0	0	149	-149	0,0 %
Asianhallintaohjelma						
Menot	0	0	0	-825	825	0,0 %
Netto	0	0	0	-825	825	0,0 %
Accuna,raportointi						
Menot	0	-1 900	-1 900	-5 898	3 998	310,4 %
Netto	0	-1 900	-1 900	-5 898	3 998	310,4 %
Accuna,budjetointi						
Menot	0	-1 900	-1 900	0	-1 900	0,0 %
Netto	0	-1 900	-1 900	0	-1 900	0,0 %
Accuna,konserni						
Menot	0	-4 400	-4 400	0	-4 400	0,0 %
Netto	0	-4 400	-4 400	0	-4 400	0,0 %
Investoinnit yhteensä						
Tulot	200 000	0	200 000	4 841	195 159	2,4 %
Menot	-5 000	-8 200	-13 200	-8 856	-4 344	67,1 %
Netto	195 000	-8 200	186 800	-4 016	190 816	-2,1 %

Kunnanhallitus:

Kunnanhallituksen investointiosassa varauduttiin vähäisiin vuosittaisiin maanhankintoihin. Tilikauden menot muodostuivat kunnanhallituksen 14.2.2022 § 26 ostopäätöksestä 470 m2 määräalasta sekä Myllyoja-kiinteistön lohkomismenoista.

Osakkeiden hankinta ja myynti: Socomin osakkeet myytiin tase-arvosta Etelä-Karjalan hyvinvointialueelle. Metsäliitto Osuuskunnan korot siirretty sijoituksiin.

Kunnanjohtajan viranhaltijapäätöksenä § 39/2022 päätettiin hankkia Sähke2 -sertifioitu säilytysjärjestelmä, joka täydentää Dynasty-tuoteperheen niin, että sillä pystytään

kattamaan asiakirjojen koko elinkaari. Accuna-ohjelmistojen käyttöönotto viivästyi joulukuussa 2023, joten raportointi-, konserni- ja budjetointimoduulien käyttöönotto siirtyi keväälle 2023 ja tästä tehtiin valtuustolle talousarviomuutos. Toteuma jäi alle, koska Talgraf:n konsuttipalveluita ei tarvittu budjetoitua määrää. Osa konsulttityöstä korvautui talousasiantuntijan työllä varsinkin tilinpäätös- ja konserniraportoinnin osalta keväällä 2024.

Tekninen lautakunta

Erilaisiin liikenneturvallisuuoshankkeisiin varatut määrärahat tulivat käytettyä kokonaan, mutta litiäntien päällysteiden korjauksiin varattu 10 000 euron määräraha ja 3 300 euroa Raikulitien ajoratamerkinnoistä tuli käytetyksi Juvolantien suunnitteluun (7 000 euroa).

Rakennusvalvontaohjelmisto oli kuntien yhteishanke, johon oli budjetoimatta saatu avustus 17 800 euroa.

Koulukeskuksen katon korjaamiseen varattua 85 000 euron määräraha tuli käytetyksi koulukeskuksen varavoimaan (19 000 euroa), luokkamuutokseen (12 200 euroa) ja Palola/Oljamikodin korjaukseen (24 700 euroa). litiän päiväkodin viilennykseen varattu 20 000 euron määräraha kohdentui päiväkodin lipan kattourakkaan (16 800 euroa). Vesiverkoston verkostomallinnukseen oli budjetoitu lähes 10-kertaisesti liian suuri 75 000 euron määräraha ja toteuma oli 8 100 euroa.

Investointeihin varatuista määrärahoista jäi talousarviovuonna käyttämättä lähes puolet. Täysin toteuttamatta jäi Palolan pumppaamon sähkökeskus ja matonpesupaikkojen kehittäminen. Muutoin investoinnit toteutuivat talousarvion mukaisesti.

INVESTOINTIOSA

Projekti	Alkuperäinen talousarvio 2023	Muutettu talousarvio	Toteuma 01-12/2023	Ylitys/alitus	Toteuma-%
Investoinnit yhteensä					
Tulot	10 250	10 250	17 842	-7 592	174,1 %
Menot	-342 650	-342 650	-177 657	-164 993	51,8 %
Netto	-332 400	-332 400	-159 815	-172 585	48,1 %

Investoinnit jakautuivat hankkeisiin seuraavasti:

INVESTOINTIOSA

Projekti	Alkuperäinen talousarvio 2023	Muutettu talousarvio	Toteuma 01-12/2023	Ylitys/alitus	Toteuma-%
Liikenneturvallisuushankkeet					
Menot	0	0	-5 869	5 869	0,0 %
Netto	0	0	-5 869	5 869	0,0 %
Ajoratamerkinnät Raikulitie					
Menot	-6 000	-6 000	-2 607	-3 393	43,4 %
Netto	-6 000	-6 000	-2 607	-3 393	43,4 %
Päällysteiden korjaukset Iitiä					
Menot	-10 000	-10 000	0	-10 000	0,0 %
Netto	-10 000	-10 000	0	-10 000	0,0 %
Jurolantie					
Menot	0	0	-7 000	7 000	0,0 %
Netto	0	0	-7 000	7 000	0,0 %
Arkiston rakentaminen					
Menot	0	0	-1 873	1 873	0,0 %
Netto	0	0	-1 873	1 873	0,0 %
Rakennusvalvontaohjelmisto					
Tulot	0	0	17 842	-17 842	0,0 %
Menot	-20 000	-20 000	-17 842	-2 158	89,2 %
Netto	-20 000	-20 000	0	-20 000	0,0 %
Koulukeskuksen katto					
Menot	-85 000	-85 000	0	-85 000	0,0 %
Netto	-85 000	-85 000	0	-85 000	0,0 %
Koulukeskuksen kiinteistöautom					
Menot	-15 000	-15 000	-14 979	-21	99,9 %
Netto	-15 000	-15 000	-14 979	-21	99,9 %

INVESTOINTIOSA

Projekti	Alkuperäinen talousarvio 2023	Muutettu talousarvio	Toteuma 01-12/2023	Ylitys/alitus	Toteuma-%
Kuukanniemi kiinteistöautom					
Menot	-19 000	-19 000	-10 180	-8 820	53,6 %
Netto	-19 000	-19 000	-10 180	-8 820	53,6 %
Koulukeskus varavoima					
Menot	0	0	-18 983	18 983	0,0 %
Netto	0	0	-18 983	18 983	0,0 %
Koulukeskus luokkamuutos					
Menot	0	0	-12 220	12 220	0,0 %
Netto	0	0	-12 220	12 220	0,0 %
Palola/Oljamikoti korjaukset					
Menot	0	0	-24 712	24 712	0,0 %
Netto	0	0	-24 712	24 712	0,0 %
Iitiän päiväkodin viilennys					
Menot	-20 000	-20 000	0	-20 000	0,0 %
Netto	-20 000	-20 000	0	-20 000	0,0 %
Iitiän pk lipan kattourakka					
Menot	0	0	-16 800	16 800	0,0 %
Netto	0	0	-16 800	16 800	0,0 %
Melontareitti					
Tulot	2 250	2 250	0	2 250	0,0 %
Menot	-7 650	-7 650	0	-7 650	0,0 %
Netto	-5 400	-5 400	0	-5 400	0,0 %
Kuukanniemen kuntoportaat					
Menot	-10 000	-10 000	-9 344	-656	93,4 %
Netto	-10 000	-10 000	-9 344	-656	93,4 %

INVESTOINTIOSA

Projekti	Alkuperäinen talousarvio 2023	Muutettu talousarvio	Toteuma 01-12/2023	Ylitys/alitus	Toteuma-%
Kirjaston kiinteistöautom					
Menot	-6 000	-6 000	-5 205	-795	86,8 %
Netto	-6 000	-6 000	-5 205	-795	86,8 %
Matonpesupaikkojen kehittäminen					
Tulot	8 000	8 000	0	8 000	0,0 %
Menot	-16 000	-16 000	0	-16 000	0,0 %
Netto	-8 000	-8 000	0	-8 000	0,0 %
Laiturit Kirkonkylä					
Menot	-10 000	-10 000	-6 504	-3 497	65,0 %
Netto	-10 000	-10 000	-6 504	-3 497	65,0 %
Keittiökalusteet koulukeskus					
Menot	-10 000	-10 000	-5 478	-4 522	54,8 %
Netto	-10 000	-10 000	-5 478	-4 522	54,8 %
Kuntosali Palolaan					
Menot	0	0	-2 191	2 191	0,0 %
Netto	0	0	-2 191	2 191	0,0 %
Tekninen v. (piennarleikkuri)					
Menot	-8 000	-8 000	-7 790	-210	97,4 %
Netto	-8 000	-8 000	-7 790	-210	97,4 %
Vesiverkoston verkostonmallinn					
Menot	-75 000	-75 000	-8 081	-66 920	10,8 %
Netto	-75 000	-75 000	-8 081	-66 920	10,8 %
Palolan pumppaamon sähkökeskus					
Menot	-25 000	-25 000	0	-25 000	0,0 %
Netto	-25 000	-25 000	0	-25 000	0,0 %

2.1.4 Rahoitusosan toteutuminen

Vuosikate tulee suoraan tuloslaskelmasta. Vuosikatetta oikaistaan rahoituslaskelmassa pakollisten varausten muutoksella sekä tuloslaskelmaan kirjatuilla pysyvien vastaavien myyntivoitoilla ja -tappiolla.

Investointimenot sekä rahoitusosuudet investointimenoihin investointiosan toteutumisvertailusta. Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot ovat pysyvien vastaavien myyntituloja.

	Alkuper. ta 2023	Ta-muutos	Muutettu TA 2023	Toteuma	Poikkeama
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	1 106 800	-395 000	711 800	1 628 148	-916 348
Tulorahoituksen korjaukset	-100 000	0	-100 000	-10 359	-89 641
Toiminnan rahavirta	1 006 800	-395 000	611 800	1 617 789	-1 005 989
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-347 650	-8 200	-355 850	-186 513	-169 337
Rahoitusosuudet investointimenoihin	10 250	0	10 250	17 842	-7 592
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	200 000	0	200 000	15 200	184 800
Investointien rahavirta	-137 400	-8 200	-145 600	-153 471	7 871
Toiminnan ja investointien rahavirta	869 400	-403 200	466 200	1 464 318	-998 118
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten vähennys	0	0	0	5 000	-5 000
Antolainauksen muutokset	0	0	0	5 000	-5 000
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	350 000	0	350 000	350 000	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-850 000	0	-850 000	-844 762	-5 238
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	0	0	-200 000	200 000
Lainakannan muutokset	-500 000	0	-500 000	-694 762	194 762
Oman pääoman muutokset	0	0	0	43 974	-43 974
Rahoituksen rahavirta	-500 000	0	-500 000	-645 788	145 788
Vaikutus maksuvalmiuteen	369 400	-403 200	-33 800	818 530	-852 330

Kuntatodistusohjelmaa käytettiin tilikaudella kahdesti syyskuussa ja lokakuussa kummallakin kerralla nostettiin 200 000 euroa ja maksettiin heinäkuussa 400 000 euroa ja joulukuussa 200 000 euroa. Pitkäaikainen, uuden talousarviolainanotto toteutettiin, kun loppuvuoden maksuvalmius kriisiytyi eikä ollut tietoa harkinnanvaraisen valtionosuuden päätöksestä. Oman pääoman muutokset ovat aikaisempiin tilikausiin kohdistuvia tuloja.

YHTEENVETO VALTUUSTON HYVÄKSYMIEH MÄÄRÄRAHOJEN JA TULOARVIOIDEN TOTEUTUMISESTA

1 000 € MÄÄRÄRAHAT								TULOARVIOT					
	Sito- vuus	TA2023	TA- muutos	Muutett u 2023	TP2023	Poik- keama	Poikk. %	TA2023	TA- muutos	Muutett u 2023	TP2023	Poik- keama	Poikk. %
KÄYTTÖTALOUSOSA													
Kunnanhallitus													
Yleishallinto	B	854	5	859	888	-29	-3,3	560	0	560	662	102	-18,2
Kehittämismääräraha	B	145	110	255	270	-15	-5,7	0	0	0	31	31	
Sosiaali- ja terveyspalvelut	B	169	-4	165	161	4	2,3	0	0	0	0	0	
Keskusvaalilautakunta													
Vaalit	B	5	0	5	7	-2	-47,2	5	0	5	5	0	
Tarkastuslautakunta													
Tarkastus- ja arviointitoimi	B	9	0	9	17	-9	-100,6	0	0	0	0	0	0,0
Sivistyslautakunta													
Sivistystoimen hallinto	B	13	-1	12	5	7	61,2	0	0	0	0	0	0,0
Perusopetuspalvelut	B	3 739	354	4 094	4 041	53	1,3	166	77	242	229	-13	5,3
Muut opetuspalvelut	B	44	0	44	39	6	12,6	0	0	0	0	0	
Varhaiskasvatuspalvelut	B	2 181	148	2 329	2 211	118	5,1	211	87	297	303	6	-1,9
Kirjastopalvelut	B	151	19	169	153	16	9,5	6	0	6	1	-4	73,3
Vapaa-aikapalvelut	B	277	2	279	266	12	4,4	34	0	34	15	-18	53,9
Tekninen lautakunta													
Hallinto	B	321	5	325	290	36	10,9	68	0	68	56	-12	18,2
Kiinteistötoimi ja tukipalv.	B	1 861	-5	1 855	1 902	-47	-2,5	1 697	0	1 697	1 874	177	-10,4
Vesihuolto	N	342	1	342	345	-2	-0,6	407	0	407	413	6	-1,4
TULOS LASKELMAOSA													
Verotulot	B							6 577	0	6 577	6 678	101	1,5
Valtionosuudet	B							1 578	76	1 653	2 015	362	21,9
Korkotulot	B							4	0	4	15	11	285,2
Muut rahoitustulot	B							2	0	2	30	28	1264,4
Korkomenot	B	98	0	98	96	3	2,8						
Muut rahoitusmenot	B	0	0	0	10	-10							
Satunnaiset erät	B	0	0	0	0			0	0	0	0		
INVESTOINTIOSA													
Kunnanhallitus													
Maan hankinta	B	5	0	5	2	3	58,4	200	0	200	15	-185	-92,5
Osakkeiden hankinta/myynti	B	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	
Käyttöomaisuuden luovutus	B	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	
Asianhallintaohjelma	B	0	0	0	1	-1		0	0	0	0	0	
Accuna-ohjelmistot	B	0	8	8	6	2	28,1	0	0	0	0	0	
Tekninen lautakunta													
Liikenneturvallisuushankkeet	B	0	0	0	6	-6		0	0	0	0	0	
Ajoratamerkinntä Raikulitie	B	6	0	6	3	3	56,6	0	0	0	0	0	
Päällysteiden korjaukset Iitiä	B	10	0	10	0	10	100,0	0	0	0	0	0	
Juvolantie	B	0	0	0	7	-7		0	0	0	0	0	
Arkiston rakentaminen	B	0	0	0	2	-2		0	0	0	0	0	
Rakennusvalvontaohjelmisto	B	20	0	20	18	2	10,8	0	0	0	18	18	
Koulukeskuksen katto	B	85	0	85	0	85	100,0	0	0	0	0	0	
Koulukeskuksen kiinteistöautomaatio	B	15	0	15	15	0	0,1	0	0	0	0	0	
Kuukkanniemi kiinteistöautom	B	19	0	19	10	9	46,4	0	0	0	0	0	
Koulukeskus varavoima	B	0	0	0	19	-19		0	0	0	0	0	
Koulukeskus luokkamuutos	B	0	0	0	12	-12		0	0	0	0	0	
Palola/Oljamikoti korjaukset	B	0	0	0	25	-25		0	0	0	0	0	
Iitiän päiväkodin viilennys	B	20	0	20	0	20	100,0	0	0	0	0	0	
Iitiän pk lipan kattourakka	B	0	0	0	17	-17		0	0	0	0	0	
Melontareitti	B	8	0	8	0	8		2	0	2	0	-2	-100,0
Kuukkanniemen kuntoportaat	B	10	0	10	9	1	6,6	0	0	0	0	0	
Kirjaston kiinteistöautom	B	6	0	6	5	1	13,3	0	0	0	0	0	
Matonpesupaikkojen kehittäminen	B	16	0	0	0	0		8	0	8	0	-8	-100,0
Laiturit Kirkonkylä	B	10	0	10	7	3	35,0	0	0	0	0	0	
Keittiökäluusteet koulukeskus	B	10	0	10	5	5	45,2	0	0	0	0	0	
Kuntosali Palolaan	B	0	0	0	2	-2		0	0	0	0	0	
Tekninen v. (piennarleikkuri)	B	8	0	8	8	0	2,6	0	0	0	0	0	
Vesi- ja viemärilaitos													
Vesiverkoston verkostonmallinn	N	75	0	75	8	67	89,2	0	0	0	0	0	
Palolan pumppaamon sähkökeskus	N	25	0	25	0	25	100,0	0	0	0	0	0	
RAHOITUSOSA													
Antolainauksen muutokset													
Antolainasaamisten lisäys	B	0	0	0	0	0					5	-5	
Antolainasaamisten vähennys	B							0	0	0			
Lainakannan muutokset													
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	B							350	0	350	350	0	0,0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	B	850	0	850	845	5	0,6						
Lyhytaikaisten lainojen muutos	B	0	0	0	200	-200							
YHTEENSÄ		11 404	642	12 030	11 930	100		11 873	239	12 112	12 715	593	

3 TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

3.1 Tuloslaskelma

	2023	2022
Toimintatuotot		
Myyntituotot	738 596,82	989 133,69
Maksutuotot	133 766,37	141 689,99
Tuet ja avustukset	377 546,97	403 552,58
Muut toimintatuotot	409 952,66	294 957,18
Toimintatuotot yhteensä	1 659 862,82	1 829 333,44
Valmisteverastojen muutos	-7 230,93	0,00
Valmistus omaan käyttöön	8 690,36	0,00
Toimintakulut		
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-4 368 528,14	-4 282 892,94
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-916 810,49	-932 027,34
Muut henkilösivukulut	-140 664,69	-146 957,58
Palvelujen ostot	-1 830 338,07	-13 311 573,47
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-717 485,74	-718 429,34
Avustukset	-322 118,23	-590 532,94
Muut toimintakulut	-369 020,14	-292 831,21
Toimintakulut yhteensä	-8 664 965,50	-20 275 244,82
Toimintakate	-7 003 643,25	-18 445 911,38
Verotulot	6 678 045,87	11 832 337,53
Valtionosuudet	2 014 775,00	7 245 752,00
Korkotuotot	14 637,10	3 444,02
Muut rahoitustuotot	30 015,95	21 061,62
Korkokulut	-95 654,81	-71 514,98
Muut rahoituskulut	-10 027,73	-7 205,21
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-61 029,49	-54 214,55
Vuosikate	1 628 148,13	577 963,60
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-630 015,29	-559 241,00
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-630 015,29	-559 241,00
Tilikauden tulos	998 132,84	18 722,60

3.2. Rahoituslaskelma

	2023	2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	1 628 148,13	577 963,60
Tulorahoituksen korjaukset	-10 359,36	-305 850,47
Toiminnan rahavirta	1 617 788,77	272 113,13
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-186 513,28	-1 053 032,15
Rahoitusosuudet investointimenoihin	17 842,36	13 653,37
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	15 200,00	99 598,00
Investointien rahavirta	-153 470,92	-939 780,78
Toiminnan ja investointien rahavirta	1 464 317,85	-667 667,65
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäys	0,00	-5 000,00
Antolainasaamisten vähennys	5 000,00	0,00
Antolainauksen muutokset yhteensä	5 000,00	-5 000,00
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	350 000,00	800 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-844 762,00	-1 039 762,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-200 000,00	400 000,00
Lainakannan muutokset yhteensä	-694 762,00	160 238,00
Oman pääoman muutokset	43 974,13	51 639,26
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantovarja po:n muutos	-18 185,13	56 601,83
Vaihto-omaisuuden muutos	-11 557,07	0,00
Saamisten muutos	-2 456,98	-20 981,49
Korottomien velkojen muutos	-530 299,77	252 704,51
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	-562 498,95	288 324,85
Rahoituksen rahavirta	-1 208 286,82	495 202,11
Rahavarojen muutos	256 031,03	-172 465,54
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	723 345,14	467 314,11
Rahavarat 1.1.	467 314,11	639 779,65
Rahavarojen muutos	256 031,03	-172 465,54

3.3 Tase

	2023	2022
VASTAAVA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat oikeudet	39 495,57	43 167,69
Muut pitkävaikutteiset menot	1 077 738,06	1 158 169,60
Aineettomat hyödykkeet	1 117 233,63	1 201 337,29
Maa- ja vesialueet	2 321 928,64	2 347 288,90
Rakennukset	4 446 749,73	4 741 486,29
Kiinteät rakenteet ja laitteet	2 342 764,08	2 427 825,10
Koneet ja kalusto	58 269,13	80 625,84
Ennakkomaksut ja keskeneräiset	27 914,35	5 134,25
Aineelliset hyödykkeet	9 197 625,93	9 602 360,38
Osakkeet ja osuudet	927 502,50	1 548 012,87
Muut lainasaamiset	569 558,04	574 558,04
Muut saamiset	99 000,05	99 000,05
Sijoitukset	1 596 060,59	2 221 570,96
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	11 910 920,15	13 025 268,63
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	1 588,30	971,60
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Muu vaihto-omaisuus	221 172,09	186 813,40
Vaihto-omaisuus	221 172,09	186 813,40
Myyntisaamiset	227 477,94	249 255,67
Lainasaamiset	20 140,00	20 140,00
Muut saamiset	10 821,65	67 622,83
Siirtosaamiset	111 773,41	30 737,52
Lyhytaikaiset saamiset	370 213,00	367 756,02
Saamiset	370 213,00	367 756,02
Rahat ja pankkisaamiset	723 345,14	467 314,11
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	1 314 730,23	1 021 883,53
VASTAAVAA YHTEENSÄ	13 227 238,68	14 048 123,76

	2023	2022
VASTATTAVAA		
Peruspääoma	6 417 235,09	7 037 596,94
Edell. tilikausien ylijäämä (alijäämä)	-1 452 061,27	-1 514 758,00
Tilikauden yli-/alijäämä	998 132,84	18 722,60
OMA PÄÄOMA	5 963 306,66	5 541 561,54
Muut toimeksiantojen pääomat	284 221,27	301 789,70
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	284 221,27	301 789,70
VIERAS PÄÄOMA		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	4 865 747,00	5 158 509,00
Muut velat	220,00	220,00
Pitkäaikainen vieras pääoma	4 865 967,00	5 158 729,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	872 762,00	1 274 762,00
Saadut ennakot	680,00	1 330,00
Ostovelat	298 878,37	271 522,45
Liittymismaksut ja muut velat	234 973,78	220 436,00
Siirtovelat	706 449,60	1 277 993,07
Lyhytaikainen vieras pääoma	2 113 743,75	3 046 043,52
Vieras pääoma	6 979 710,75	8 204 772,52
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	13 227 238,68	14 048 123,76

3.4 KONSERNILASKELMAT

3.4.1 Konsernituloslaskelma

	2023	2022
Toimintatuotot	2 710 058,81	15 885 852,54
Toimintakulut	-9 548 817,90	-34 334 005,07
Osuus osakk.yht. voitosta/tappiosta	-24 928,51	-12 341,75
Toimintakate	-6 863 687,60	-18 460 494,28
Verotulot	6 640 343,68	11 797 717,29
Valtionosuudet	2 302 129,36	7 535 801,13
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	4,31	479,67
Muut rahoitustuotot	30 062,70	28 532,29
Korkokulut	-169 938,01	-111 696,28
Muut rahoituskulut	-10 068,04	-9 209,08
Vuosikate	1 928 846,40	781 130,73
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-854 211,09	-968 032,41
Arvonalentumiset	0,00	-7 893,76
Tilikauden tulos	1 074 635,31	-194 795,43
Tilinpäätössiirrot	2 569,63	-216,06
Tilikauden verot	-66,50	-1 700,75
Laskennalliset verot	-20 393,00	-21 557,55
Tilikauden ylijäämä	1 056 745,43	-218 269,79

3.4.2 Konsernitase

	2023	2022
VASTAAVA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat oikeudet	39 693,87	148 045,57
Muut pitkävaikutteiset menot	1 077 738,06	1 195 196,41
Ennakkomaksut	0,00	3 170,43
Aineettomat hyödykkeet	1 117 431,93	1 346 412,41
Maa- ja vesialueet	2 569 846,92	2 649 225,08
Rakennukset	8 535 472,10	10 475 270,32
Kiinteät rakenteet ja laitteet	2 463 880,87	2 720 433,20
Koneet ja kalusto	128 008,14	217 569,40
Muut aineelliset hyödykkeet	8 699,52	8 699,52
Ennakkomaksut ja keskeneräiset	31 937,87	171 291,57
Aineelliset hyödykkeet	13 737 845,42	16 242 489,09
Osakkeet ja osuudet	806 431,19	874 503,69
Muut lainasaamiset	195 155,58	227 067,56
Muut saamiset	62 889,69	63 403,82
Sijoitukset	1 064 476,46	1 164 975,06
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	15 919 753,80	18 753 876,56
Valtion toimeksiannot	316 646,49	480 341,58
Muut toimeksiantojen varat	1 588,30	971,60
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	318 234,79	481 313,18
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Aineet ja tarvikkeet	12 546,66	118 202,37
Keskeneräiset tuotteet	10 782,29	12 424,91
Muu vaihto-omaisuus	221 172,09	186 813,40
Vaihto-omaisuus	244 501,04	317 440,68
Lainasaamiset	0,00	232,67
Muut saamiset	94,53	0,00
Pitkäaikaiset saamiset	94,53	232,67
Myyntisaamiset	265 913,82	502 911,33
Lainasaamiset	0,00	225,07
Muut saamiset	18 884,71	147 726,30
Siirtosaamiset	128 650,06	553 274,63
Lyhytaikaiset saamiset	413 448,59	1 204 137,33
Saamiset	413 543,12	1 204 370,00
Rahoitusarvopaperit	35 036,89	34 385,43
Rahat ja pankkisaamiset	907 064,36	1 588 391,27
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	1 600 145,41	3 144 587,38
VASTAAVAA YHTEENSÄ	17 838 134,01	22 379 777,12

	2023	2022
VASTATTAVAA		
Peruspääoma	6 417 235,09	7 037 596,94
Arvonkorotusrahasto	11 859,08	25 726,41
Muut omat rahastot	35 275,80	37 793,65
Ylijäämä, ed. tilikaudet	-507 890,10	-454 146,56
Tilikauden yli-/alijäämä	1 056 745,43	-218 269,79
OMA PÄÄOMA	7 013 225,29	6 428 700,64
PAKOLLISET VARAUKSET	0,00	175 603,15
Valtion toimeksiannot	45 541,42	151 625,99
Lahjoitusrahastojen pääomat	0,00	28 740,93
Muut toimeksiantojen pääomat	551 564,88	625 871,47
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	597 106,30	806 238,39
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	7 567 297,88	9 427 379,01
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00
Saadut ennakot	32 697,98	30 284,09
Muut velat	51 470,53	51 499,94
Pitkäaikainen vieras pääoma	7 651 466,39	9 509 163,04
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	1 056 382,82	1 565 154,73
Saadut ennakot	23 279,28	13 454,55
Ostovelat	368 510,39	937 151,58
Liittymismaksut ja muut velat	253 815,10	553 147,92
Siirtovelat	746 507,00	2 244 368,88
Laskennalliset verovelat	127 841,43	109 615,24
Lyhytaikainen vieras pääoma	2 576 336,02	5 460 071,90
VIERAS PÄÄOMA	10 227 802,41	14 969 234,94
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	17 838 134,01	22 379 777,12

3.4.3 Konsernirahoituslaskelma

	2023	2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	1 928 846,40	781 130,73
Tilikauden verot	-66,50	-1 700,75
Tulorahoituksen korjausevät	12 379,87	361 196,81
Toiminnan rahavirta yhteensä	1 941 159,77	1 140 626,79
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-245 281,20	-1 489 832,08
Rah.osuudet investointimenoihin	17 842,36	13 653,37
Pys.vast.hyödykk. luovutustulo	17 389,28	99 598,76
Investointien rahavirta yhteensä	-210 049,56	-1 376 579,96
Toiminnan ja investointien rahavirta	1 731 110,21	-235 953,16
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäys	0,00	-31 911,98
Antolainasaamisten vähennys	5 000,00	0,00
Antolainauksen muutokset yhteensä	5 000,00	-31 911,98
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	367 989,49	914 086,40
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 126 428,37	-1 508 279,65
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-200 000,00	400 000,00
Lainakannan muutokset yhteensä	-958 438,88	-194 193,25
Oman pääoman muutokset	44 800,08	14 460,26
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-16 545,33	66 955,76
Vaihto-omaisuuden muutos	-5 693,03	-20 790,82
Saamisten muutos	-3 842,43	723 119,27
Korottomien velkojen muutos	-517 364,58	246 241,57
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	-543 445,37	1 015 525,79
Rahoituksen rahavirta	-1 452 084,17	803 880,82
Rahavarojen muutos	279 026,04	567 927,66
Rahavarat 31.12.	942 101,25	1 622 776,70
Rahavarat 1.1.	663 075,21	1 054 849,05
Rahavarojen muutos	279 026,04	567 927,66

4 TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

4.1 Tilinpäätöksen laatimista ja esittämistapaa koskevat liitetiedot

4.1.1 Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja – menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on merkitty niiden tilitysajankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseessa hankintamenoon tai sitä alempaan arvoon.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Kuukanrinteen tontit on merkitty kunkin tontin osuutta alkuperäisestä hankintahinnasta vastaavaan hintaan, joka on pienempi kuin kunnanvaltuuston päättämä hinta eli todennäköinen luovutushinta. Muut vaihto-omaisuuteen merkityt myytävät tontit on merkitty taseeseen kunnanvaltuuston päättämään hintaan eli todennäköiseen luovutushintaan. Osa myytäviksi tarkoitetuista lohkomattomista tonteista on vielä pysyvien vastaavien maa- ja vesialueissa.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon.

Johdannaissopimusten käsittely

Johdannaiset sisältävät koronvaihtosopimuksia. Kaikki koronvaihto-sopimukset on tehty suojaamistarkoituksessa. Suojaamistarkoituksessa tehdyt koronvaihtosopimukset on esitetty liitetiedoissa kohdassa Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt.

Kunta on sitonut pitkäaikaisten lainojen kiinteään koron koronvaihtosopimuksilla vaihtuvaan korkoon ja Kuukanniemen koulun kiinteistöleasingosopimuksen vaihtuvan koron kiinteään korkoon. Sopimukset ovat voimassa 2.1.2034 saakka.

4.1.2 Tilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot

Tuloksen ja taseen vertailukelpoisuus

Tilikauden tietojen vertailussa edelliseen tilikauteen tulee ottaa huomioon, että Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän ja Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen palvelut siirtyivät Etelä-Karjalan hyvinvointialueelle. Oikaisuja ei ole tehty 2022 vertailulukuihin.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen aloitti toimintansa 1.1.2023. Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä (Eksote) purkautui. Lemin kunnan kuntayhtymäosuus arvo oli 620 361,85 euroa. Hyvinvointialueelle siirtyvät omaisuus- ja pääomaerät on kirjattu alkusaldon muutoksina tilinavaukseen päiväykselle 1.1.2023

Kunnan peruspääoma 31.12.2022 oli 7 037 596,94 euroa ja 1.1.2023 kunnan peruspääoma on 6 417 235,09 euroa. Sosiaali- ja terveydenhuollon tilikauden 2022 alijäämä 362 139,91 euroa maksettiin siirtovelosta.

Tilikaudella 2023 Etelä-Karjalan Pelastustoimen taseyksiön purkautumisesta Lappeenrannan kaupunki palautti kunnalle 88 669,81 euroa.

Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat tuotot ja kulut

Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat tuotot ja kuluoikaisut (43 974,13 euroa) on kirjattu taseen edellisten tilikausien yli-/alijäämään.

4.1.3 Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki tytäryhteisöt sekä ne kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tulot ja menot sekä velat ja saamiset on vähennetty ja konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tulot ja menot

sekä velat ja saamiset on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty. Konserniyhteisöjen maksamat kiinteistöverot on eliminoitu konsernitilinpäätöksessä sisäisinä erinä.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistöosuuksien erottamisessa sekä osakkuusyhteisöjen yhdistelemisessä.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen sekä kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu. Omistuksen eliminointimenetelmä vastaa olennaisilta osin hankintamenomenetelmää.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Kiinteistöyhtiön ja lämpöyhtiön aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistoja ei ole oikaistu kuntajaoston lausunnon 111/2015 perusteella, koska yhtiöt kirjaavat hyödykkeiden hankintamenon sen vaikutusaikana kuluiksi poistoina.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisö on yhdistely konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä.

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja –menetelmät

Konsernitilinpäätöksen laatimisessa noudatetaan samoja arvostus- ja jaksotusperiaatteita kuin kunnan tilinpäätöksessä.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Vuoden 2023 konsernin tulokseen vaikuttavat ainoastaan vuoden 2023 liiketapahtumat ja eliminointi- ja yhdistelykirjausten muutokset. Sote-uudistuksen omaisuusjärjestelyistä johtuvat muutokset vaikuttavat konsernitaseen edellisten tilikausien yli- tai alijäämään.

Aloitettava konsernitase 1.1.2023 esitetään konsernitaseen liitetietona kohdassa 4.7.

4.2 Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

Toimintatuottojen erittely (esitetään vain ulkoisista eristä)

Lemin kunta	2023	2022
Keskusvaali- ja tarkastuslautakunta	5 438,40	6 280,20
Kunnanhallitus	332 602,32	561 857,80
Sivistyslautakunta	538 714,64	566 413,63
Tekninen lautakunta	783 107,46	694 781,81
Kunnan toimintatuotot yhteensä	1 659 862,82	1 829 333,44

Lemin kuntakonserni	2023	2022
Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä	0,00	13 046 172,07
Etelä-Karjalan koulutus kuntayhtymä	45 891,98	34 290,05
Lemin Lämpö Oy	142 114,82	128 478,88
Etelä-Karjalan liitto	65 662,04	68 193,23
Koy Lemin Vuokratalot	496 558,45	507 847,06
Koy Lemin Palvelutalo	334 680,00	304 258,21
Lemin kunta	1 625 151,52	1 796 613,04
Konsernin toimintatuotot yhteensä	2 710 058,81	15 885 852,54

Verotulojen erittely

	2023	2022
Kunnan tulovero	5 332 879,84	10 209 560,48
Osuus yhteisöveron tuotosta	360 975,72	635 398,37
Kiinteistövero	984 190,31	987 378,68
Verotulot yhteensä	6 678 045,87	11 832 337,53

Valtionosuuksien erittely

	2023	2022
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	2 078 776,00	6 136 264,00
Siitä: Verotuloihin perustuva valtionosuuksien taseus	1 316 051,00	1 968 408,00
Siitä: Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus	350 000,00	0,00
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-583 341,00	-620 225,00
Verotulomenetyksen korvaus	519 340,00	1 729 713,00
Valtionosuudet ja verotulomenetysten korvaukset yhteensä	2 014 775,00	7 245 752,00

Palvelujen ostojen erittely

	2023	2022
Asiakaspalvelujen ostot	158 101,68	11 393 261,36
Muiden palvelujen ostot	1 672 241,39	1 918 312,11
Kunnan palvelujen ostot yhteensä	1 830 343,07	13 311 573,47

Vuoden 2022 arvot korjattu

Valtuustoryhmille annetut tuet

Suoraa rahallista tukea valtuustoryhmille ei ole maksettu. Kunnan tiloja on annettu valtuustoryhmien käyttöön korvauksetta.

Suunnitelmapoistojen perusteet

Käyttöomaisuuden poistojen määrittämisessä on käytetty vuonna 2019 tarkistettua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu käyttöomaisuuden hankintamenoista arvioidun taloudellisen pitoajan mukaan.

Pienet pysyvien vastaavien hankinnat, joiden hankintameno on alle 5 000 euroa, on kirjattu vuosikuluiksi.

Arvioidut poistoajat ja niitä vastaavat vuotuiset poistoprosentit sekä poistomenetelmät ovat:

Aineettomat oikeudet	5v	20 %	tasapoisto
Muut pitkävaikutteiset menot	5v	20 %	tasapoisto
Maa- ja vesialueet	ei poisteta		
Rakennukset	15-30v	3,3 - 6,7 %	tasapoisto
Vesi- ja jätevesijohtoverkostot, tie- ja infrarakenteet		30v menojäännöspoisto, menojäännökseksi jätetään 15%	menojäännöspoisto
Muut kiinteät rakenteet ja laitteet		10 - 25 % menojäännö	menojäännöspoisto
Koneet ja kalusto	3-5v	20 - 33,3 %	tasapoisto
Osakkeet ja osuudet	ei poisteta		

Pakollisten varausten muutokset

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Osuus Eksoten alijäämästä 1.1.	0,00	0,00	0,00	246 000,00
Lisäykset tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella	0,00	0,00	0,00	-246 000,00
Osuus Eksoten alijäämästä 31.12.	0,00	0,00	0,00	0,00
Potilasvahinkovakuutusmaksu 1.1. (Eksote)	0,00	137 823,21	0,00	0,00
Lisäykset tilikaudella	0,00	37 779,94	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00
Potilasvahinkovakuutusmaksu 31.12. (Eksote)	0,00	175 603,15	0,00	0,00

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden luovutusvoitot	10 359,36	12 598,09	10 359,36	12 598,09
Muut luovutusvoitot	0,00	47 253,17	0,00	47 252,38
Luovutusvoitot yhteensä	10 359,36	59 851,26	10 359,36	59 850,47

4.3 Tasetta koskevat liitetiedot

4.3.1 Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

	Aineettomat hyödykkeet			Aineelliset hyödykkeet					
	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Yhteensä	Maa- ja vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Ennakkom. ja kesk.er.h	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	43 167,69	1 158 169,60	1 201 337,29	2 347 288,90	4 741 486,29	2 427 825,10	80 625,84	5 134,25	9 602 360,38
Lisäykset tilikauden aikana	0,00	0,00	0,00	2 082,00	0,00	0,00	13 267,65	171 112,15	186 461,80
Rahoitusosuudet tilikaudella	0,00	0,00	0,00	4 640,64	0,00	0,00	0,00	17 842,36	22 483,00
Vähennykset tilikauden aikana	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	6 722,88	8 080,50	14 803,38	-22 801,62	73 748,81	41 937,50	0,00	-130 489,69	-37 605,00
Tilikauden poisto	10 395,00	88 512,04	98 907,04	0,00	368 485,37	126 998,52	35 624,36	0,00	531 108,25
Poistamaton hankintameno 31.12.	39 495,57	1 077 738,06	1 117 233,63	2 321 928,64	4 446 749,73	2 342 764,08	58 269,13	27 914,35	9 197 625,93
Kirjanpitoarvo 31.12.	39 495,57	1 077 738,06	1 117 233,63	2 321 928,64	4 446 749,73	2 342 764,08	58 269,13	27 914,35	9 197 625,93
<i>siirrot erien välillä</i>	<i>14 803,38</i>	<i>-37 605,00</i>	<i>-22 801,62</i>	<i>siirretty maanomaisuutta vaihto-omaisuustontteihin</i>					

Sijoitukset

	Osakkeet ja osuudet					Jvk-, muut laina- ja muut saamiset		
	Osakkeet konserniyhtiöt	Osakkeet omistus.yht. yhtiöt	Kuntayhtymä- osuudet	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä	Saamiset konserniyhtiöt	Saamiset muut yhteisöt	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	61 161,75	495 674,36	26 633,45	344 181,46	927 651,02	473 402,51	200 155,58	673 558,09
Lisäykset	0,00	0,00	0,00	51,48	51,48	0,00	0,00	0,00
Vähennykset	0,00	0,00	0,00	-200,00	-200,00	0,00	-5 000,00	-5 000,00
Siirrot erien välillä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	61 161,75	495 674,36	26 633,45	344 032,94	927 502,50	473 402,51	195 155,58	668 558,09
Kirjanpitoarvo 31.12.	61 161,75	495 674,36	26 633,45	344 032,94	927 502,50	473 402,51	195 155,58	668 558,09

Olellaiset kuntayhtymäosuuksien arvon muutokset

	Tasearvo 1.1.	Lisäykset tilikaudella	Vähennykset tilikaudella	Tasearvo 31.12.	Kunnan osuus kuntayhtymän peruspääomasta	Ero
Etelä-Karjalan koulutus kuntayhtymä	20 231,11	0,00	0,00	20 231,11	20 231,11	0,00
Etelä-Karjalan liitto	6 402,34	0,00	0,00	6 402,34	6 362,65	39,69

Omistuksia muissa yhteisöissä koskevat liitetiedot

Tytäryhteisöt, kuntayhtymäosuudet sekä osakkuusyhteisöt

Nimi	Y-tunnus	Kunnan ja konsernin omistus- osuus	Kuntakonsernin osuus		
			omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	tilikauden tuloksesta
Tytäryhteisöt					
KOY Lemin Vuokratalot	1064716-6	100,00 %	168 659,57	1 840 228,16	5,46
Lemin Lämpö Oy	0162564-3	100,00 %	169 854,15	272 202,44	-278,29
KOY Lemin Palvelutalo	2614125-8	100,00 %	2 569,89	1 405 854,75	17,00
		Yhteensä	341 083,61	3 518 285,35	-255,83
Kuntayhtymät					
Etelä-Karjalan koulutus kuntayhtymä	1027740-9	0,90 %	191 672,31	75 858,40	352 740,19
Etelä-Karjalan liitto	0869462-5	1,90 %	50 933,70	16 282,77	4 973,99
		Yhteensä	242 606,01	92 141,17	357 714,18
Osakkuusyhteisöt					
Saimaan Kuitu Oy	2704880-5	20,00 %	456 296,90	1 305 910,99	-16 249,70

Saamisten erittely

Saamisten erittely				
	2023		2022	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	10 386,63	0,00	19 044,96
Lainasaamiset	0,00	20 140,00	0,00	20 140,00
Yhteensä	0,00	30 526,63	0,00	39 184,96
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	22 144,69	0,00	14 869,79
Siirtosaamiset		2 596,34	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	24 741,03	0,00	14 869,79
Saamiset yhteensä	0,00	55 267,66	0,00	54 054,75

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Siirtyvät korot	21 671,07	7 153,72	21 671,07	7 153,72
Kelan korvaus työterveydenhuollosta	16 828,95	36 308,34	16 828,95	10 076,42
Palkkatukisaamiset	6 302,33	8 170,20	6 302,33	5 621,37
Koulutuskorvaussaamiset	3 225,89	5 842,62	3 225,89	3 642,39
Valtionavustussaamiset	3 471,18	92 906,90	0,00	0,00
Vakuutussaamiset	4 262,12	362 140,16	4 262,12	0,00
Muut tulojäämät	72 888,52	40 752,69	59 393,05	4 243,62
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	128 650,06	553 274,63	111 683,41	30 737,52

4.3.2 Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

Oman pääoman erittely

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Peruspääoma 1.1.	6 417 235,09	7 037 596,94	6 417 235,09	7 037 596,94
Lisäykset	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset	0,00	0,00	0,00	0,00
Peruspääoma 31.12.	6 417 235,09	7 037 596,94	6 417 235,09	7 037 596,94
Arvonkorotusrahasto 1.1.	12 867,62	12 867,62	0,00	0,00
Lisäykset	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset	-1 008,54	51,77	0,00	0,00
Ed. tilikauden korjaukset	0,00	12 807,02	0,00	0,00
Arvonkorotusrahasto 31.12.	11 859,08	25 726,41	0,00	0,00
Muut omat rahastot 1.1.	37 845,43	50 128,11	0,00	0,00
Lisäykset	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset	-2 569,63	-12 334,46	0,00	0,00
Ed. tilikauden korjaukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut omat rahastot 31.12.	35 275,80	37 793,65	0,00	0,00
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	-534 640,83	-776 159,24	-1 496 035,40	-1 566 397,26
Aikaisempien tilikausien oikaisut	26 750,73	322 012,67	43 974,13	51 639,26
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	-507 890,10	-454 146,57	-1 452 061,27	-1 514 758,00
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	1 056 745,43	-218 269,79	998 132,84	18 722,60
Oma pääoma yhteensä	7 013 225,29	6 428 700,64	5 963 306,66	5 541 561,54

Toimeenpanolakiin perustuen Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän purkautuminen on tehty avaustaseen muutoksena peruspääomaan.

Edellisten tilikausien yli-/alijäämä ja tuloksenkäsittelyerät

	Kunta	
	2023	2022
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	-1 496 035,40	-1 566 397,26
Aikaisempien tilikausien oikaisut	43 974,13	51 639,26
Tilikauden yli-/alijäämä	998 132,84	18 722,60
Kertynyt yli-/alijäämä	-453 928,43	-1 496 035,40

Pitkäaikaiset velat

Velat ja velkojen osat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua

	2023	2022
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	2 298 365,00	1 904 699,00
Pitkäaikaiset velat yhteensä	2 298 365,00	1 904 699,00

Pakolliset varaukset

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Eksote potilasvahinkovakuutusmaksuvastuu	0,00	175 603,15	0,00	0,00
Pakolliset varaukset yhteensä	0,00	175 603,15	0,00	0,00

Vieras pääoma

	2023		2022	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat	0,00	31 048,72	0,00	27 787,33
Yhteensä	0,00	31 048,72	0,00	27 787,33
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Ostovelat	0,00	0,00	0,00	188,67
Siirtovelat	0,00	0,00	0,00	362 139,91
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	362 328,58
Saamiset yhteensä	0,00	31 048,72	0,00	390 115,91

Sekkitililimiitti

	2023	2022
Luotollisen sekkitilin limiitti 31.12.	300 000,00	150 000,00
- siitä käyttämättä oleva määrä	300 000,00	150 000,00

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
<i>Pitkäaikaiset siirtovelat</i>				
Lomapalkkavelka v. 2010 Eksotelle	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat</i>				
Valtionosuusennakot	99 717,80	347 865,43	99 717,80	347 865,43
Lomapalkkajaksotus	575 145,72	1 332 880,37	553 276,84	529 380,09
Alijäämävelka v. 2022 Eksotelle	0,00	0,00	0,00	362 139,91
Eksote potilasvakuutusyhdistys	0,00	15 715,08	0,00	0,00
Muut palkkojen ja henkilöstökust. jaksotukset	0,00	116 481,78	0,00	0,00
Korkojaksotukset	41 335,11	42 467,12	28 850,73	26 848,64
Muut siirtovelat	30 308,37	388 959,10	24 604,23	11 759,00
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä</i>	<i>746 507,00</i>	<i>2 244 368,88</i>	<i>706 449,60</i>	<i>1 277 993,07</i>
Siirtovelat yhteensä	746 507,00	2 244 368,88	706 449,60	1 277 993,07

4.4 Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot

Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä kiinteistöihin

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
<i>Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta</i>	2 784 393,39	3 035 825,17	0,00	0,00
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	3 577 900,00	3 577 900,00	0,00	0,00

Vuokravastuut

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Toimitilojen vuokravastuut	2 864 439,11	3 738 749,05	2 858 245,56	2 645 677,43
Koneiden ja laitteiden vuokravastuut	86 067,28	322 228,65	39 771,48	67 220,53
Maa-alueiden vuokravastuut	47 362,53	241 179,68	46 013,05	38 587,68
Muut vuokravastuut	114 544,19	102 910,28	114 544,19	102 910,28
Vuokravastuut yhteensä	3 112 413,11	4 405 067,65	3 058 574,28	2 854 395,92
siitä seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	294 265,93	681 575,36	286 054,34	216 109,38
siitä PPP-hankkeet	2 783 436,31	2 622 663,59	2 783 436,31	2 622 663,59
siitä sopimukseen sisältyvät lunastusvelvoitteet	30 000,00	30 000,00	0,00	0,00
siitä kuntakonsernin sisäiset vuokravastuut	0,00	0,00	2 634,76	3 750,48
Kunnan leasingvuokrasopimukseen sisältyy lunastusehdon mukaisia vastuuta. Vuosina 2018-2022 ei ole selvitetty rahoittajalta Kuukkanniemen koulun vuokravastuita.				

Vastuositoumukset

Järjestelyjen tarkoitus	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Takaukset samaan konserniin kuuluvien tytäryhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma	0,00	0,00	3 273 827,99	3 273 827,99
Jäljellä oleva pääoma	0,00	0,00	1 463 520,38	1 620 970,15
osakkuusyhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma	0,00	0,00	480 000,00	480 000,00
Jäljellä oleva pääoma	0,00	0,00	264 000,00	312 000,00

Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista

	2023	2022
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	23 941 763,00	22 083 493,00
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	19 058,00	12 771,00

Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Sopimus Kuukanniemen koulun osto-oikeudesta	949 550,00	-	949 550,00	-
Esco-hanke/Koulukeskus ilmastointi jäännösarvo 01/28	19 130,29	-	19 130,29	-
Led-katuvalot jäännösarvo 10/27	15 656,73	-	15 656,73	-
Arvonlisäveron palautusvastuu	414 730,56	834 416,84	188 961,49	241 665,24
Johdannais sopimusten markkina-arvot	-96 708,67	119 400,27		119 400,27
Lappeenrannan lukuun säilytettävät maa-ainevakuudet	3 855,75	3 855,75	3 855,75	3 855,75

Kuntarahoituksen leasing sopimukseen sisältyy jäännösarvot. Jatkokausi on mahdollinen. Lokakuussa selvisi, että Esco-hanketta koskeva sopimus oli virheellisesti tallennettu 12 vuoden pituiseksi (piti olla 8 vuotta). Sopimuksen maksuerät ovat olleet pienemmän kuin mitä sopimuksen olisi pitänyt olla ja pääoma-arvo on pienentynyt hitaammin. Sopimusta päätettiin jatkaa, sillä 31.1.2024 lunastushinta olisi ollut 80 480,90 euroa.

Sopimuksen tarkoitus	2023	2022
Koronvaihtosopimukset		
Yksittäisen lainan korkorisikin suojaaminen. Sopimuksella vaihdetaan kiinteä korko vaihtuvaksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä ja koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Sopimus erääntyy 4.5.2026		
- lainapääomaa vastaava nimellisarvo	150 000,00	200 000,00
- käypä arvo pankin ilmoituksen mukaan	4 318,18	-7 665,38
Sopimus on tehty Kuukanniemen koulun leasing-sopimuksen koron nousun suojaamiseen. Koronvaihtosopimuksen ja leasing sopimuksen pääomat vastaavat likimain toisiaan. Sopimus erääntyy 2.1.2034.		
-sopimuksen laskennallinen pääoma	3 000 000,00	3 000 000,00
- käypä arvo pankin ilmoituksen mukaan	-101 026,85	127 065,65

Kunnanvaltuustossa 13.12.2021 § 66 päätettiin, että Lemin kunta myöntää Rautjärven kunnalle vastatakauksena yhteisvastuullisen täytetakuksen Etelä-Karjalan virkistysalueesäätien Kuntarahoitus Oy:n myöntämälle 1.000.000 euron kuntatodistuslimiitin omavelkaiselle takaukselle, josta Lemin kunnan osuus on 5,6 % ja regressiovastuu pääomasta enintään 7,0 % (70 000 euroa) esittelyn mukaisten takausosuuksien mukaisesti.

4.5 Ympäristöasioiden esittäminen

Ympäristötuotot ja -kulut

Ulkoiset ja sisäiset	2023	2022
5305 Jätehuolto		
Tuotot	4 785,08	4 771,58
Kulut	-2 617,36	-3 338,33
<i>(kulut ovat osana ympäristötoimen menoa, eivät tällä kustannuspaikalla seurattu)</i>		
5310+5692 Ympäristön ja pohjavesien suojelu	2023	2022
Tuotot	0,00	0,00
Kulut	-1 783,19	-1 322,30
5691 Maankaatopaikka		
Tuotot	0,00	0,00
Kulut	-1 005,00	-3 619,44
Suunnitelmapoistot	-368,72	-392,26
5740-5750 Viemärilaitos		
Tuotot	265 231,45	267 212,67
Kulut	-218 658,21	-269 864,36
Suunnitelmapoistot	-26 656,77	-29 363,26
5690 Klemin ja Sinkko alueen kuivatus		
Suunnitelmapoistot	-1 310,48	-1 394,13

Pysyviin vastaaviin sisältyviä aktivoituja pitkävaikutteisia ympäristömenoja

	2023	2022
- Viemäriverkosto *)	691 190,68	731 759,50
- Jätteenkäsittelypaikka	10 700,36	10 700,36
- Maankaatopaikka	5 776,69	6 145,41
- Klemin ja Sinkon alueen kuivatus	20 530,93	21 841,41

4.6 Henkilöstöä, tilintarkastajien palkkioita ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot

Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2023	2022
Hallintopalvelut	6	5
Sivistyspalvelut	85	89
Tekniset palvelut	24	21
Yhteensä	115	115

Henkilöstökulut

	2023	2022
Rahapalkat	4 410 136,87	4 330 366,48
Eläkekulut	912 771,76	928 799,23
Muut henkilösivukulut	144 341,18	146 317,97
Henkilöstökorvaukset	-67 380,34	-69 752,13
Siviilipalveluksen päivärahat	2 237,10	3 785,00
Jaksotetut palkat ja palkkiot henkilösivukuuluineen	23 896,75	22 361,31
Yhteensä tuloslaskelman mukaan	5 426 003,32	5 361 877,86
Luontoisedut	53 208,30	49 694,73
Aktivoidut henkilöstökulut	0,00	0,00
Henkilöstökulut yhteensä	5 479 211,62	5 411 572,59

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut

	2023	2022
Keskusta	1081,35	1578,88
Kokoomus	856,37	1190,67
Perussuomalaiset	94,75	110
Kristillisdemokraatit	50,64	91,13
Sosialidemokraatit	178,01	259,38
Luottamushenkilömaksut yhteensä	2 261,12	3 230,06

Tilintarkastajan palkkiot

	2023	2022
Mikkelin tilintarkastus Ay		
Tilintarkastuspalkkiot	0,00	1 950,00
BDO Auditor Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	6 556,25	2 640,00
Tarkastuslautakunnansihteerin tehtävät	7 260,00	0,00
Muut palkkiot	560,00	0,00
Palkkiot yhteensä	14 376,25	4 590,00

4.7. Konsernitaseen liitetiedot

	1.1.2023 Aloittava konsernitase	31.12.2022 konsernitase	Eksote/Hva muutos
VASTAAVAA			
PYSYVÄT VASTAAVAT			
Aineettomat hyödykkeet	1 201 860,83	1 346 412,41	-144 551,58
Aineelliset hyödykkeet	14 308 691,04	16 242 489,09	-1 933 798,05
Osakkeet ja osuudet	831 508,22	874 503,69	-42 995,47
Muut lainasaamiset	200 155,58	227 067,56	-26 911,98
Muut saamiset	62 889,69	63 403,82	-514,13
Sijoitukset	1 094 553,49	1 164 975,06	-70 421,57
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	16 605 105,36	18 753 876,56	-2 148 771,20
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	481 313,18	481 313,18	0,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT			
Vaihto-omaisuus	216 006,39	317 440,68	-101 434,29
Pitkäaikaiset saamiset	0,00	232,67	-232,67
Lyhytaikaiset saamiset	419 112,78	1 204 137,33	-785 024,55
Saamiset	419 112,78	1 204 370,00	-785 257,22
Rahoitusarvopaperit	34 385,43	34 385,43	0,00
Rahat ja pankkisaamiset	628 689,78	1 588 391,27	-959 701,49
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	1 298 194,38	3 144 587,38	-1 846 393,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ	18 384 612,92	22 379 777,12	-3 995 164,20
VASTATTAVAA			
Peruspääoma	7 037 596,94	7 037 596,94	0,00
Arvonkorotusrahasto	12 867,62	25 726,41	-12 858,79
Muut omat rahastot	37 845,43	37 793,65	51,78
Ylijäämä, ed. tilikaudet	-978 808,39	-454 146,56	-524 661,83
Tilikauden yli-/alijäämä	-223 700,32	-218 269,80	-5 430,52
OMA PÄÄOMA	5 885 801,28	6 428 700,64	-542 899,36
PAKOLLISET VARAUKSET	0,00	175 603,15	-175 603,15
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	776 730,02	806 238,39	-29 508,37
Pitkäaikainen vieras pääoma	8 207 088,55	9 509 163,04	-1 302 074,49
Lyhytaikainen vieras pääoma	3 514 993,07	5 460 071,90	-1 945 078,83
VIERAS PÄÄOMA	11 722 081,62	14 969 234,94	-3 247 153,32
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	18 384 612,92	22 379 777,12	-3 995 164,20

5 ERIYTETYT TILINPÄÄTÖKSET, LEMIN KUNNAN VESIHUOLTOLAITOS

5.1 Toimintakertomus 2023

Vesi- ja viemärilaitos

Vastuuhenkilönä toimii tekninen johtaja.

Vesilaitoksen hoitajana on tekninen johtaja, työajan ulkopuolella teknisen palveluiden päivystäjä (puh. 040 623 4125).

Yleistä

Kunnallinen vesihuoltolaitos vastaa ja kehittää toimintatapoja, että sen asiakkailta on käytössä talousveden laatuvaatimusten ja -suositusten täyttävää talousvettä. Tavoitteena on varmatoiminen ja laadukas vesi- ja viemärilaitos.

Vesilaitos

Vesilaitoksen toiminta-alueeseen kuuluvat kirkonkylä, Kuukanniemi, Tuomelanpelto ja Mikonharju. Kunnan alueella toimii kolme osuuskuntaa, joista kaksi on vesiosuuskuntia ja yksi vesihuolto-osuuskunta.

Lemillä on kaksi vedenottamoa, joista pumpataan talousveden laatuvaatimusten ja -suositusten täyttävää pohjavettä asiakkaille. Talousvesi käsitellään ja desinfioidaan ennen verkostoon pumppausta. Talousvedestä otettiin vuoden 2023 aikana vesinäytteitä seuraavasti: omavalvonta 3 krt, jatkuvan seuranta 3 krt ja yksi jaksottainen.

Viemärilaitos

Kunnan jätevedet pumpataan Lappeenrannan Energia Oy:n Toikansuon jätevedenpuhdistamolle puhdistettavaksi. Tavoitteena on minimoida viemäriverkoston vuotovedet savukonetta apuna käyttäen.

Tunnuslukuja

Liittymät	651 kpl
Verkostoon pumpattu talousvesi	57 983 m ³
Laskutettu vesimäärä	70 496 m ³
Laskutettu jätevesimäärä	60 334 m ³
Jätevesimäärä (Toikansuolle)	77 513 m ³
Veden ja jäteveden myyntihinta	2,34 €/m ³ ja 5,16 €/m ³ , yht. 7,50 €/m ³

Lemin kunnalla ei ole hulevesiviemäriverkostoa vaan hulevedet imeytetään maastoon. Vuoden 2024 aikana arvioidaan uusia liittymiä vesihuoltoverkostoon olevan 3 kappaletta.

5.2 Vesihuollon tuloslaskelma

	2023	2022
Vesi- ja jätevesimaksut (ulk)	394 861,41	396 432,29
Vesi- ja jätevesimaksut (sis)	17 695,88	20 112,67
Liikevaihto	412 557,29	416 544,96
Liiketoiminnan muut tuotot	206,66	245,12
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-45 431,26	-45 625,91
Palvelujen ostot	-281 208,44	-264 984,82
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-12 434,83	-26 405,92
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-2 762,01	-4 566,35
Muut henkilösivukulut	-391,61	-917,79
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-70 288,13	-47 539,42
Liiketoiminnan muut kulut	-2 298,55	-2 897,06
Liikeyli-/alijäämä	-2 050,88	23 852,81
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	435,00	154,77
Muut rahoituskulut	-31 957,65	-4 771,65
Tilikauden yli-/alijäämä	-33 573,53	19 235,93
Vesihuollon tuloslaskelman tunnusluvut		
Sijoitetun pääoman tuotto	-0,2	3,2
Voitto, %	-8,1	4,6

Sijoitetun pääoman tuotto, %

= $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Kunnalle/kuntayhtymälle maksetut korkokulut} + \text{Muille maksetut korkokulut} + \text{Korvaus peruspääomasta}) / (\text{Oma pääoma} + \text{Sijoitettu korollinen vieras pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset})$

Korollinen vieras pääoma tarkoittaa liikelaitoksen taseen pitkä- ja lyhytaikaisen vieraan pääoman eriä 1–5 (Joukkovelkakirjalainat, Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta, Lainat kunnalta, Lainat julkisyhteisöiltä, Lainat muilta luotonantajilta). Myös ns. nollakorkoiset pitkäaikaiset lainat ovat sijoitettua pääomaa. Tunnusluvun tase-erät lasketaan tilikauden alun ja lopun keskiarvona.

Tunnusluku kertoo liikelaitokseen sijoitetun pääoman tuoton eli mittaa liikelaitoksen suhteellista kannattavuutta. Tunnusluvun vertailtavuutta liikelaitosten kesken voi heikentää se, että pysyvien vastaavien hyödykkeiden kirjanpitoarvo saattaa poiketa olennaisesti käyvästä arvosta.

Voitto, %

= $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen varauksia} / \text{Liikevaihto})$

Tunnusluku kertoo, kuinka suuren prosentuaalisen osuuden liikelaitoksen yli-/alijäämä ennen varauksia ja veroja muodostaa liikevaihdosta. Jos prosenttiluku on negatiivinen, liikelaitoksen toiminta on tappiollista.

5.3 Vesihuollon tase

Vesihuollon tase		
	2023	2022
VASTAAVA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Muut pitkävaikutteiset menot	7 137,74	0,00
Aineettomat hyödykkeet	7 137,74	0,00
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	672,75	672,75
Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 196 497,26	1 265 842,63
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	1 197 170,01	1 266 515,38
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	1 204 307,75	1 266 515,38
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	1 588,30	971,60
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Pitkäaikaiset saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	158 841,23	148 223,53
Muut saamiset	0,00	15 650,04
Siirtosaamiset	26 321,65	0,00
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	185 162,88	163 873,57
Saamiset yhteensä	185 162,88	163 873,57
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	185 162,88	163 873,57
VASTAAVAA YHTEENSÄ	1 391 058,93	1 431 360,55
VASTATTAVA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	1 734 640,55	1 734 640,55
Edell. tilikauden yli-/alijäämä	-1 731 367,87	-1 779 454,65
Tilikauden yli-/alijäämä	-33 573,53	19 235,93
Oma pääoma yhteensä	-30 300,85	-25 578,17
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 588,30	971,60
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	779 801,30	863 052,03
Pitkäaikainen vieras pääoma	779 801,30	863 052,03
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	113 250,75	130 623,98
Ostovelat	27 418,13	25 673,24
Liittymismaksut ja muut velat	493 082,22	431 532,04
Siirtovelat	6 219,08	5 085,83
Lyhytaikainen vieras pääoma	639 970,18	592 915,09
Vieras pääoma yhteensä	1 419 771,48	1 455 967,12
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	1 391 058,93	1 431 360,55

	2023	2022
Vesihuollon taseen tunnusluvut		
Omavaraisuusaste, %	-2,2	-24,9
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	344,0	349,3
Kertynyt yli-/alijäämä, 1 000 €	-1 765	-2 091
Lainakanta, 31.12., 1 000 €	893	994

Vesihuollon alijäämäisten tulosten seurauksena tasassa oma pääoma on menetetty.

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

Omavaraisuusaste, %

= $100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Kaavassa koko pääoma tarkoittaa taseen vastattavien loppusummaa. Omavaraisuusaste mittaa liikelaitoksen vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä.

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= $100 \times (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon liikelaitoksen käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tunnuksen osoittajaan merkitään tarkasteluvuoden tilinpäätöksen koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakkomaksuilla. Käyttötulot muodostuvat tilikauden liikevaihdosta, liiketoiminnan muista tuotoista sekä tuesta ja avustuksesta kunnalta.

Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku liikelaitosten välisessä vertailussa, koska pysyvien vastaavien hyödykkeiden ikä, niiden arvostus tai poistomenetelmä ei vaikuta tunnusluvun arvoon. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet liikelaitoksella on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

= Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Luku osoittaa, paljonko liikelaitoksella on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana, taikka paljonko on kertynyttä alijäämää, joka on katettava tulevina vuosina.

Lainakanta 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat + Korottomat velat kunnalta/kuntayhtymältä)

Liikelaitoksen lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan tällöin koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakoina, osto-, siirto- ja muilla veloilla sekä korottomilla veloilla kunnilta/kuntayhtymiltä.

5.4 Vesihuollon rahoituslaskelma

	2023	2022
Toiminnan rahavirta		
Liikeyli-/alijäämä	-2 050,88	23 852,81
Poistot ja arvonalentumiset	70 288,13	47 539,42
Rahoitustuotot ja -kulut	-31 522,65	-4 616,88
Toiminnan rahavirta yhteensä	36 714,60	66 775,35
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-8 080,50	-397 853,51
Investointien rahavirta yhteensä	-8 080,50	-397 853,51
Toiminnan ja investointien rahavirta yhteensä	28 634,10	-331 078,16
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys muilta	0,00	361 330,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys muilta	-100 623,96	-119 227,91
Oman pääoman muutokset	28 850,85	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Saamisten muutos muilta	-21 289,31	1 968,07
Korottomien velkojen muutos kunnalta	37 998,95	100 380,49
Korottomien velkojen muutos muilta	26 429,37	-13 372,49
Rahoituksen rahavirta yhteensä	-28 634,10	331 078,16
Vesihuollon rahoituslaskelman tunnusluvut		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 v, 1 000 €	-148	-322
Investointien tulorahoitus, %	454,4	16,8
Laskennallinen lainanhoitokate	0,5	0,6

Tunnusluvut investointien tulorahoitus ja laskennallinen lainanhoitokato on korjattu vuodelta 2022

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä

Rahoituslaskelman välitulokset Toiminnan ja investointien rahavirta itsessään on jo tunnusluku, jonka positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen ja negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä taikka ottamalla lisää lainaa.

Toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden kertymän avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvuonna on positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulorahoitus, %

= $100 \cdot (\text{Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä} + \text{Poistot ja arvonalentumiset} - \text{Tuloverot}) / \text{Investointien omahankintameno}$

Investointien tulorahoitus % -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu varsinaisella tulorahoituksella (ilman satunnaisia tuloja). Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä. Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman investointimenoja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Laskennallinen lainanhoitokate

($\text{Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä} + \text{Poistot ja arvonalentumiset} + \text{Korkokulut} - \text{Tuloverot}$) / ($\text{Korkokulut} + \text{Laskennalliset lainanlyhennykset}$)

Tunnusluku kuvaa lainanhoitoon käytettävissä olevan tulorahoituksen ja laskennallisten lainanlyhennysten sekä korkojen suhdetta eli kykyä hoitaa lainoista aiheutuvia velvoitteita. Laskennallinen lainanhoitokate lasketaan kaavalla, jossa tuloslaskelman erään Ylijäämä(alijäämä) ennen satunnaisia eriä lisätään korkokulut ja poistot ja arvonalentumiset ja jossa saatu summa jaetaan korkokulujen ja laskennallisten lainanlyhennysten summalla. Laskennalliset lainanlyhennykset saadaan jakamalla taseen lainat kahdeksalla, mikä kuvaa oletettua jäljellä olevaa laina-aikaa. Lainoihin luetaan korolliset pitkäaikaiset ja lyhytaikaiset lainat, kuten kuntatodistukset.

6 TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUS JA TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Lemillä 25.3.2024

LEMIN KUNNANHALLITUS

Anu Karhu, puheenjohtaja

Jarkko Ovaskainen, jäsen

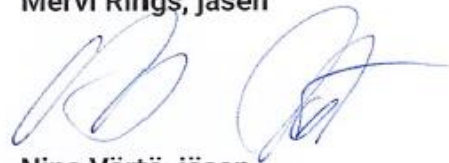
Jarmo Tölski, jäsen

Antti Junni, jäsen

Mervi Rings, jäsen

Nina Värtö, jäsen

Esa Makkonen, jäsen

Tommy Vesterlund, tekninen johtaja
vs. kunnanjohtaja

TILINTARKASTUSMERKINTÄ

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Lemillä 16.5.2024 Sähköinen allekirjoitus

BDO Audiator Oy
Tilintarkastusyhteisö

Ulla-Maija Tuomela
Tilintarkastaja, JHT, KHT

7 LUETTELOT JA SELVITYKSET

Luettelo kirjanpidoista ja aineistoista ja selvitys kirjanpidon säilytyksestä:

Asiakirja	Muoto	Säilytysaika	Säilytyspaikka
Tasekirja	Sähköinen ja sidottu	Pysyvästi	Arkisto
Tase-erittelyt	Sähköinen, pdf- ja xls-tiedostot	10 v	Levyllä
Konsernitaseen yhdistelylaskelmat	Sähköinen, pdf- ja xls-tiedostot	10 v	Levyllä
Vesihuollon eriytetyt laskelmat	Sähköinen, pdf- ja xls-tiedostot	10 v	Levyllä
Rakennusvalvonta/Lupa-asiat	Sähköinen	Pysyvästi	KuntaNet, tekninen osasto
Päiväkirja	Sähköinen	10 v	Archive-ohjelmisto
Pääkirja	Sähköinen	10 v	Archive-ohjelmisto
Toteutusvertailu	Sähköinen	10 v	Archive-ohjelmisto, levy
Palkkatulosteet	Sähköinen ja paperitulosteet	10-50 v	Archive-ohjelmisto hallinto-osasto, arkisto
Reskontrat	Sähköinen	10 v	Archive-ohjelmisto
Laskutus	Paperitulosteet	10 v	Hajautettu

Tositelajit

1	Pankkitositteet	33	Myyntilaskut sivistysosasto
4	Poistot	34	Myyntilaskut koulukeskus
6	Hankinnat/luovutukset	36	Myyntilaskut talousosasto
8	Populus matkalaskut	38	Myyntilaskut Web
9	Palkkositteet	41	Vesi- ja jätevesi
12	SL laskennalliset	60	Vesilaskujen myynti
15	Luottotappiot	80	Avaustaseen muutos
18	Päivähoito	86	Hyvitystenkohdistus
20	Ostolaskujen maksut	90	Muistiot
21	Ostolaskut	98	Sisäisen laskennan tulos
30	Myyntireskontran suoritukset		Liitetietotositteet
31	Myyntilaskut tekninen		Konsernitositteet
32	Myyntilaskut yleishallinto		

SIGNATURES**ALLEKIRJOITUKSET****UNDERSKRIFTER****SIGNATURER****UNDERSKRIFTER**

This documents contains 114 pages before this page

Dokumentet inneholder 114 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 114 sivua ennen tätä sivua

Dette dokument indeholder 114 sider før denne side

Detta dokument inneholder 114 sidor före denna sida

authority to sign

representative

custodial

asemavaltuus

nimenkirjoitusoikeus

huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt

firmateckningsrätt

förvaltare

autoritet til å signere

representant

foresatte/verge

myndighed til at underskrive

repræsentant

frihedsberøvende